

KASVATUS

KASVATUSTEADUSLIK AJAKIRI
EESTI ÕPETAJATE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Nr. 10

10. AASTAKÄIK. — DETSEMBER 1928.

„Lootusringi Juhi“

lahkete lugejate tähelepanu oleme sunnitud
juhtima järgmistele asjaoludele:

„LOOTUSRINGI JUHI“

seni ilmunud 3 esimest numbrit saatis talitus maksuta kõigile koolidele, „Kasvatuse“ tellijaile, Õpetajate Karskuskasvatustiidu liigetele j. t. koolikarkustöö sõpradele. Kuna varalised abinõud väga piiratud, siis ei saa järgmisi numbreid enam maksuta saata.

„LOOTUSRINGI JUHI“

väljaandja loodab, et kõik koolikarskustöö sõbrad sellest seisukorrast aru saavad ja oma lahkete tellimistega ajakirja väljaandmist toetavad.

„LOOTUSRINGI JUHT“

ilmub E. Õ. Liidu väljaandel karskuskasvatustöö häälekandjana 1928./29. õppeaastal 6 numbrit.

„LOOTUSRINGI JUHT“

tahab sisult panna päärõhku karskuskasvatustöö põhimõteteliste küsimuste selgitamisele ja pakkuda õpetajaile ja lootusringide tegelikkudele juhatajatele mitmesuguseid tegevusjuhiseid, kavu, näiteid, teateid ja materjale.

„LOOTUSRINGI JUHI“

kaastöolisteks on meie paremad koolikarskustöö tundjad ja sõbrad.

„LOOTUSRINGI JUHT“

maksab ainult 50 senti aastas, üksiknumber 10 senti. Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised. Toimetuse ja talituse aadress: Tallinna, Rataskaevu 22. Telef. 14-63.

KASVATUS

EESTI ÕPETAJATE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Nr. 10

Detsember 1928.

10. aastakäik

SISU: *A. Veiderman* — Moodne algkoolimaja. *A. Veiderman* — Laste hoolekandest Viini koolides. *J. Aumann* — Ühiskondliku kasvatuses tähtsus isiku arenemises. *A. Oengo-Johanson* — Töökava algkooli III õppeaastal. Kirjanduse arvustusi. *N. Kann* — Õpetajate rahvusvahelistest liitudest. Rahvasteliidu saadikutekogu. Välismaalt. *P. Grabinsky* — Läti noorsoo kaitsmine sopakirjanduse eest. Organisatsioonide teateid ja kroonika. Ametlikke teateid ja määrusi. Üleskutseid. Uusi raamatuid. „Kasvatus“ 1928. a. sisu.

Moodne algkoolimaja.

A. Veiderman.

Avalikkude algkoolide seaduse teostamist takistab meil eeskätt koolihoonete puudumine. Maal ei suuda koolimaja, mis oli ehitatud kolmetalvise kestvusega külakoolile, kuidagi vastu võtta 6-aastase algkooli lasteperet. Linnades on lugu halvem, ruumi puudus on veel suurem; siin on pandud käima pealelõunased klassid ja öhtukoolid.

Veneaegne rahvakool oli määratud õieti vaesemale kihile, jõukamate kihide lapsed käisid linnakoolides ja gümnaasiumides. Rahvakooli ülesanne oli õpetada lapsi lugema, kirjutama ja arutama, ka usuõpetusele oli antud palju ruumi.

Eesti algkooli ülesanded on palju laiemad ja kõrgemad. Ta on määratud kõigile kihtidele, ta peab valmistama ette tulevast riigikodanikku, teda igakülselt arendama, teda kasvatama kasulikuks ühiskonna ja perekonna liikmeks ja looma tarvilised eeldused, et kodanik saavutaks elukutse alal suuri-maid tagajärgi.

Ühenduses sellega algkooli on toodud uued ained, nagu kodanikuõpetus, looduslugu, käsitöö, joonistamine, võimlemine jne. Õppetöö aluseks on seatud tööpõhimõtte.

Avalikkude algkoolide seaduses on nähtud ette täiendusklasside avamine algkoolide juures. Loomulikult täiendusklassid kannavad praktilist ilmet ja annavad ettevalmistust tegelikule elule. Koolimaja peab selleks võimalused andma, sellepärast luuakse siin töökojad, tütarlastele majapidamisklass, õppekook ja pesupesemise ruumid.

Hoolitsemine noorsoo eest ei tohi lõppeda kooliskäimise ajaga. Et 13-, 14-aastane algkooli lõpetaja ei kaotaks teadmusi, mis ta on omandanud, et kool avaldaks ülemineku aastais oma kasvatuslikku mõju edasi, peab koolimaja võimalusi pakkuma koondada noorsugu kooli juurde. Siin käivad noored koos, siin korraldatakse neile loenguid, ettekandeid, laulukoor käib harjutamas, siin asub lugemistuba ühes raamatukoguga.

Kõik need ülesanded seavad suuremaid nõudeid koolimajade kohta; vana koolimaja ei suuda neid nõudeid rahuldada.

Kool on demokraatia kasvatuses asutis. Kui keskajal ehitati kirikuid ja kloostreid, uuemal ajal kuningate losse, siis olgu demokraatia valitsemisaja

ehitusealisteks monumentideks koolimajad.

Koolimaja teenib kogu kogukonda, sellepärast ei tohi ta asuda kuskil kõrvalisel paigal; ta peab asuma kogukonna keskpaigas, kõige saadavamas kohas, nagu omal ajal asetati mõisad, nagu paigutatakse kirikud, omavalituse hooned. Linnade planeerimis-kavades tulevad eeskätt märkida tulevaste koolimajade ja spordiväljade asukohad.

Koolimaja väline arhitektuur peab vastama oma ümbruskonnale. Ta ei tohi tornina tõusta kõrgemale üle teiste avalikkude asutiste, ta ei tohi ka nende varju jääda.

Koolis õpib noorsugu, rahva lootus. Koolimaja välimus olgu värskel, siin valitsegu heledad värvid. Koolimaja ümbruses kasvagu lilled, ilupõõsad ja puud. Ei või olla ebaesteetilisemat pilti, kui seda pakub suure osa meie koolimajade ümbrus: ta on korraldamata, puuduvad lillepeenrad ja puud, siin näeme ainult pori...

Kool peab pakkuma eeldusi noorsoo kasvatajate edukaks tööks. Kõige enne peab ta kaitsma ja hoidma noorsoo väärtuslikumat vara, s. o. tervist; hele valgus, avarad ja õhurikkad ruumid peavad takistama haiguste levimist. Koolimajas peab valitsema puhtus ja kord; ilusad ruumid peavad mõjutama püsivalt lapse ja täiskasvanu hinge. Koolimaja pakkugu lapsele soodsamaid tingimusi ja rohkem rõõmu, kui seda suudab teinekord kodu.

Klassitubade, õigemini koolikodaniku eluruumide kõrval peavad olema moodses rahvakoolimajas:

a) tehnilise õpetuse ruumid: käsitööklass, et siin peaks jätkuma ruumi tööpinkidele, joonestuslaudadele, pliidile liimi ja vee keetmiseks, ääsile rauatööde tarvis; suuremates koolides olgu eraldi joonistamisklass; tütarlastele õpetatakse käsitööd sellekohaselt sisseseatud klassis;

b) kehaliie kasvatus ja kooliteravishoiu otstarvet täitvad ruumid: võimlemissaal ühes riietumistoaga, duši- ja pesemisruumiga, arsti ja haigetuba, einetamisruum, riietehoiuruumid, väljakäigud eraldi poeg- ning tütarlastele ja õpetajale, kütteenetehoiuruum, kesk-kütte juures veel katlaruumid;

d) muusikaklass;

e) loodusloõpetuse ja

g) majapidamise ruumid: looduslooklass (laboratoorium) õppevahendite tuba, õppeköök, pesupesemise ja triikimise ruum;

h) noorsoo klubiruum ja lugemistuba,

i) koolisaal (aula).

Edasi tulevad õpetajatetuba, tuba vanemate vastuvõtuks, suuremates koolides koolijuhataja kabinett ühes kantseleiga, kooliteenija korter.

Koolijuhatajate, õpetajate ja kooliteenijate korterid olgu kõrvalmajas. Kui see on täiesti võimatu, siis olgu neil eraldi sissekäik, ja nad olgu lahutatud kooliruumidest.

Kõrvalruumide arv oleneb kooli suurusest. Väikestes koolides tuleb mitmest loendatud eritoast loobuda, kuna suurtes koolides on ehituskava laiaulatuslikum.

Peab meeles pidama, et koolimaja — eriti siis, kui ta on kivist — jääb kauemaks ajaks, me ehitame tulevikule, sellepärast tuleb arvestada ka tuleviku nõudeid.

Tähtsam tuba koolis on klassituba. Mõnelt poolt nõutakse, et õpperuumid olgu korraldatud õppeainete järgi, nõnda olgu emakeeleklass, loodusloo- ja maateaduseklass, ajalooklass jne. Aineklasseid võib olla juttu keskkoolides, algkoolis on ainete õpetamine üksteisega seotud. Ka leiab algkoolis üldõpetus ikka enam poolehoidu. Siin töötab igas klassis oma õpetaja. Sellepärast pole aineklasseid süsteem algkoolides vastuvõetav. Klassitoa kohta mak-savad kindlad tervishoiulised nõuded. Ta olgu esmalt õhurikas. Keskmiselt arvatakse lapse kohta 1—1,20 m² põrandapinda; 50 lapse kohta saaksime 55 m² põrandat. Klassi pikkus võib ulatuda kuni 9 m, laius (sügavus) 6 m.

Tähtis on valgustusküsimus. Klaaside pind ei tohi olla vähem $\frac{1}{5}$ põrandapinnast. Akna ülemine äär peab olema vähemalt 3 m põrandast ($\frac{1}{2}$ klassi lausest). On ta madalam, siis jääb kaugem osa klassist pimedaks.

Klassi kõrgus oleks seega 3,25 m, või, mis veel parem, 3,50 m.

Akende vahede laius ei tohi ületada 1,20 m. On ta suurem siis on lastel,

kes vahede kohal istuvad, liiga pime. Tuleb loobuda halvast viisist värvida alumised klaasid läbipaistmatuks, nagu on lugu mõnes linnakoolis.

Aknad peavad hästi kinni käima ja kergesti avanema. Kõige parem õhutamine sünnib akna kaudu. Kunstlikud õhutamise sisseademed lähevad kergesti rikki. Vastuvõetav on säärane aken, kus ülemine pool avaneb poolrõhtsalt (formuuga abil). Säärane aken võib lahti olla ka tunni ajal, ilma et oleks karta laste külmetamist. Aknalaua on langus toa poole, et vesi sinna ei koguks. Lillepottide tarvis pannakse aknalauale puust alused põõnaga; et alus põrandale ei libiseks, lüüakse aknalaua äärde kitsas liist.

Põrandad on meil harilikult punnitatud laudadest. Põrand värvitakse ka üle, kuid varssi on värv kulunud, põrandasse tekivad praod, sinna kogub tolmu. Üldse on raske säärane põrand puhas hoida. Linnas kulub laudpõrand 4—5 aastaga läbi, siis tuleb teha uus.

Palju parem on tammest või saarest parkettpõrand. Ta maksab küll palju rohkem, kuid ta iga on ka hulga pikem. Veel parem on, kui katame põranda linoleumiga. Niisugune põrand on kerge puhas hoida, ei tekita tolmu ja on sellepärast hügieeniliselt soovitav. Puupõrandaid õlitatakse. Seni tarvitati selleks raskemaid masinaõlisid („põrandaõli“). Kuid õlil on see viga, et ta teeb puu pehmeks, mille tagajärjel põrand rutemalt kulub. Viimasel ajal on müügile ilmunud eriline põrandaõli, mis vaha sisaldab, ja sellepärast ta puud ei pehmendavat.

Seinad kaetakse harilikult krohviga. Krohv lubjatakse või värvitakse üle liimi- või õlivärviga. Õlivärv on kõige parem, ta võimaldab seinu pesta, kui nad on määrdunud. Kuid ka kõige eeskujulikuma koolikorra juures juhtub ikka, et lapsed löövad jalgadega krohvist tükid välja, mis põrandale langevad, seal purunevad ja tolmu tekitavad. Sellepärast kaetakse viimasel ajal sein kuni 1½ m kõrguseni puust paneeliga, mis õlivärviga kaetud. Paneelis ei tohi olla nurki ja ääri, kuhu tolmu võiks koguda.

Korstnasse ja ahjulõõridesse ehitatakse ventilatsioonivõrgud. Kus on

elekter tarvitada, seatakse sisse elektriventilaatorid, mis lühikese aja jooksul halva õhu klassist välja saadavad. Säärasel korral tuleb hoolitseda puhta, värske õhu juurdepääsu eest, vastasel korral tuleb õhk klassi koridorist, väljakäigukohtadest ja teistest eluruumidest, ning ventilaatorist pole loota abi.

Kunstlikkudest valgustusabinõudest on kõige parem elektrivalgus. Valgus peab olema küllalt intensiivne, et laste silmad töötamisel ei kannataks. Otsekohene elektrivalgus on liiga ere ja rikub silmi. Sellepärast seatakse elektripirnid piimklaasist lutsettidesse või juhitakse lae alla valgele kettale, millest ta tagasi peegeldub. Arusaadavalt läheb sel teel palju valgust kaduma ja lambid peavad olema väga tugevad.

Kuna harilik klaas absorbeerib päikese ultraviolettkiired, millel kasvava organismi kohta suur tähtsus, siis tarvitatakse viimasel ajal akendeks inglise vitaklaasi või saksa ultraviolettklaasi.

Meie klassitoa seinad on harilikult määrdunud hallid, lagi heledam; seinale on küll paar pildikest riputatud, kuid ka need on hallid ja värvitud.

Igavalt seisavad klassis õpetaja laud, õppevahendite kapp, koolipingid reas, eesseinas must tahvel.

Moodne klassituba peab olema hele, armas, rõõms ja värvirikas.

Värvid mõjutavad lapse tundeilma. Iga laps armastab ja austab värve. Värv on tema mänguseltsilised varajasest noorusest alates.

Sel põhjusel toome värvid ka klassituppa, värsket ja rõõmsat värviküllust. See muidugi ei tähenda, et me tahaksime klassituba kirjuks vööbata.

Kui tuba on värviline, siis peavad ka sisseademed olema värvilised: koolipingid, õpetajalaud, kapp, aknaeesriided jne.

Jätame musta koolituba kõrvale, mustaks jätame ainult seinatahvi. Viimane esineb laia väljana, mis katab eesja osaliselt küljeseina. Ta on laste tööväli.

Igale klassile anname erilise värvitooni, nõnda et lapsed võiksid rääkida sinisest, punasest, pruunist, rohelistest jne. klassist. Lapsed on uhked oma klassituba peale.

Seinale on joonistatud värvidega pikkuse- ja pinnamõõdud. Silm näeb neid mõtte igapäev, nad jäävad lapsele püsivalt meelde.

Laele on värviliselt joonistatud il-makaarestik. Kui on käepärast hea maaler, joonistagu ta sinna ka loomad, linnud, lilled jne.

Ka aknaeesriided on värvilised, kok-kukõlas kogu klassi üldtooniga.

Seina ilustuste eest hoolitsevad lap-sed ise. Laste omad joonised ehivad seinu. Sinna on kinnitatud liist, selle külge riputame õpilaste ja õpetajate joonistused. Ka kinnitame siia mõne kunstniku teose. Joonistusi vahetame, rohkem õnnestunud neist jäävad kauemaks. Kõik on liikuv, kõik on elu.

Tähtsama osa klassi sisseseadest moodustavad koolipingid.

Nad peavad vastama lapse kasvule, ei tohi põhjuseks olla luude kõverdus-tele ja tervise riketele ja olema soodsad töötamiseks. Tallinnas asuv A/S. Lut-heri mööblivabrik saadab turule korra-likke koolipinke, mille mõõdud vastavad koolitervishoiu nõuetele. Viimasel ajal leiab aga see seisukoht koolitegelaste hulgas ikka enam ja enam pooldamist, et koolipingid tuleksid kõrvale heita ning asendada harilikude horisontaal-sete või väikse languga laudadega ja harilikkude toolidega. Muidugi ka lauad ja toolid peavad vastama lapse kasvule. Harilikke laudu võib klassis teisiti rühmitada kui see on lugu kooli-pinkidega. Õpetaja asub keskel ja lap-sed poolringis tema ümber. Loodusloo tundides võib lapsi näit. koondada üksi-kuisse tööühmisse. Toolid varusta-takse käsipuudega, et lapsed võiksid neile toetuda.

Saksamaal muretsetakse viimasel ajal koolidesse harilikud lauad ja too-lid.

Horisontaalsete laudade halb kül-g on see, et nad tarvitavad ruumi roh-kem kui harilikud koolipingid. Selle-pärast ei taha lasterikkad koolid neid muretseda.

Et rohkem ruumi vabaks hoida, te-hakse kivihoonetes kapid seintesse. Ka-pis hoiame õppevahendeid, raamatuid, klassipäevaraamatuid jne.

Algkooli klassi sisseseade hulka kuulub ka liivakast. Teda kasutatakse

peaasjalikult koduloo, loodusloo ja maa-teaduse tundidel. Esimeses klassis voi-vad lapsed liivakastis ka mängida. Tu-leb aga hoolitseda selle eest, et liivakast ei muutuks mustuse ja mudakastiks.

Koolimajades tuleb eelistada kesk-kütet ahjudele. Küttekehad (radiaato-rid) seatakse akende alla nõnda, et nende taha ei koguks prügi ja tolmu ning neid saaks kergesti puhastada.

Ahjud olgu kindlasti suletavad, ilma siibrita — ei tohi lasta vingu tuppa; ahjupealsed olgu kuhikutaolised, et sinna ei koguks tolmu ja prügi. Ahjud ehitatagu heledaist klasuurkividest.

Et eemaldada koolest kasarmu ise-loomu, jätame klassiustele klassinumbri märkimata, paneme sinna meelsamini mõne lille, looma pildi või — veel pa-rem — mõne tähtsa tegelase pildi; mui-dugi peab olema viimane maitserikas ja esteetiline.

Õpetajatetuba asub klasside vahel. Tema suurus oleneb õpetajate arvust koolis. Õpetajatetuba ühendatakse väi-kese riiehoiuruumiga ja toaletiga. Soomes on suuremais kooles sisse sea-tud õpetajaile erilised puhketoad.

Juhataja vastuvõturuum on sisse-käigu läheduses, et võõral isikul poleks tarvis tulla kooliruumidesse.

Tähtis ruum koolis on võimlemis-saal. Vähemais kooles on saal üht-lasi ka aulaks. Preisimaal ehitatakse eriaula ainult sel puhul, kui koolis on vähemalt 20 klassi. Võimlemissaali minimaalsed mõõdud on järgmised: 10×20 m, kõrgus 5—6 m. Võimlemis-saali seinad olgu siledad, siin ei tohi leiduda nurki ja sambaid. Seinad kaetakse kuni 2 m kõrguseni puupaneeliga. Aknad ja lambid kaitstakse traatvõrgu-ga. Põrand kaetakse kas kork- või kum-miplaatidega.*) Võimlemissaali kõrval on väike tuba, kus hoitakse võimlemis-riistu ja muud liikuvat sisseseadet.

Kui võimlemissaali tarvitatakse üht-lasi ka aulaks, siis oleks soovitav, et mehaaniliselt oleks võimalik üht osa eelpoolsest põrandast kõrgemale tõsta, mis moodustaks koosviibimiste ajal poodiumi. Võimlemise ajal lastakse põ-rand jälle alla.

*) Põranda kummiplaatide müüb Hans Baake Berlin SW Kleinbeerenstr. 5.

Võimlemissaal on ühendatud dušija pesemisruumidega tarvilise arvu sõelvinna sisseseadega, pinkidega ja käte ning jalgade pesemiskaussidega. Pesemisruumi ees on väike riietumistuba. Sooja vett saadakse kas keskkütte torudest või, kui võimlemissaal asub õppeköögi läheduses, kasutatakse pliidi soojust vee soendamiseks.

Võimlemissaal tuleb koolimajas nõnda mahutada, et väljaspool kooli seisvad spordiorganisatsioonid teda võiksid kasutada. Selleks olgu tal eraldi sissekäik.

Välismaail jäetakse võimlemissaali katus lamedaks, siia ehitatakse vabaõhu mänguplats. Ta piiratakse ümber ringi seintega. Muidugi tuleb niisuguse välja põrand asfaldiga hästi kindlustada, et ta vett läbi ei laseks. Kas niisugused katus-mänguplatsid ka meie kliimas on otstarbekohased, on küsitav. Igatahes on niisugune väli väga sobiv võimlemisharjutusteks vabas õhus talvel.

Et võimlemissaal saaks olla ühtlasi ka aulaks, tuleb hoolitseda selle eest, et võimlemisriistu sealt kergesti võiks kõrvaldada. Rootsiseinad, nõörid ja muu sisseseade, mis seinä külge kinnitatud, takistust ei too.

Suuris kooles ehitatakse eriline aula. Ta olgu nõnda suur, et kõik õpilased siin istuda võiksid. Aktuste ja koosviibimiste ajal ei saa õpilastelt nõuda, et nad kogu aeg püsti seisaksid.

Aula on ühenduses ukse kaudu klasiiga, kus viibivad koolietendusest osavõtjad õpilased etenduse ajal. Erilist näitelava pole tarvis, küll on vaja poodium nõnda asendada, et teda tarviduse korral võiks eesriide ja seintega piirata.

Aula tagaseina, poodiumi vastu ehitatakse rõdu. Pidulikel juhtudel, kui aulas vähe ruumi, esineb rõdult koolikoor.

Saali sisseseadeist nimetame klaverit või orelit, valgustus-aparaati piltide demonstreerimiseks, ka raadioaparaati ühes valjulträäkijaga.

Muude õppeklasside kohta olgu öeldud järgmist.

Looduslooklass on töötuba, kus õpilased töötavad uurijatena; siin õpivad nad tundma uuema aja tehnika saavu-

tisi. Töölauad on horisontaalsed, varustatud sahtlitega, kus õpilased hoiavad töövahendeid. Õpetaja tarvis on eriline kõrgem töölaud. Selle läheduses on tõmbekapi, milles õpetaja demonstreerib katseid, mis tekitavad suitsu ja gaase. Looduslooklassi tulevad puhta ja raiskvee torud, samuti on siin saadaval gaas, kui linnas on olemas gaasivalgustus. Elektrilampe on siin rohkem kui harilikus klassis. Looduslooklassis on teiste aparaatide hulgas ka valgustuspiltide aparaat. Aknad on varustatud tumesiniste rulleesriietega, mis tarviduse korral toa täiesti pimedaks teevad.

Poeglaste käsitööruum on suurem kui harilik klass, siin seisavad peale tööpinkide treipink, kapid tööriistade ja tehtud tööde hoidmiseks. Ka lihtsamateks pleki- ja rauatöödeks on tarvilik sisseseade. Nurgas asub pliit, millel võib keeta liimi. Tööklassi kõrval asub kitsam ruum lauamaterjali hoidmiseks (laduruum).

Kuna töötamisel tekib laaste ja tolmu, siis asetatakse tööklass nõnda, et prügi teistesse klassidesse ei kantaks.

Käsitööklass tütarlastele on siis eriti tarvilik, kui algkooli juures töötavad tütarlaste täiendusklassid. Siin seisavad töölaudad, õmblusmasinad jne.

Tütarlapsed saavad praktilist ettevalmistust majapidamises sellekohaselt sisseseatud majapidamisklassis. See ruum on ühendatud köögiga ja söögi-toaga; viimane on lihtsalt kuid koduselt sisse seatud. Keset tuba ümmargune laud, selle ümber toolid, siis puhvetkapp, ka klaaskapp (vitriin) serviisi hoidmiseks, ning lilled, lilled igalpool.

Noorteklubi ühes lugemislauaga olgu samuti võimalikult mugav, ka siin näeme igalpool lilli.

Koolikoridorid ja trepikojad olgu võimalikult laiad ja õhurikkad, et nad võiksid vaheaegadel vastu võtta kõik õpilased. Meil armastatakse harilikult kokkuhoidu teha koridoride arvel.

Väljakäigukohad asuvad meil kooliruumides (1 istekoht 40 poisile või 25 tütarlapsel). Soomes ehitatakse väljakäigukohad järjekindlalt lahus koolimajast. Puhtuse mõttes tuleb soovida, et siin sein 1½ m kõrguseni ja põrand kaetakse metlachplaatidega. Automaat-

seid veeklosette ei saa soovitada, kuna need palju vett tarvitavad ja vaheaegadel ei jõua küllalt oma ülesannet täita. Klosetiruumi ees on väike toaletituba kivist pesukaussiga ja peegliga.

Raskemaks probleemiks maakoolimajade ehitamisel on internaadiküsimus. Et ta vastaks minimaalsetele teravishoiu nõuetele, teeb ta ehituse märksa kallimaks. Internaadis peavad olema töötamise, magamise, pesemise ja söögitoad. Suuri ühiseid magamistube peetakse ebakohaseiks, nende asemele ehitatakse vähemad toad, milles õpilased elavad rühmadena. Kasvandikkude tubade vahel on õpetaja tuba. Tubade sisseseade on lihtne, ka siin on kõik heledas värvis. Harilikult arvatakse iga kasvandiku kohta põrandapinda: elutubades 4,5 m², söögisaalis 1—1,1 m², magamistubades 5 m².

Kooliõu on suur ja päikeseküllane. Mitte kõrged müürid ei piira teda, vaid

rohelised elavaiad (hekid). Õues on küllaldaselt ruumi mänguks, võimlemiseks, sportimiseks. Osa õuest on piiratud ilupõõsastega, siin sünnib õppetöö kevadel ja sügisel vabas õhus. Ka liuvälja loomiseks tuleks võimalused luua. Kooliõu on ühendatud kooliaiaga. Oma korraldatud ümbrusega on kool kogu ümbruskonnale eeskujuks.

Tähtsaim asi on alles mainimata, see on moodse koolimaja hing. Kui ka kõik ülesseatud tingimused täidetaks, kui ka ehitatakse koolimajad ilusad, suured, õhurikkad, kõigi tarviliste ruumidega ja sisseseadega, aga kui puudub seal elustav õhk — hing, siis jääb ta surnud eluta külmaks ehitiseks. Hinge annavad koolimajale oma elukutsele andunud, püsivaist aateist kantud õpetajad. Õpetajate idealism tõmbab kaasa noorsoo, tema loob neist isiksused, tuleviku ühiskonna riigikodanikud, tema kasvatab rahvaühiskonna vääriliseks liikmeks rahvasteperes.

Laste hoolekandest Viini koolides.

Prof. Tandler'i ettekande järgi Berliini pedagoogilisel kongressil 12.—14. aprillil s. a.

A. Veiderman.

Riigi ja omavalitsuse, üldse igasuguse ühiskonna tähtsaimaks varaks, tema orgaaniliseks kapitaliks on ühiskonna liikmed, s. o. inimesed. Mida suurem on tööjõuliste ja tervete kodanikkude arv, seda rikkam on ühiskond, seda suurema eduga suudab ta luua ka ainelisi varasid.

Hoolekande ülesandeks on selle eest muretseda, et tervete tööjõuliste kodanikkude arv oleks suurem, hoolekanne püüab tulustada ühiskonna orgaanilist kapitali. Eriti tähtis on hoolitsemine noorsoo eest, kellest kasvab tuleviku ühiskond.

Koolinoorsoo hoolekanne on ühendatud ühishoolekandega ja on korraldatud samul põhimõtteil.

Et inimesed peavad üksteist aitama, et tugevam ja jõukam peab abiks olema väesele ja nõrgale, seda on nõudnud läti kultuurrahvaste kõlbias vaade.

Kuid moodne hoolekanne ei ole mitte heategevus, see seisab heategevusest kaugel. Ja mida kaugemal ta seisab, seda parem.

Heategija läheb läbi massi ja otsib seda, keda ta tahab aidata. Tema on vastutav ainult enda ees. Hooldaja on teoinimene; tema läheb massi juurde. Tema on vastutav, sest ta kuulub ühiskonna hulka. Heategija tunneb kõlbamat rahuldust heateo teostamisel, abisaaja tunneb end võlgnikuna ja tänulikuna oma aitaja vastu. Kuid vahetõlde hooldaja ja hoolealuse vahel on hoopis teissugune. Hoolekanne tähendab õiguse ja kohustuse teostamist. Heategija ei küsi mineviku järele, talle ei lähe korda olevik, samuti ei hoolitse ta ka abisaaja tuleviku eest. Hooldaja peab teadma hoolealuse minevikku, mõistma olevikku ja ette teadma tuleviku. Hooldaja küsimused ja hoole-

aluse vastused selgitavad tõde. Tõde aga kohustab ja teeb vastutavaks niihästi küsija kui kostja. Hoolekanne on rohkem kui kinkimine, rohkem kui abiandmise jätkamine, hoolekanne on kasvatus, vastutavuse kasvatus. Sellepärast on arusaadav, et seal kus vastutust ei tunta hoolekanne ei arene, teda ei mõisteta, talle veeretatakse takistusi ette. Hoolekanne peab hoolitsema iga-ühel eest, kes hoolt vajab, ta tuleb inimesele nõnda ütelda poolel teel vastu. On arusaadav, et õige hoolekanne algab juba enne inimese sündi, sellega eeldab ta mitmesuguseid asutisi, nagu abielu-nõuandekohad, arstiabi ja nõuanne rasedaile naistele jne.

Alles lühikest aega on korraldatud hoolekannet eelpool toodud põhimõtteil. Palju on siin veel luua ja teha. Nagu igal uuel alal tehakse vigu, nõnda võib ka siin vigu teha, mille tagajärjed raske on parandada. Eriti siis, kui hoolekandeküsimuste korraldamisel puuduvad kogemused. Sellepärast on tarvis jälgida hoolekande korraldamist teistel maadel. Kuid tähtsam on alati hoolekande vaim, mitte aga nõnda palju tema välisvorm. Võib küll välismaade eeskujul hoolekannet korraldada, kui tal aga puudub ühiskonna poolehoid, siis pole loota suuremaid tagajärgi.

Kirjeldan lühidalt laste hoolekande korraldust Viinis, kasutades selleks Viini linnanõuniku prof. Tandler'i ettekannet Berliini pedagoogilisel kongressil aprillis kuus käesoleval aastal.

Viinis teatakse iga lapse sünnist linnavalitsuse noorsoo-osakonnale. Sellel on igas linna osas jaoskond, millede arv on 200. Igas jaoskonnas tegutseb noorsoo hooldaja-õde, kelle ülesanne on hoolitseda kõigi laste eest omas jaoskonnas. Saades teate noorsoo-osakonnast külastab hooldaja viibimatult sünnitajat, vaatamata sellele, kas on viimane rikas või vaene, abielus või vallaline. Kui selgub, et ema võib täiesti lapse eest hoolitseda, siis tervitab õde õnnelikku ema linnavalitsuse nimel ja lahku.

Kui on ema vaene, ja laps sellepärast vajab abi, siis algab erandita hooldaja-õe tegevus. Tema tegevus ei piirdu säärasel korral, mitte ainult linnavalitsuse tervituse edasiandmisega, vaid

ta toob linnavalitsuselt noorele kodanikule tarvilise pesuvarustuse. Viinlased asuvad seisukohal, et igal inimesel on õigus saada ühiskonnalt esimene ülikond.

Sel teel ei tule hoolekanne mitte ainult abiks, vaid ta kasvatab ka ema nõnda ütelda lapse kaudu, andes tõuget, et peab hoolitsema maimukese eest.

Jättes puudutamata hoolekande korralduse laste eest eelkooli eas, vaatleme Viini linnavalitsuse hoolt koolilaste eest.

Koolis on hoolekanne eeskätt kooliarsti ja kooli-õe ülesanne. Iga jaoskonna hooldaja-õde on ühtlasi ka jaoskonnas asuva kooli hooldaja-õde. Ta tunneb juba oma hoolealust, tunneb teda võib olla sündimisest saadik. Ta on lapsele vana sõber, lapses usaldavad teda, tema on ühtlasi vahemeheks kodu ja kooli vahel. Kooliarst vaatab lapse põhjalikult läbi, aegajalt täiendab ta omi vaatlusi. Koolis on lõplikult kõik lapse kohta teada, sest et arstilehele on juurde lisatud hooldaja-õe andmed ja tähelepanekud, mis selgitavad lapse sotsiaalset seisukorda.

Kooliarst külastab klasse järjekindlalt. Tema juurde saadetakse lapsed, kui midagi on tähele pandud, mis arsti nõu vajab. Kooliarsti ülesandeks ei ole mitte ükski hoolealuste laste individuaalseid omapärasusi silmas pidada, tema peab valvama ka kooli tervishoiuliste tingimuste üle, märgatud pahed kõrvaldama jne. Külastamisel saadab teda hooldaja-õde. Viimane teatab, mis talle lapse kodus silma on paistnud, arst annab omalt poolt uusi ülesandeid. Kooliadmini-stratsioon asub kindlasti seisukohal, et kooliarst ei tohi olla ühtlasi ka ravitseja arst. Laste ravitsemine on selle arsti käes, keda vanemad soovivad, samuti ka haigemajade ning ambulantside ülesanne. Kooliarstid on hoolekande arstid, nõuandjad ja kontrollijad.

Edasi, viinlased hoolitsevad selle eest, et need lapsed, kelle toitmine on kodus puudulik, tarvilikult toidetaks. Viini linn annab igapäev keskmiselt 20.000-le lapsele prii lõuna. Toitpunkte on üle 100, siin antakse lastele einet, mille kalooriline väärtus vastab lapse-eale. Arst nõuab, et last paremini toidetaks; hooldaja-õde kuulab järele, kas on see kodus võimalik ja kas võimaldab

seda vanemate seisukord. Suur osa lapsi saab maksuta lõunat. Siiski nõutakse, et vanemad kaasa aitaksid. *Ei tohi inimesi kasvatada kerjusteks, vanemaid õpetada elama ühiskonna kulul.* Hooldamine algab seal, kus omaabi ja omajõud lõpeb. Ja sellepärast maksavad einetajad $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{3}$, mõned poole lõunahinnast.

Kooliarst otsustab veel teiste küsimuste üle. Viini linnavalitsus on ühenduses terve rea mitmesuguste usuliste ning poliitiliste organisatsioonidega, moodustades noorteabi-ühingu, mille peaülesandeks on laste saatmine maale koolitöövaheajal. Igal aastal saadetakse maale umbes 40.000 last. Arst otsustab kõige enne, kes vajab suvepuhust maal, tal on otsustav mõju ühingu.

Igatiüks mõistab, mis tähtsus on lapse tervise ja vaimu kohta võimalusel ükskord pääseda suurlinna kivide vahelt maaloodusesse, viibida vabas õhus, kus on päikest ning valgust. Maale saatmine on ühendatud veel ühe teise asjajoluga. Viimlased võitlevad kogu jõuga kolme rahvataudi ja tervise hävitaja vastu, need on tiisikus, suguhaigused ja alkoholism. Arusaadav, et see võitlus peab algama võimalikult vara. Koolis jätkatakse võitlust tiisikusega, alates seda juba enne kooliaega. Siin töötavad kõik käsikäes, vanemad, õpetajad, hooldaja ja arst.

Et teada saada, kui palju lapsi kannavad endas tiisikuseidusid, korraldatakse katsed tuberkuliiniga. Vanemad on nõus, et maale saadetakse eeskätt need lapsed, kelle juures tuberkuliinikatsed on andnud positiivsed tulemused.

Lapsed, kes teiste haiguste, luukõverduste ja muude vigade all kannatavad, saadetakse kooliarsti poolt vastavate eriteadlaste juurde ja sellekohaselt ravilaisse.

Inglise, Ameerika ja Saksa eeskujul on Viinis ellu kutsutud hambakliinikud. Neid on praegu 12, kavatakse tõsta nende arv 20-ni. Iga laps, kes esimesse klassi astub, toob oma vanemate käest sedeli, et ta soovib kasutada hammasteravitsemist. Lapsed harjutatakse järjekindlalt hoolditsemise oma hammaste eest. Nõnda näidatakse laste

tele hambakliinikus, kui nad esimest korda sinna tulevad, kuidas hambaid puhastada. Nad võtavad kaasa hambaharjad, sest nad teavad, et ilma selle võtmata on taevariik neile suletud. Kui laps ise ei jõua hambaharja osta, siis annab selle talle linn. Puhastamine saab harjumuseks; samuti nagu mustus on külgehakkav, nõnda hakkab ka puhtus külge. Ja nõnda imfitseeritakse noort inimkonda puhtusega. See ei hakka mitte ainult nende õdede-vendade külge, vaid ka vanemate külge. Laste kaudu levib tsivilisatsioon. Hambakliinikuis on laste ooteruumid lahutatud vanemate omist, kuna vanematega on palju raskem ümber käia. Siin leiame talvel ja suvel lilli; ja peab tähendama, et lapsed ilmaki ei riku neid. Sel teel kasvatatakse neid avalikke asutisi hoidma. Vastuvõtt kliinikuis sünnib peale lõunat pärast koolitööd. Kooliaeg on niikuinii lühike, hambakliinik ei tohi olla põhjuseks, et veel kallist aega kaotatakse. Õpetajad ilmuvad ühes lastega, ootavad eesruumis ja peavad arstiga tarvilisel korral nõu.

Lastehoolekandele ei piirdu ainult kooliseintega, vaid ta sünnib ka väljaspool kooliaega ja koolimaja. Eriti vajab juhtimist noor inimene, kui ta rahvakoolist ellu läheb. 15-aastane vanus ühtib üleminekuajaga, kus noorinimene iseäranis toetust vajab. Abi pakuvad neile ka kutsenõuandekohad. Mitte see pole tähtis, kuidas on korraldatud nõuandekohad, vaid tähtis on vaim, mis neis valitseb, ja siht, millele nad püüavad.

Saksamaaga võrreldes oli Austria enne maailmasõda oma hoolekandekorralduse poolest maha jäänud. Seda suurem on hool ja tung, millega nüüd tööd tehakse. Tähtsamaks vahendiks on selles töös — inimesi vaimustada ja kaasa kiskuda. Ja siin on saavutatud suuri tagajärgi. Viimlased loodavad, et kord Viinist räägitakse kui laste linnast; nad oleksid rahuldatud selle tunnustusega selle tähtsa töö eest, mis on teinud hooldajad ja õpetajad. Õpetaja on alla tulnud kõrgest kantlist, temast on saanud laste sõber; ta on teeseltsiline, kes paremini elu tunneb ja rohkem teab, kui tema väike kaaslane. Viini juhtivate jõudude peapüüe on seada laps

üldise huvi keskkoha. Viinlased teavad, et kogu püüdmine, töö ja edu on mõttetud, kui sellest poleks kasu neile, kes meie järele tulevad. Ainelised varad on kaduvad; kuid püsima jääb

vaim, mis elu täidab, püsima jääb kultuur.

Need lapsed, kes säärases õhkkonnas kasvavad, jätkavad vanemate tööd veel suurema jõuga.

Ühiskondliku kasvatuses tähtsus isiku arenemises.

J. Aumann.

Riikliku iseseisvuse, eriti demokraatliku valitsusvormi juures, pööratakse kõikjal suurt tähelepanu noorsoo kasvatuses küsimustele. Saadakse aru, et see küsimus on väga tähtis, et ta on lähedalt seotud riikliku tulevikuga ning kogu rahvusliku õitsemisega või langesemisega. Sellepärast haritud kodanik jälgib erilise huviga kõnesid ning kirjutisi kasvatusküsimustest, selle noorsoo kasvatuses üle, kellel seisab ees suur ning kõrge ülesanne: viia meie kodumaa vastu kaunimale, paremale tulevikule.

Käesolevas kirjutises katsun pakuda väikese pildi sellest, kuidas ühiskondlik või n. n. sotsiaalne kasvatus on hädatarvilik loomuliku ning terve ühiskonna elu saavutamiseks ja kuidas see ühiskondlik kasvatus ise seisab nii väga lähedas ühenduses isiku kasvamisega ja arenemisega.

Meie ühiskondlikus arenemises mängib väga tähtsat osa see asjaolu, et meie kunagi ei kuulu ainult *üheainsa* ühiskondliku terviku hulka, vaid kuulume samal ajal mitmesse ühiskondlikku tervikusse, või — nagu seda väljendavad sotsioloogid — kuulume mitmesse ühiskondlikku ringi. Mida madalamal seisab ühiskondlik arenemine kusagil, seda väiksem on see ühiskondlikkude ringide arv, millesse isik kuulub, ja ümberpöörduvalt — mida kõrgemal seisab ühiskondlik arenemine — seda suurem on ka see ühiskondlikkude ringide arv, millesse kodanik kuulub.

Meie ajal leidub vaevalt kodanikke, kes ei võtaks osa mitmest ühiskondlikust ringist. Meil on oma poliitiline, rahvuslik, usuline elu; igapäev meist on oma elukutse, oma perekond; me võtame osa mitmesugustest seltsidest ja organisatsioonidest, loeme teatud aja-lehti, kuukirju, raamatuid, puutume

üldse kokku väga mitmesuguste ühiskondlikkude ringidega. Igast inimesest nagu puurivad läbi need mitmesugused ühiskondlikud ringid, ja igas ringis mängime meie isesugust osa. Ja nimelt see üksiku isiku kuuluvus mitmesse ühiskondlikku ringi, nagu seda tähendab väga tabavalt üks kuulsaim ühiskondlik elutundja — *vabastab isiku iga üksiku ringi mõju alt*. Kuuludes ühteaegu mitmesse ühiskondlikku ringi, ei ripu inimene nii väga iga üksiku ringi mõjust, ja läbikukkumine ühes ringkonnas ei kukuta teda veel teises.

Selle tagajärjel kõveneb aga individuaalne enesetunne, ja kõveneb nimelt sel määral, kui võrd laienevad ühiskondlikud sidemed; mida rohkem on neid ühiskondlikke sidemeid, seda iseseisvam on inimene igast üksikust sidemest, seda rohkem on temal vabadust nende suhtes.

Ühiskondlikkude sidemete kõvenemisega inimene satub üldiselt rohkearvuliste ühiskondlikkude mõjude alla, kuid tegelikult just see asjaolu vabastab indiviiduumi ühiskonna sidemete surve alt. Ajalooliselt see tõsiasi tuleb nähtavale individualismi kasvamisest, *nõudmistes isiku järele* just uuemal ajal, kuna üksiku isiku arenemises ta avaldub selles, et meie individualiteet muutub mitmekesisemaks, rikkamaks ja seda iseseisvamaks, mida laiemad on tema ühiskondlikud sidemed.

Nii näeme siis, et individuaalsuse õnn peitub ühiskondliku aktiivsuse kõvenemises ja laienemises. Mida rohkem andume ühiskondlikule tegevusele, mida mitmekesisemad on meie ühiskondlikud sidemed, seda kõrgemal seisab isik omas arenemises. Nii lähevad tõeks ka Kristuse tuttavad sõnad: „Kes oma elu jätab minu eest, see leiab tema.“ Elades kaasinimeste heaks, en-

nast nende hulka nagu kaotades, astume ühes sellega kõrgemale ning väärtuslikumale teele meie individuaalses arenemises.

Kui võtame vaatlemisele ühiskondlikkude jõudude arenemise lapse hinges, siis näeme, et alates juba kõige varasemaist eluaastaist, lapse hing on nagu läbi puuritud ühiskondluse kiirtest. Pole seepärast imestada, et mitte ükski eluiga ei ole niivõrt vastuvõtlik ühikondlikule elule kui lapseiga. Meie, täisealised, tunneme vähem huvi ühikondlikust kokkupuutumisest, tunneme end rohkem iseseisvaina sotsiaalsete sidemete suhtes, kuna pealegi emotsioonide jahedus, mis asub hinge harilikult eluaastate kestel, teeb meid ühikondlikult rohkem nürimaks. Lapse hing avaneb kergemalt ning täielikumalt ühikondlikule lähenemisele, lapsed sobivad üksteisega kergemalt, loovad kiiremalt sõprussidemeid, kui meie, täisealised, suudame seda kunagi teha.

Kooli tulles laps satub sageli alles esimest korda ühiskondluse laiale näitelavale, tema katkestab tihti peale alles esimest korda need ühikondlikud sidemed, mis köitsid teda seni perekonnaga. Enamasti mõjub ühevanuste laste kokkutulek ergutavalt ning julgustavalt laste ühikondlikule küljele, kutsub lastes ellu huvi üksteise vastu. Kena on vaadata väikesi 8-aastasi poisse ja tüdrukuid, kes õppetöö alul tulnud esimest päeva kooli. Alguses nad on tagasihoidlikud, uurivad üksteist suurima tähelepanuga, üksteise asju, riideid jne. Varssi aga kaob esialgne tagasihoidlikkus. Hakatakse üksteisele lähenema, üksteise nimesid küsima, jutt hakkab sobima; saadakse üksteiselt kuulda paljugi uudist, luuakse sõprussidemeid, leitakse, et on palju ühiseid huvisid, soove. Iseloomulik siin juures on märkida seda, et lapsed tahavad omi uusi tutvusi, mis tekkinud väljaspool perekonda, kindlasti alal hoida; sageli tundub neile nagu koormana see, et vanemad tahavad kursis olla kõigi nende tutvustega, mõnikord peavad tarvilikuks isegi vaikida kõige üle, mis sünnib nende uutes ühikondlikkudes vahetkordades.

Selles ei tarvitse näha mingit „lahkiskumist“ perekonnast, vaid ühis-

kondlikult peitub selle nähtuse psühholoogiline mõte selles, et laps peab kaliks uut ühikondlikku koondust, kaitses seda ühenduse eest perekonnaga. Kuuluvus mitmesse ühikondlikku organiatsiooni mitte ainult ei tõsta lapse endatunnet, vaid annab end tunda isikus ka tõsise vaimutõusu näol, ja nimelt selle vabastava mõju tõttu, mida avaldab isikule kuuluvus mitmesse ühikondlikku ringi. Mida mitmekesisemad on lapse perekonnal ühikondlikud sidemed, seda märkamatumalt sünnib lapses üleminek *iseseisvate* (mitte aga perekonnaga ühiste) sotsiaalsete sidemete loomiseks. Nii perekond kui kool peavad arvesse võtma seda lapse loomlikku tungi iseseisvate ja vabade ühikondlikkude sidemete järele, nad ei tohi takistada nende tekkimist, vaid ümberpöörduvalt — peavad kasutama seda tungi pedagoogilises mõttes. Sellepärast ongi ühikondliku kasvatus seisukohalt suur tähtsus lasteaedadel, koolidel ja mitmesugustel noorte-organisatsioonidel.

Tarvitseb ainult üldiselt heita pilk lapse elueale ja meile saab selgeks, millist suurt osa mängib lapse hingeelu kujunemisel ühikondlik koondus. Mitte ükski elusolevus ei tunne nii pikka lapsepõlve kui inimene. Isegi meie kõige lähemad naabrid loomariigist muutuvad juba varssi pärast sündimist kõlvulisteks iseseisvalt algama eluvõitlust. Aga inimene? Enne kui küpsema füüsiliselt, enne kui vaimliselt oleme juba niivõrt tugevad, et kõlbame mõne iseseisva ja vastutusriikka töö jaoks, selleks kulub palju aastaid.

Milles peitub selle nähtuse põhjus?

Meie teame, et kõik elusolevused saavad oma algjõud vanematelt juba pärivuse teel. Neile on vaja ainult mõnesugust kogemust, mõningat abi vanematelt, et juba elada iseseisvat elu. Kui nüüd inimene oleks ainult füüsiline olend, siis võiks temagi keha juba mõne nädala pärast olla kõlvuline igasugusteks loominguteks. Selleks aga, et astuda *ühiskonda*, laps peab küpsema mitte ainult füüsiliselt, vaid küpsema ka vaimliselt. Kõik see, mida inimkond on saavutanud oma ajaloo kestel, kõik see varandus antakse tähendatud kujul edasi põlvest põlve. Keel, usk, kombed

ja viisid, kirjandus, teaduse saavutised, — kõik see on tarvis omandada, kõik see varandus on vaja teha omaks, on vaja seda tunda ja selle üle olla valitseja. Ainult selle tagajärjel, et iga inimpõlv omandab selle, mida saavutasid eelmised inimpõlved, ainult selle tõttu ei tammu inimkond ühel surnud punktil, vaid läheb iga põlvega edasi. Ühiskondlik edu on võimalik ainult siis, kui eelmiste põlvede töö tulemused hoitakse alal ja antakse päranduseks järgnevatele põlvedele. Ning siin pole meil tegemist enam palja füüsilise pärivusega, mille läbi laps saab vanemalt ühed või teised omadused, vaid juba *ühiskondliku*, või n. n. *sotsiaalse pärivusega*.

Tervet inimvaimu saavutiste kogu, mida korjanud eelmised põlved, tervet seda kogu nimetatakse *traditsiooniks*, ja selle traditsiooni omandamiseks vajamegi niivõrt pikka lapsepõlve, mida tunneb ainult inimene. Meie ei saa veel inimeseks selle sõna õiges mõttes, kuni pole omandanud neid traditsioone, kuni pole omandanud vähemalt nende traditsioonide peasisu. Muidugi ei jõua ükski inimene kunagi omandada kõikide traditsioonide sisu, kuid ühiskondlikus koonduses, elavas sotsiaalses tervikus hoitakse alal need traditsioonid. Juba palja kõnekeele omandamise kaudu, ja sõnade kaudu, mis keele moodustavad, laps saab osa suurest ajaloolisest inimvaimu tööst: ta valitseb imelikku mõtlemisriista. — Lapsepõlve mõte peitub siis õieti selles, et omandada tarvilikku materjali traditsioonidest, seda materjali, mida laps viib käesolevasse ellu, millel on omad otsimised ja tungimised, omad kombid ja alustoad. Traditsioonide kaudu lapse hing täitub küll „võõra“ materjaliga, ent see „võõras“ muutub peagi „omaks“, koduseks. Ja see on ka õige, sest ei ole ju ühiskond keegi muu, kui meie ise, laskudes traditsioonidesse, jääme ühtlasi kodusesse ümbruskonda, oma kodukolde juurde.

Silmapaistvamaid lapse hingeelu uurijaid (K. Gross) tõendab, et lapsed mängudes harjutavad omi füüsilisi ja vaimlisi jõudusid ja valmistavad endid nagu „mustalt“ elule ette. Tema resümeeis oma teooriat järgmiste sõnadega: „Meie ei mängi selle pärast, et

lapsed oleme, vaid lapsepõlv on meile antud selleks, et meie mängiksime.“

Ühiskondlikkude traditsioonide omandamine (ühel ajal kehaliste ja vaimliste jõudude arenemisega) sünnib tähtsal määral jällegi mängude kaudu. Laps omandab kõige mitmekesisemad ühiskondlikud vahekorrad nii ütelda „mustalt“ ainekust või materjalist, mis pooleldi segatud tema fantaasiaga (kujutlusvõimega). Mängides laps omandab lihtsalt ja kergelt mitmesugused ühiskondlikud „seisukohad“, mitmesugused vahekorrad, ja sellepärast on mängul oluline tähtsus lapse ühiskondlikus arenemises. Mängudes avaldub laste loomulik ja vaba solidaarsuse vaim, mis on nagu looduse enda hää ja näitab sellele, et ühiskondlikkusel on inimese arenemises konkreetne tähtsus.

Laps ilmutab juba õige vara, veel enne oma mõtlemise tekkimist selle õigetes vormides, imekspanemisväärt *oskust ühiskondlikule orienteerumisele*. Vaja tähendada, et noore hinge seesmisel ilmas on määratu tähtsus kahel tunnetusel: oma jõu ja oma nõrkuse tunnetusel. Jõu tunnetusest mis kõgub, kasvab ning kontsentreerub terve eluea kestel, tekib isiku *iseteadvus*, areneb ja küpseb üldse individualiteet oma enese initsiatiiviga ja loomevõimega. Julgus, ajuti kangekaelsus, tahtejõud, enese austamine, tung oma tahtmist teha, oma plaanide teostamist saavutada, — need on psüühilised tõsiasiad, milles avaldub indiviiduumi kasv. Kuid mitte vähema sisulise tähtsusega on isiku küpsemisel ka oma nõrkuse tunnetus, — ka see on keskkoh, mille ümber terve eluaeg koonduvad ühesugused tunnetused. Nende tunnetuste läbi vaatab isikusse ühiskond, kellega lapsel tuleb kohameda, kelle arvamist arvestada. Kohanemine, sõnakuulmine, järeletegemine, leppimine, tung hariduse poole, töö oma kallal, enesetalutamine, harjumus teiste mõtteid arvestada, lõppeks kogu traditsioonide omandamise protsess — kõik need on teise aktiivsuse vormid. Individualiteet ja ühiskond nagu luuakse isiku hinge sügavuses, moodustatakse nagu kaks poolust, millede ümber keerleb terve psüühiline protsess.

Juba esimesil eluaastail laps õpib sotsiaalselt orienteeruma: ema süles olles ta on vallatu, läheb mõnikord, nagu öeldakse, isegi „käest ära“, kuid vaigib võrdlemisi kiirelt valju „hoidja“ järelevalvel; ta ei julge ajada oma joni isa juuresolekul, kuid pole enam mingit piiri, kui satub hea vanaema sülle. Seda teab vististi igauks, kellel on olnud tegemist lastega.

Sellel psüühilise arenemise kahel poolusel ühel ja samal ajal on määratu tähtsus. Isik tuleks ühekülgne, kui üks poolus areneks teise kulul: isik saaks kitsas-egoistlik, kui temas mõrgalt on arenenud teine psüühiline poolus, kui ta ei võta arvesse sotsiaalset ümbrust. Kuid isik kaotab enese ka sootuks, kaotab oma jõu, oma algatus- ja loomevõime, muutub näruseks kilustatud olendiks, kui ta ei suuda maksma panna oma isikut, neid talente, mis seal peituvad, — kui temas peasjalikult on arenenud kohanemine sotsiaalsele ümbrusele. • Sotsiaalne ümbrus ei tohi maha rõhuda isikut, kuid isik ei tohi unustada ka sotsiaalset ümbrust; ainult individuaalse jõu ja sotsiaalsete harjumuste arendamine ühteage ja tasakaalus, ainult see märgib meile õige tee isiku arenemisel. Kasvatus, mida formuleeritakse ainult kui isiku arenemist isiku enda jaoks, see kasvatus ei ole mitte ainult ühekülgne ja eluliselt hädaohtlik, vaid tema rõõviks isikut ka tähtsama momendi tema küpsmisel, ta rikuks isiku, võtaks temalt hädatarvilise sotsiaalse toidu. *Lapse isik võib loomulikult areneda ainult sotsiaalsetis tingimuses.*

Kahe pooluse olemasolu hingelisis tunnetusis näitab meile ka lapse enesetunde kasvamine. Esialgu laps ei anna endale aru selles, et tema on eraldi olend, üksik isik ümbrusest. Ümberpöörduvalt, katsuge laps ära viia tuttavast kodust, tuttavate nägude hulgast, — ta muutub rahutuks ja hakkab nutma. Temal on hea ja kerge ainult tuttavate isikute keskel, koduses olukorras. Siin laps väljendub julgelt, siin ta kohaneb ja lepib. Tema ees liiguvad tuttavate kujud, kuid ta ei tunne nende kujude seesmist ilma, — ta võtab neid ainult kui elusolendeid. Ilma et end oskaks eraldada, laps on sellel staadiumil

oma vastu samasugune, nagu seda on tema vastu ümbruskond. Ta nimetab end „Jukuks“, „Manniks“, „Eediks“, jne., hindab end võõra hindamisega, vaatab endale võõra isiku silmadega, mõtleb ja räägib endast samade sõnadega, millega teised räägivad temast, ühe sõnaga — laps on endale siin ainult *sotsiaalse sideme lüli*, on see, keda teised kutsuvad „Jukuks“, „Manniks“ või „Eediks“. Ta mõtleb endast sellepärast, et teised mõtlevad temast, ja mõtleb nimelt seda, mida kuuleb teiselt. Ilma nende „teisteta“, ilma elava sotsiaalse ümbrusest laps ei võiks end eraldada, kuid selles ümbruses ta peab end seesuguseks, milleks ümberolejad peavad teda. Elava sotsiaalse ümbruse tähtsus, sotsiaalse ühenduse tähtsus on tekkivas enesetundes siis mitte ainult määratu suur, vaid, võiks öelda, koguni eriline. Boldwin nimetab seda staadiumi „projektiivseks“ — sõnast „projekt“. Lapse ees (ladina keeles pro) kergivad üles sotsiaalsed kujud (projektid), ja nende kujude, nende projektide keelega laps arvustab ka iseenest. Naljakas on kuulata, kui lapsed, kes vaevalt õppinud rääkima, enda kohta räägivad ümberolejate sõnadega. „Sulle öeldakse ju, mine ära, aga sa istud ja istud“, ütles kord, nagu mäletan, enesele väike poiss, ise seejuures põlastavalt pead vangutades.

„Projektiivses“ staadiumis laps juba eraldab end ümbruskonnast, kuid vaatab endale ikka veel võõraste silmadega, otsustab enda üle võõra otsuse järgi. Sellepärast algab sel ajal järeletegemine teistele, niipalju kui nende „teiste“ kujud seisavad lapse silme ees ja köidavad tema tähelepanu, üldse äritavad tema emotsioone. „Projektiivsete“ tunnetuste arenemisega hakkavad tekkinud enesetunde tsentrumi ümber koonduma need tunnetused, mis tekivad tundmustest ja püüetest, peasjalikult aga iseseisva aktiivsuse kogemustest. Hinge sügavused nagu avaneksid endatundele, ja see, kes oli endale seni ainult „Juku“, „Eedi“ või „Manni“, kes vaatas „enda“ peale võõraste silmadega, leiab selles enesetunde töös materjali, mis voolab seespoolt. Algab enesetunde teine arenemistähta, mida Boldwin nimetab subjektiivseks staadiumiks. Ene-

setundes sünnib siin materjali kogumine, mis kergib hinge sügavusest, *laps leiab iseene*, avab „endas“ intiimse, seni kõigile tundmatu seesmise elu keskkoha.

Siin tekib uus isiku eraldumine ümbruskonnast: olgugi et laps seni end teistest juba eraldas, kuid ta pidas ennast ikkagi „niisuguseks kui nemad.“ See ei olnud mitte oma isiku kui üksiku keha eraldamine, — vaid enda eraldamine teistest samasugustest elusolendeist. (Sel ajal laps ei oska veel teha mingit vahet „ihu“ ja „hinge“ vahel.) Teises perioodis saab väline eneseavaldamine, mis iseloomulik „projektiivsele“ staadiumile, valgustuse seespoolt, omandab seesmise sisu. Enesetunne loob nagu *kaks nägu inimesele*: üks nägu on, mis vaatab teiste poole (selle näo kohta laps saab teateid ümberolejailt), ja teine nägu on, mis vaatab enda peale. Need mõlemad näod, mõlemad pildid jäävad meie kogemustesse jäädavalt ja üks ilma teiseta ei ole sugugi mõeldav; elu täidab need uue sisuga, vahetab nende mõtte, kuid meie teadvusse jäävad alaliselt püsima need kaks joonistust: millisena paistame teistele, millisena iseenele. See kahekordne kujutus endast on selle tagajärg, et *isik kunagi ei tunne end olevat väljaspool ühiskonda*, vaid alati, kõige intiimsemas, oma kõige hingelisemais liigutatus tunneb enese olevat sotsiaalses ümbruses, mille tagajärjel vaatab iga oma seesmisele liigutusele kahe suguse pilguga, otsustab tema üle võõraste seisukohalt ja omaenda seesmiselt vaatepunktilt. Sotsiaalse surve kõige selgemaks sümptomiks on see hirmus teravus, mida tekitab meis *sotsiaalne häbi*. Meie kardame ühiskondlikku hukkamõistmist, ja kuigi raske ühiskonna otsus, mis meid süüdlaseks mõistis, hiljem ekslikuks osutuks, kui see ekslikkus kõigile avalikult teatavaks saaks, — sellegipärast jääks selle otsuse tume vari eluksajaks meile hingele. On olemas etteheiteid, on kahtlustusi, on isegi sõnu, mida isik ei jõua kannatada ühiskonna poolt.

Ühiskonna köitvaist ahelaist, millel on nii hirmus mõju inimese enesehindamisele, isik võib vabaneda ainult ühel teel, nimelt — ideaali loomise teel, mis seisab kõrgemal isikust ja ka ühis-

konnast. Jättes kõrvale siin selle, kuidas tekib kujutus ideaalist, tähendan vaid, et kui laps on juba tõusnud ideaali tundmiseni, siis on sellega loodud juba psüühiline tugi konfliktiks isiku ja ühiskonna vahel, konfliktiks kahe voolu vahel inimese enesetundes. Ühiskonna surve, mis ajuti väga tugev ja kunagi ei lange liiga madalale, nõrgestub siiski väga selle tõttu, et tema kohal kergib üles mingi ideaalne sfäär, mida nüüd kõige rohkem tuleb arvestada isikul. Mida sagedamini lahku läheb keskmine sotsiaalne arvamine sellest ideaalsest sfäärist, seda kergem on isikul asetuda vastarinda sotsiaalse ümbrusega. Lõppeks isik ei võta sagedasti mitte ainult arvesse sotsiaalset ümbrust, vaid astub temaga isegi ägedasse võitlusse. Ent pole siiski raske tähendada, et seejuures isiku teadvuses üles kergib pilt ideaalsemast ühiskonnast — ka „projektiivne“ eneskriitika hoidub alal hinges, ainult inimene otsustab enda üle nüüd mitte enam nende tegelikkude vahekordade järgi, mis valitsemas tema ja ühiskonna vahel, vaid otsustab enda üle juba kujuteldud ideaalsema ühiskonna seisukohalt.

Ühiskondlus ei ole siis midagi niisugust, mis oleks meile peale surutud raskete elutingimuste poolt, vaid see on loomulik eluseadus, milles isik juba varakult peab arenema ja õitsema. Ent paljudes asjades pole meie ühiskondlus veel kaugeltki kindel ja organiseeritud. Ühiskondlik ideaal on veel liiga kaugel, olgugi et tema teostamisest inimesed on olnud alati huvitatud.

Sotsiaalne külg, nagu nägime, peitub siis sügavalt inimeses, kuid harva on juhtumeid, kus elu arendaks ideaalses tasakaalus isiku sotsiaalset ja individuaalset külge. Elu lükkab esiplaanile alati mõnesuguse arvu ühiskondlikult aktiivseid isikuid, aga seesama elu nihutab esirinda ka ühiskondlikult inertseid inimesi, külmi egoiste, ja — mis peasi — ta nihutab neid ette alati rohkem kui esimesi. *Mitte kunagi ei muutu ühiskondlikult kõlvatute iseloomude hädaoht seltskonnale nii kardetavaks, kui ühiskondliku korra demokratiseerimisel või jälle vabariikliku valitsusvormi juures, mil nimelt enamuse kätte usaldatakse terve rahva saatus.* Sellepärast võibki seltskonna

demokratiseerimine, kuivõrt ta ka ei vastaks ühiskondlikule õiglusetundele, muutuda kardetavaks, kui loomulikkude asjade käiku ei parandata kasvatuseteel. *On kord rahvahulgal kutsutud sotsiaalsele aktiivsusele, siis tuleb neid viia ja kasvatada selle aktiivsuseeni.* Ühiskondliku kasvatus e küsimused muutuvad seega kõige tähtsamaiks küsimusiks demokraatliku riigikorra juures. Ega muidu vanaaja poliitiline mõtleja demokraatiale (rahvavalitsusele) vastandiks poleks seadnud ohlokraatiat (kõntsavalitsust). Ühiskondlik kasvatus leiab endale toe ühiskondlikus eluseaduses, kuid ta peab parandama elu patud; peab ühiskondlikud jõud üles tõstma seal, kus need pole arenenud, peab sirgeks ajama ja koolutama isiku seal, kus see on maha rõhutud.

Et määrata kindlad teed ühiskondlikule kasvatus e, on vaja kõige pealt endale selgeks teha, et on olemas *üldised* tingimused isiku arenemisel, milledest väljaspool ei või edukalt areneda mitte ükski arenemiskülg. Isik on elav terviküksus ja sellepärast tuleb kõige pealt selgitada neid isiku küpsmise üldisi tingimusi.

Kasvatus e üldist eesmärki võiks formuleerida kui kaastegevust aktiivsuse arendamiseks lapses. Küps inimene peab olema kõige pealt aktiivne, peab olema tegev, ilma et otsustaksime juba ette küsimuse, milles see tegevus peab avalduma. Kuid aktiivsuse arendamist ei tohi mitte mõista kui tahte arendamist: nende kahe mõiste segiajamisest tuleb väga hoiduda. Aktiivsus võib olla kahe sugune: tahte- ja emotsiooniline aktiivsus. „Tahte“ alla kuulub meie aktiivsusest niisugune regulatsioon, mille juures meie tegevuse määrab eesmärk; emotsioonilise aktiivsuse regulatsiooni juures ei astu ette mitte eesmärk, vaid teatud emotsiooniline tunnetus. Tahte aktiivsus nõuab meilt „jõupingutust“, kuna, ümberpöörduvalt, emotsiooniline aktiivsus tekib tundmuste voolust ning, arvesse võttes tema tugevust, võib tõusta mõnikord haruldase suuruseni. Kõrge vaimustuse, suure entusiasmi puhul inimene ei „märka“ sootuks väsimust ning võib töötada vahetpidamata. Ümberpöörduvalt aga, tahte ressursid on alati väga piiratud. Üks psühholoog, kes kuulub inimhinge

paremate tundjate hulka, avaldas väga tõepärase mõtte, et terve tahte regulatsioon õieti selles seisabki, et kutsuda ellu ning seada korda emotsioonilist regulatsiooni.

Kahjuks, tegelikud pedagoogid kui ka teoreetikud mõtleavad sagedasti, et aktiivsuse arendamine on õieti sama, mis tahte arendamine. Olgugi tähtis tahteaktiivsuse regulaator, ent kunagi ei suuda ta asendada emotsioonilist regulaatorit, ning arvestades seda kohta, mis on tahtel inimese psüühiliste jõudude süsteemis, peab küll ütleva, et tahte arendamine ei või seista kunagi esimesel kohal. Elu juba niigi rõhub maha isiku emotsioonilisi arenemisvõimalusi; seepärast meil leidubki nii harva loovat initsiatiivi, loovat aktiivsust. Aktiivsuse saladus peitub siis vabaduses ja emotsioonilise elu arendamises, — ja miski asi ei või nii hävitavalt mõjuda emotsioonilisele valdkonnale, kui selle surumine kitsasse raamesse. Ühekülgne mõistuse arendamine, peamiselt tahtevaldkonna arendamine viib võidule väiklase tähenärimise, pedantliku tuhnimise, kuiva ning puise juurdlemise, tema killustab aktiivsust, aitab võidule šablooni ja nokitsemise piskete asjade kallal.

Õige ühiskondlik kasvatus peab arvesse võtma need üldised pedagoogilise töö tingimused. Ei või mõelda, et valmistame inimest ette ühiskondlikuks tööks, laialiseks koostööks kaasinimestega ning varustame teda solidaarsuse vaimuga (nagu seda, kahjuks, sagedasti mõeldakse), kui juhime oma tähelepanu ainult mõistuse arendamisele, ainult teaduste tuupimisele, mis peavad laiendama lapse silmaringi. Ühiskondliku kasvatus e raskuspunkt peab lasuma (nagu individuaalsegi kasvatus e juures) *aktiivsuse* arendamisel.

Ühiskondliku kasvatus e esimene ja peaülesanne olgu siis emotsioonilise *erksuse* arendamine võimalikult laias ulatuses, emotsioonilise tardumuse võitmine: ainult säärasel emotsiooniliselt ümbermuutunud pinnal isik võib võita sotsiaalse inerttsuse ja ükskõiksuse inimeste vastu. Ja ainult selle tingimuse juures võib olla tagajärgi ja tähtsust ka mõistuse laiendamisel, ühiskondlikude teadmiste ja kogemuste pakku misel.

Töökava algkooli III õppeaastal.

A. Oengo-Johanson.

Alltoodu on tavaline töökava, mille õpetaja seab õppeaasta alul järgnevaks õppeaastaks oma olude ja klassi arenemise kohaselt. See on seatud ainete koondamise põhimõttel *nädala-asialadeks*, nagu seda nõuab *üldõpetuseline tööviis*.

Kava on määratud ühe tütarlaste algkooli III klassile Tallinnas. Selle koostamisel on püütud võimalikult hoiduda jälgimast väljamaa eeskujusid, ning kohandada tööd kooli ümbrusele, laste hingelaadile ja arenemisele, kui ka meil saadavaile õppevahendeile ja raamatule.

Asiala teenistusse on püütud kavas rakendada võimalust mööda *kõik õppeained*, ka usuõpetus (viimane vähese erandiga), kus juures on, muidugi, nähtud ette, et õpetaja üksikud tunnid kasutab oskuste õpetamiseks ja süvendamiseks. Oskuste harjutamiste ulatus ja koht ei ole kavas igalpool märgitud, kuna see oleneb tegelikust tarvidusest, mida on võimatu ette näha. Arvutamiskohuse kohta vaid on kavas neli kontrolltöö skeemi, mis ühtlasi tähistavad iga veerandaastase töö sel alal. Tekst-ülesanded püütakse leida võimalust mööda asialast; kavas on neid toodud üksiknäiteina, kuma nende lõplik koostamine on klassi töö — õpilaste rohkel kaastegevusel asialast leitud arvu- lise materjali põhjal. Kasutatakse ka õpilastel olemasolevaid matemaatika õpperaamatuid (ühe teatava raamatu omandamine ei ole sunduslik), kust õpilased õpetaja juhatusel otsivad materjali koduseks harjutuseks ja osalt ka klassitöök; viimast püüab õpetaja juhtida nii, et kõigist raamatuid valitakse need osad, mis igas on eriti õnnestunud. Nii võetakse Chr. Brüller'i „V. arvaja- st“ harjutisi numeratsiooni alal ja geomeetrilisi ülesandeid ning andmeid ülesanneteks „Kodumaa“ j. m. s. asialade juurde, F. V. Mikkelsaare „Matemaatikast“ peast ning kirjaliku arvutamise näiteid ning harjutisi murdu- dega; kuna J. Maramaa raamat ning „Elavad arvud“ pakuvad nii mitme- gi eeskujuliku elulise tekst-ülesande.

Eesti keele alal on toodud rida ju- tukesi, muinasjutte, luuletisi j. m., mis kuidagi asialaga seotud; neile on jäe- tud juurde märkimata, missugused neist on määratud klassis läbitöötamiseks, missugused töögruppide tööks või üksikõpilase (või õpetaja) ettekandmi- seks. See oleneb otsesest vajadusest, mis selgub töö ajal. Keeleõpetuslikke ja õigekirja küsimusi on märgitud ka- vas ainult paaril korral, kuna nende koht sel astmel on juhuslik muu ema- keele töö hulgas ja viimasest sõltuv. Kirjandite teemad on toodud näiteina, kuna nende lõplik valik sünnib klassis laste kaastegevusel.

Olemasolevate eesti keele õpperaa- matute kohta tuleks öelda, et neid on selle tööviisi juures õige raske kasutada. Praeguste lugemikkude süsteem ei sobi meile hoopis. Vajaksime liikuvamat lugemismaterjali väikeste ühe- või ka- hepoognaliste raamatukeste näol ilukir- jandusliku või populaarteadusliku si- suga. Sellist kirjandust vajaksime eriti meie oma elu-olu kohta. Kui palju hu- vitavat pakuks sel alal juba meie *pea- linn* üksi! Eriti puudulikuks ja vae- seks tuleb aga just nimeilt lugeda seda, mis on Tallinna kohta saadaval meie koolikirjanduses. Viimane asjaolu on olnud suureks takistuseks kava koosta- mise juhtpüüde teostamisel — anda va- nale *Tallinnale* aukoht III klassi tööka- vas.

Lugemispalade valiku kõrval oli eriti raske leida laste- ja meie töö koha- selt sõnastatud laule ja koraale; ka neis näeks meie ajakohane tööviis ette teist laadi — elavamät, lapsekohasemat, ilusamat.

Nende mõlema raskuse puhul loen omaks meeldivaks kohuseks nimetada siinkohal õpetajate pr. A. Krulli ja pr. M. Rõtsägova tänuväärt abi lugemispa- lade ja laulude otsimisel kava koosta- miseks.

Kava avaldamine meie lugupeetud ajakirjas ei aseta seda ei eeskujü ega juhise kohale. Olles seatud ühe teatava kooli kitsais piires, esineb see ka siin- kohal vaid üksiknäiteina, ühenä palju-

dest teist, mis viivad Rooma — praegusel juhul algkooli III õppeaastale määratud ülesande sooritamisele.

1. ja 2. töönal.

Koolitöö algab.

- A. *Kodulugu*. Jutustusi suvest ja selle iseärasust tänavu. Kus keegi oli suvel? Kavatsusi eelolevaks tööaastaks. Uusi tingimusi ja aineid. Tunnikava.
- B. *Kõlblusõpetus*. Vahekord kaasõpilastega. Sõbralikkus. Viisakus. Hoidume teistest halvasti rääkimast; sõelume iga sõna läbi „kolme sõela“.
- D. *Usuõpetus*. VIII käsk. — „Armas Jeesus, avita sinu sõna hästi kuulda...“
- E. *Matemaatika*. Mis kellelegi tulnud kodus arvutada? Kas oleme veel osavad läinudaastases töös? Tunnikava ruudustiku mõõtmine ja joonestamine. Kella mudeli valmistamine; kellaaaja määramine. Millal tunnid algavad ja lõpevad?
- Ülesandeid nagu:
 „Kui pikk oli suvevaheaeg?“
 „Mitu tundi oleme iga nädal koolis? kodus?“
 „Tunnikava joonise pikkus on sm, laius sm; raamime oma tunnikava värvilise joonega, selle joone pikkus tuleb sm.“
 „Kaks esimest õppetundi kestavad 50 min., teised kõik 45 min. Täna on meil 4 õppetundi; seega õpime me täna min.; vahetunde on meil min., üldse oleme täna koolis min.“
- G. *Eesti keel*. Mis keegi suvel lugenud? Uusi juturaamatuid klassikogus.
 „Arno esimene koolipäev“.
 „Kolm sõela“ (Tennmann. Usuõpetuse lug. III).
 „Isa poega kooli saates“.
 Kirjand: „Minu suvine elu“. Pärinimede kirjutamine (eriti linnade ja maakohtade, kus keegi suvel on olnud). Kollektiivkirja kirjutamine koolist lahkunud kaasõpilasele.
- H. *Laulmine*. „Lill uinub, ööbik laulab...“ (Aavik — Tamman II j.)
- J. *Tööõpetus*. Suvimuljete joonis-

tamine. Raamatute, vihkude, klassikapi j. m. korraldamine, klassi kaunistamine. Raamatukogu korraldamine ja „lugeja kaartide“ valmistamine.

3. töönal.

Meie koduste elu.

- A. Koduste töö ja puhkus. Kodused korraldused ja päevajaotus. Isa ametiala. Ema töö, eriti ema hool lapse riietuse eest. Võõras laps perekonnas. Laste õigused ja kohustused.
- B. Ole kodus alati valmis avitama. Hoiad omi riideid! Katsu kodustega saada hästi läbi, siis oskad ka suureks saada elus hästi läbi saada.
- D. IV käsk. „Mu nimi taevas kirja pandud“.
- E. Kui palju riiet kulub mu ülikonnaks? (mõõtmine). Mis see maksab? Mis ema lapsele sügisel ostab ja selle kõige hind? Mis ta ise valmistab ja kui palju ta oma tööga kokku hoiab?

Ülesandeid nagu:

„Minu kleidi pikkus on sm., varuka pikkus sm. Ema ostab alati kaks kleidi- ja ühe varukapikkuse. Meeter riiet maksab 200 senti. Seega maksab mu kleidiriie senti = kr. senti.“

„Ema õmbles mulle ja õele mõlemale koolikleidid ja põlled. Õmbleja võtaks kleidi õmblemisest 300 senti, põlle — 150 senti. Mu tubli ema hoiab kokku sellega. krooni. Selle eest saab ta osta...“

Isa ostab meile mõlemale igal aastal uued saapad. (Hind). Naabri kaks tüdarta saavad aga oma saabastega 2 aastat läbi. Seega kulutame meie rohkem kui naabrilapsed aastast krooni. See on osa isa kuupalgast.

- G. Laste vabu jutustusi teemal:
 „Kuidas oleksin emana ja mida siis nõuaksin tütrelt“. „Ära läks“. (M. Heiberg). „Lapsukene, kuula ema sõna!“ „Hilja sõidab emaga laulupeole“... „Kodus“ Nurmik II lug. „Kodukotus“ (A. Rennit). Pärinimede kirjutamine (risti- ja liignimed).
 H. „Kord mõtetes istus“... (Tamman) või „Mu kodune tare“ (Elken).
 J. Meeterpaela tegemine. Joonistamine teemal „Uus kleit“.

4. töönädal.

Aed ja puukool.

- A. Missuguseid aedu on lapsed ennem näinud? Õpikäik mõnda aeda või parki. Missuguse aia asutaksime ise endile (kavandeid). Aia asend. Taimed aias (peenrail, lavus, soehooneis), teed, vesi j. m. Viljapuuaed. Puukool. Õpikäik Tallinna linna puukooli. Tallinna iluaiad. Vanad puud meie linnas.
- B. Huviaratamine aiatööle. Taimede, kui inimelamute ilu, kaitsmine.
- D. Paradiisi aed.
- E. Algelisemad teated vähendatud mõõdust (oma kavandi joonistamisel). Püstkülüku ja ruudu pinna mõõtmine ja arvutamine ruutmeetrites. Mitu dm² (sm²) on m²? Arvutamise piirkond ületab 1000.

Ülesandeid nagu:

Kui endale kord aia asutan, istutan sinna 160 viljapuud. Neist võiks olla $\frac{5}{8}$ õunapuid, $\frac{1}{4}$ kirsipuid, teised olgu pirnipuud.

Vanaisa sai oma aiast 1200 kg õunu. Sellest andis ta $\frac{1}{3}$ oma sugulastele. Teised müüs Tallinna turul, saades 20 senti kg.

Koolihoovi pikkus on, laius

Nii suurde aeda mahuks õunapuud, kui anda igale puule 40 m².

- G. Lugemine aiatööraamatust.
„Juku ausammas“. (A. Kitzberg).
„Miks on kase tüvi valge“. („Las-teleht“ 1914. a. I. a.).
Kirjandid: „Mis me nägime puukoolis“.
„Kui ma oleksin kask“.
- H. „Üks kask meil kasvas õues“... ..
- J. Kastani istutamine kooliaeda. Noore puu joonistamine. Aia kavand liivakastis ja vihus. Ruutdetsimeetri ja ruutmeetri valmistamine.

5. töönädal.

Laste toitlusest.

- A. Toitude valik. Puu- ja aiavili. Piim — tähtis toiduaine lapsele. Kuidas ja millal süüa? Hammaste tervishoid. Piimajoomise korraldamine koolis, — vastava meeoleolu loomine ja eeltööde tegemine.
- B. Puhtus toitluses, eriti käte pesemine söögi eel. Kuidas võimaldada vaese-

maile õpilasile piima saamist? Omaabi organisatsiooni loomine.

- D. Söögipalve. — Kain ja Aabel.
- E. Ülesandeid ühenduses piimajoomise korraldamisega koolis. Liiter. Puudujääk. Loterii korraldamise kavatsused ja eelarve.
Nelja- ja viiekohaliste arvude kirjutamine, nende liitmine ja lahutamine kirjalikult. Liitmine arvelaulal.
- G. Lugemispalu laste toitlusest tervishoiu ja loodusloo raamatuid.
„Armuta emand“ („Huvitaja“ II).
- H. „Ma kummardan Sind, armuvägi“.
- J. Servieti õmblemine lihtsamate pistetega.

6. töönädal.

Ülemiste järv.

- A. Õpikäik järve äärde. Järv. Asupaik, ümbrus. Taimed, kalad. Veevärk. (Vastavad selgitavad katsed). Kallaste kindlustamine. Kanal, mis vett juhib merre. Muinasjutt Järvevanakesest.
- B. Puhta vee tähtsus.
- D. Noa ja suur veeputus.
„Oh, anna tuhat keelt sa mulle“.
- E. Dekameeter. Kilomeetri mõõtmine dekameetriliste mõõtpaelttega järve ääres maanteel. Nelja- ja viiekohaliste arvude liitmine-lahutamine ning lihtsamad korrutamise juhud.

Ülesandeid nagu:

„Käisime kilomeetri 10-ne minutiga. 6-e minuti möödudes jäi meil veel käia

Kui 750 m. oli käidud, olime teel olnud min.

Tallinnas iga inimene tarvitab keskmiselt päevas 100 liitrit vett. 20 (30) inimest tarvitavad selle arvestuse järgi iga päev l.; meie maja elanikud l.

Üks inimene tarvitab kahes nädalas, ühes kuus l. vett.

- „Ülemiste järv“ (Huvit. III.).
- G. „Ülemiste vanake“. „Näkk“. „Vee-neitsi häätegu“. „Veteema häätegu“.
„Linda — Kalevi kaasa“.
Näkk — postkaartide, piltide vaatlemine.
Keelelisi harjut.: ühesilbilised sõnad, mis lõpevad kahe kaashäälikuga, näit. näkk, jutt j. m.
Kollektiivtöö „Ülemiste järv“.
Vaba töö: „Vetevaim“.

H. „Linda kaebus“ või „Järve leegib ehapaistel“.

J. Ülemiste järve plaan ühes lähema ümbrusega. Järve ja linna kõrguse skeem merepinnaga võrreldes. Katsete joonistamine veevärgi ja purskkaevu selgitamiseks. Linda kivi või mõne muu koha joonistamine järve kaldal. Näki joonistamine (õpilaste soovil).

7. töönal.

Sügis.

A. Sügisnähtusi taime ja loomariigis, eriti leht sügisel.

Käesoleva sügise iseärasusi. Põlumehe raske seisukord. (Õpikäik Mõiku).

B. Kuidas maalapsed on abiks majapidamises. (Miks maal koolid algavad hiljem?) Vanemate ainelised mured halval aastal. Kuidas peavad lapsed katsuma nende koormat kergendada? (vähenõudlikkus, kokkühoidlikkus, töökus). Kuidas inimesed paluvad Taevaisalt abi.

D. Liitmise ja lahutamise harjutusi. Korrumine ja jagamine 10-ga. Liitmine arvelaul. „Vanade“ mõõtude võrdlemine meetermõõtudega. Sügisraaduste mõõtmised ja sellekohaseid ülesandeid. Näiteks:

Asta ema sai Politseiaia 17½ „veerikut“ kartuleid; 2½ „veerikut“ ta andis piimanaisele loomatoiduks, teised pani keldrisse. See on aga kõigest 2/3 tema talvetagavarast. Ta ostab veel juurde turult ... „veerikut“.

Talunik pakub emale müüa 24 kapsapead á 40 senti tükk. Ema laseb kapsad poes kaaluda — neid on 3 puuda — ja pakub poolteist krooni puudast.

G. „Sügisraamat“ (Koidula), „Sügisel“ (Kunder), „Sügis“, „Heinakoorim“ (Nurmik II lug.), „Kuidas sügis värvib kõik lehed kollaseks?“ („Lasteleht“), „Tamme viimne unenägu“.

H. „Sügisel“ (Kuhlbars).

J. Ornamente sügislehtedest.

8. töönal.

Tuul.

A. Tähelapanekuid tuulest. Kasu ja kahju. Kuidas hoiduda külmetamast tuulise ilmaga. Ilmakaared. Kompass.

B. Ole valmis avitama!

D. Hädaohtudest. Inimeste ja Jumala abi.

„Oh võta mind, mu Jumal“ ...

E. Ring. Ringi jaotamine pooleks, veerandiks, kaheksandikuks. Harjutusi murdudega. Ülesandeid nagu:

Vali tuul jõuab sek. edasi 12 m., minutis, tunnis km. Torm aga sek. 25—130 m. „Auto sõitis tuule kiirusega“. Parandage see ütetus, kui auto sõitis 40 km tunnis, tuul aga liikus 12 m. sek.

G. „Kuidas tuul tõuseb“ (Kampmann). „Kask ja tuul“ (Kampmann). „Vanasõnad ilmast“. (Nurmik II lug.). „Mis on ilmas kõige kiirem“ (Huvi-taja III).

Väljalõikeid ajalehtedest tormiõnnetusist merel ja maal.

Pöörsõnu tuulest küsimusele: Mis sa tuulest kuuled? (hulub, puhub, mühiseb jne.) näed? (painutab, kõigutab, kiigutab jne.). Ühesilbilisi sõnu, nagu: tuul, kuul, nool, vool, noot, paat.

„Sügisraam“ (M. Under).

H. „Juba kase ladvast...“ (Koidula).

J. Kompassi valmistamine. Silmaringi joonistamine ja jaotamine.

Joonistamine teemal: „Kuidas tuul kõik paneb liikuma“.

9. töönal.

Ettevalmistusi talve tulekuks.

A. Täiendavaid kõnelusi eelmise kahe asiala kohta. Inimeste mure talve tulekul — akende ettepanemine, kütetagavara muretsemine, soojade riiete korraldamine j. m.

Mis hoiab hästi soojast alal?

Linnud ja loomad talve tulekul.

B. Linnu ja loomakaitse.

D. V ja I käsk. Aabrahamist ja Iisakist.

E. I kontrolltöö arvutamisoskuses, selle parandamine ning esinenud nõrkade kohtade läbitöötamine.

I kontrolltöö kavand:

a) 45	b) 163—97	d) 300 : 4	e) 80×10	g) 348	791
+19	78+99	25×8	35×10	+584	+259
: 8	734+75	75×6	700 : 10	—	—
× 7	115—85	600 : 8	640 : 10	—	—
—28	234—95	810 : 3	100×10	641	912
+12				—397	—169

h) 150 sm = mm = dm = m.
 225 „ = „ = „ = „
 675 „ = „ = „ = „

G. Lugemismaterjali valik vabuks päeviks („Kliistripühiks“). Mis keegi juba lugenud raamatukogust?

Nimisõnade käänamisest.

H. „Lahkujale linnule“. (Tamman).

J. Ömblustöö.

10. töönael.

Kalender. Mardi- ja kadripäev.

A. Tabel-kalendri valmistamine. Aasta jaotus. Tähtsad päevad ja nende tähendus ristiusu või vanarahva seisukohast vaadatuna.

Vanarahva kombed mardi- ja kadripäeva puhul.

B. } Legend pühast Martiinusest.

D. }
 E. Kontrolltöös esinenud nõrkade kohtade parandamine arvutamises. Liitmine arvelaul. Ülesandeid aastast, kuudest, nädalaist jne. ($\frac{1}{2}$; $\frac{1}{4}$; $\frac{1}{3}$; $\frac{1}{6}$ aastat).

G. „Kui veel kalendrit ei olnud“. „Väikesed mardisandid“ (Puusepp II). „Kui käisid kadrisandid“. („Väikeste sõber“). „Väikesed mardisandid“ („Laste Rõõm“ 1925). „Mardid“ („Lasteleht“ 1926). Kirjand: „Kui meil käisid mardisandid“ või m. s.

H. „Laske sisse mardisandid.“ („Laste laul“).

J. Mardikostüümide valmistamine.

11. töönael.

Päike, kuu, maakera.

A. Maakera, tema päeva- ja aastatee. Kuu. Päikesevarjutuse selgitamine ja vaatlemine.

Päikese kiirte mõju loodusele, inimesele.

B. Rohkem päikest, et tervena kasvaksime! Rohkem headust ja sõbralik-

kust, et meil oleks ka hingeliselt soe ja valge.

D. Head lapsed kui „väikesed päikesed“ perekonnas. „Kuldne päike rõõmuvalgust“... (Lauluraam. nr. 59).

E. Kera, selle jaotamine poolkeradeks. Suur ring. Jooned kera ja ringis. Sektor. Kaar. Ringi jaotamine kraadideks. Peastarvutusi kõigi nelja tehtega 360 piires (näit. 8.45° ; $180^{\circ} : 4$; $135^{\circ} + x^{\circ} = 360^{\circ}$; $\frac{1}{4}$ 360-dest) täisarvudega ja murdudega. Murrud $\frac{1}{3}$; $\frac{1}{16}$; $\frac{1}{12}$.

G. „Päikesevarjutus“ Nurmik II lug. „Päike ja tuul“. „Päike ja kuu“. „Taevas on valge ja sinine“ (Nurmik II lug.). „Päikesele“ (Veske). „Tähekeste sõber“. („Laste Rõõm“). Kollektiivtöö: „Kuidas päikeses kõik kasvab ja elab“.

Iseseisev töö: „Kui meil päikesevarjutus oli“.

H. Öhtu päike (Tamman).

J. Muinasjuttude illustreerimine. Ömblustöö.

12. ja 13. töönael.

Tänav.

A. Mitmesugused teed. Linna-tänavade ehitus ja korrashoid. Tänavliikumise määrused. Kes on ametis tänavaval? Koolile lähemad tänavad. Tallinna tähtsamad tänavad ja asutised nende ääres.

B. Viisakus tänaval.

D. „Rõõmuga peate teie välja minema ja rahuga peab teid saadetama“ (Jes. 55—12). Jaakobi teekond Haarani.

E. Paraileelsuse ja perpendikulaarsuse mõiste süvendamine (näit. „sõiduk sõidab paralleelselt trammiga“. „Mine risti üle tänava.“) Sirglõik ja selle mõõtmine. Suurte arvude liitmine ja lahutamine. Ruutmeeter.

Ülesandeid nagu:

Kõnniteede pind koolimaja ees ruutmeetrites.

Kooliteenijal on pühkida ... m² tänavat.

Ühe kilomeetri tänava ehitamine maksab umbes 10.000 krooni. Ühel suvel tehti Tallinnas kaks uut tänavat üks 750, teine 500 m pikkune. See maksis linnale...

Tallinnas oli 1923. a. tänavaid:

Parkettkividega	— 4,5 (ehk 4½) km
Munakividega	— 44,5 "
Prügitatud	— 72 "
Prügitamata	— 48,2 "

(Liitm.-lahut. harj.)

Veeorustiku pikkus oli:

1904. a.	umbes 42 km
1912. „	„ 60,4 „
1923. „	„ 67,8 „

(Lahut. harj.)

Valgustuspunktide arv Tallinna tänavail oli:

	elektri	gaasi	petroleumi
1878. a.	—	303	340
1912. a.	—	1024	713
1923. a.	59	1024	1083

(Lahut. harj.)

G. „Tänavat prügitatakse“. (Nurmik II lug.) „Tallinna“. (Huvitaja III)

Ajalehe väljalõikeid määrustest tänavliikumise kohta. Õnnetusi tänaval.

H. „Kodust lahkudes“, või „Käisin üksi tähte valgel“.

J. Ruutdetsimeetri ja ruutmeetri valmistamine — viimane kollektiivtöona ruutdetsimeetritest kokkupandult. Koolile lähemate tänavate skeem. Tänavalaadilõike ja pinnahituse plaan liivakastis ja paberil. Pilte meie tänavast (joonist.)

Tänavad võõrais linnus (globoskoobi abil).

14. töönael.

Õpilaste omaabi.

A. Aime ühiskondlikust tööst teiste avitamisel. Kooli hoolekogu. Abiandmise seltsid. Õpilaste omaabi.

Lähemaid kavatsusi oma loterii korraldamisest.

B. Püüa võimalikult piirata omi tarvidusi sellega, mis suudavad pakkuda su vanemad.

Õpi ja harjuta, et suudaksid kord elada oma tööga.

Õpi avitama vaeseid ka oma vähese jõuga.

D. VII ja IX käsk. Lood Jaakobist ja Joosepist.

E. Ülesandeid loteriist (piletite hind, asjade väärtus; sissetulek, väljaminek, ülejääk, j. m.)

Liitmine arvelaul. — Korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga ja 10-ga.

G. Loterii kuulutiste lugemine ajalehest. Kutse kokkuseadmine oma loteriile. Pealkirjade valmistamine. Ilusa, suure ja selge kirja harjutamine.

H. „Me, väikesed tüdrukud.“
Jõululaule.

J. Loositavate asjade valmistamine ning ennem valmistatud asjade korraldamine. Klassi kaunistamine.

15. töönael.

Vaateaken.

A. Jõulueelsete vaateakende vaatlemine. Vaateakna otstarve ja ilu. Reklaam. Ajalehekuulutised.

B. Jõulurõõmu valmistamisest.

D. Jõululugusid ja -laule.

E. Geomeetrilisi kehi ja kujusid vaateaknal ja jõulupuuehete hulgas. Ajalehekuulutise suurus mm²-tes.

Korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga. Harjutusi numeratsiooni alal. Nurkade mõõtmine malliga ja silma järgi.

G. „Vaateauk aknas“ — (Nurmik II). „Salapärase vaateaken“. — (Nurmik II).

Kirjand: „Ilusad jõuluaknad.“

Kulutiste, siltide ja plakatite lugemine. Kulutiste kokkuseadmine.

H. Jõululaule.

J. Mõne vaateakna joonistamine. Ömblustöid.

16. ja 17. töönädal.

Jõulud.

- A. Jõulukombeid nüüd ja vanasti, meil ja mujal.
- B. Aitame ja rõõmustame vaeseid lapsi. Lepime sellega, mis suudavad anda vanemad.
Ilusad jõulud on *karskes* perekonnas.
- D. Jõululugusid ja -laule.
- E. Kooli-jõulupuu eelarve. Mis ostab ema jõuluks ja mis see kõik maksab? Klassi-teelaua arved.

II kontrolltöö arvutamisoskuses:

a) 500×10	b) 3000 : 10	e) 28
108×10	8500 : 10	×10
230×10	3050 : 10	+220
3000×10	14000 : 10	: 10
2400×10	24400 : 10	+950
		: 5

g) 3585	12976	h) 124	251
1245	4349	×5	×7
+866	+86123		
		684 : 4	
		328 : 9	
		1578	
1231	24213	+...	
-976	-8749		
		2000	

d) -1	9000	+1	-10	7900	+10
...	19000	...		40000	

i) $\frac{1}{2} = \frac{4}{8} = \frac{8}{16} = \frac{16}{32}$; $\frac{1}{3} = \frac{2}{6} = \frac{4}{12}$
 $\frac{3}{2} = \frac{6}{4}$; $\frac{5}{4} = \frac{10}{8}$
 1 m² = dm² = sm².
 1 dm² = sm² = mm².

- G. „Jõuluõhtu Paunveres“ (Nurmik II lug.) „Haldja Jõulukingid“ (Nurmik II lug.) „Väike tikumüüja“ (Nurmik II lug.) „Jõuluteel“ (Nurmik II lug.) „Jõulud“ (Vikerkaar I aastakäik).

Jõulu-õnnesoovide kirjutamine.

- H. Jõululaule.
- J. Õmlustöid.

18. töönädal.

Post.

- A. Kõnelusi uueaasta õnnesoovidest. Õpikäik postkontori. Kirjade, pakide, telegrammide jne. saatmine.

- Posti määrustik. Võõrad margid. Kirjade saatmine vanal ajal.
- B. Kirjuta puhtalt, selgelt lühidalt. Rõõmusta saajat oma kirjaga. Pahaselt kirjutatud kiri jäta täna saatmata ja loe ta homme veel kord läbi.
- D. Iisraeli rahva elu Egiptuses.
- E. Meetermõõtude kordamine. Kilogramm.

Jagamine ja korrutamine ühekoohalise arvuga, täiskümnelisega ja täissajalisega.

Ülesandeid postisaadetistest, nagu:

Meie klassi õpilased said seks uueks aastaks kõik kokku postkaarti; nende pealt sai post margimaksu kr.

1245 sendi eest saab osta 10-margalist 5-margalist postmarki.

Paki saatmine maksab kuni 1 kg. 0,5 kr., 1—5 kg 1 kr. Äri saadab välja 80 pakki, mis kaaluvad igauks 125 g—950 g ja 35 pakki 3500—4860 g. Postimaks?

Seadke kokku mingi pakk posti nõuete kohaselt, kaaluge see ja arvutage, kui kalliks läheks selle saatmine postiga.

Seadke kokku telegramm ja arvutage, kui kalliks läheks selle saatmine.

Asutis saadab aasta jooksul 3945 kinnist ja kaks korda nii palju lahtisi kirju.

Asutis kulutas läinud aastal 300 kr. kirjade saatmiseks; sellest summast tuleb arvata $\frac{2}{3}$ kinniste kirjade saatmiseks. Mitu kirja?

- G. „Laast kõneleb“.
„Vaeselapse jõuluõhtu.“
Kirja kirjutamine. Aadress.
Telegrammide koostamine (lakooniline kõneviis).
- H. „Kiri emalt.“ „Ma olen väike postimees.“
- J. Ümbriku valmistamine. Kirjapaber kaunistamine. Õmlustöid.

19. töönädal.

Ajaleht.

- A. Õpikäik ajalehe talitusse ja trükikotta. Kuidas sünnib ajaleht? Kuidas tuleb ta tarvitaja kätte. Mis suguseid ajalehti me tunneme.
- B. Räägitud, kirjutatud ja trükitud sõna. Selle mõju igapäevases elus. Olgu igauks ettevaatlik oma sõnades!

D. Jumalaskõne ja selle austamine. „Sinu sõna olgu mu jalale lamabiks...“

Iisraeli rahvas saab kümme käsku.

E. Korrutamine ja jagamine täissajalistega. Protsent — sajandik. Ajalehe veerg ja selle pinna arvutamine ruutmillimeetrites ja sm. Ülesandeid ajalehtedest, näit.

Üht ajalehte trükitakse 60.000, teist 35.000 eksemplari. Väljasaatmiseks on nad pandud vinnadesse, igas 100 lehte. Kumbki leht sisaldab 8 külge. Kumbki maksab 6 senti. Arvutage.

Ajalehepoiss saab lehe müümise eest 20%. Poiss müüs ühel õhtul 25 „Vaba Maad“ ja 30 „Päevalehte“. Ta teenis...

Kui palju teenivad teile tuttavad lapsed, kes müüvad ajalehti?

G. Ajalehe lugemine. Missugused osad on igas lehes. Tähtsamate uudiste väljakirjutamine tänasest lehest. Vana (mitme aasta eest ilmunud) leht. Esimene ajaleht Eestis. Paar mäidet selleaegsest ajalehe kirjavärsist.

Ajalehesõnumi kokkuseadmine.

Katse oma klassi ajakirja või albumi koostada.

H. „Kaunimad laulud...“

J. Õpilaskirja kaane kavand. Pilte oma ajakirjale.

20. töönael.

Veetilga elukäik.

A. Veeauramine. Auru tihenemine. Udu. Kaste. Pilved. Vihm. Lumi. Härmatis.

Veekogud. Nende kujutamine liivakastis.

Suuremate veekogude otsimine ja nimetamine kodumaa kaardil.

B. Ettevaatust jääl ja vees suplemisel!

D. Iisraeli rahva rännakust kõrves. (Toidu- ja veepuudus).

E. Ruutkilomeeter. Kodumaa järvede pinnad km²-tes, liitmise-lahutamise harjutusi neil andmeil.

G. „Veetilga elukäik.“ (Nurmik II.) „Mis lumehelbed jutustavad.“ (Kampmann).

„Veealused.“

„Saja, saja, uuta lunda.“

Kirjand: „Kui sadas lund.“

„Veealused.“

H. „Jõe.“ (Tamman.)

J. Lumehelbed (joonist., voltloikeid).

21. töönael.

Soojad ja külmad ilmad.

A. Temperatuuri tõusmine ja langeamine. Termomeeter. Aime kehade paisumisest soojuses. Temperatuuri ülestahendamine.

Käre külm õues. Jää.

B. Hoidume külmetamisest, kuid ka üleliigsest hellitamisest. Keha karastamisest.

D. Iisraeli rahvas jõuab töötatud maa-le.

E. Termomeetrilaua mõõtmine ja jaotamine.

„Külma“ ja „soojuse“ kraadid. Nende liitmine ja lahutamine.

Ülesandeid jääveost.

G. „Vanasõnu ilmadest.“ „Tuisku, tormi ja sadu.“ „Külma ja sula.“ (Nurmik, II lug.)

„Talvetaat.“ (Huvitaja III).

„Talvine õhtu.“

„Arno ja Teele.“ (Nurmik II l.).

Kirjand: „Käre külm.“

H. „Juba tali õues.“

J. Termomeetri aluse valmistamine ja kaunistamine.

22. töönael.

Kui keegi on haige.

A. Lastele tuttavad haigused ja nende põhjused. Nakkushaigused. Haigus-test hoidumine.

Kuidas avaldub haigus? Ihusoojuse mõõtmine. Esimesed ravitsusvõtted. Arst. Apteek.

Ravitseja kohused. Haige toit.

B. Kuidas hoolitseme haigete eest, neile oleme hellad ning tähelepanelikud. Kuidas ise haiged olles oleme kannatlikud, tänulikud ja vähenõudlikud.

D. Jairuse tütar.

E. Maksimaal-termomeetri joonistamine. Üleminek kümmendmurdudele. Temperatuuri mõõtmine ja kõvera joonestamine.

G. „Arno haige.“ (Nurmik II lug.) „Tühi koht.“ Kätkendid „Amicis'i Süda“st.

Kirjand: „Kui olin kord haige.“

H. Leinav linnuke.

J. Ömblustöö. (termomeetri alus).

23. töönädal.*Vanaema.*

- A. Kuidas elati muiste. Vanaema välimus, tema kombed ja riietus. Vanaema elukäik. Vanaema surm ja matus.
- B. Vanainimese raske elu. Oleme talle igalpool abiks. Püüame temast aru saada ja vabandada tema iseärasusi.
- D. Rutt.
Vanaema armsamad laulusalmid. Piiblisalm vanaema haua.
- E. Arvulisi andmeid vanaema elust. Lihtsamaid ajaarvutamise ülesandeid.
- G. „Vanaema helde, lahke...“
„Kui vanaema ära viidi.“ (Huvitaja III)
„Mälestus“ Sööt.
„Vanaisa ja pojapoeg.“
„Vanaisa vanadus.“ (Puusepp II)
„Vana sõber.“ (Nurmik II). Kollektiivtöö: „Vanaema.“
- H. „Vanaema helde, lahke...“
- J. Kingitus vanaemale või mõnele muule vanale inimesele. Joomist.: „Vana haud surnuaial.“

24. ja 25. töönädal.*Vabaduspüha.*

- A. Kodumaa käekäigust nii palju, kui mäletavad lapsed omast elust või koduste jutustuste järgi. Mõnda tähtsamat Eesti kaugemast minevikust.
Ajaloolisi mälestusmärke Tallinnas.
Vabaduspüha.
Tutvumine kodumaa kaardiga. —
— piirid (naabrid), veekogud, mäed.
- B. *Vaba* isamaa aade. Truudus, kohusetruudus, töökus.
- D. „...„Su üle Jumal valvaku.“...
...„Jumal sind kaitsku, kallid kodumaa...“ —
Iisraeli rahva edaspidisest saatusast.
Saul saab kuningaks.
- E. Ülesandeid kodumaa ajaloost.
Ajaarvamise ülesandeid, nagu näit. „Väike arvaja“ III õppeaasta nr. 37, 78, 649, 764, 765, 766, 767 (ühes vastava täiendusega) 768, 769, 771 ja 772.

Vabadussõjas langenute mälestusmärkide vaatlemine globoskoobi abil ja neis leiduvate geomeetriliste kujude ja kehade nimetamine.

- G. Lug. ajalehtedest ja ajakirjadest vabaduspüha kohta.
„Eesti kodumaa“ (Nurmik II lug.).
„Eesti muld ja eesti süda“ (Koidula).
„Mu isamaa, mu õnn ja rõõm...“
„Mu Eestimaa.“ (P. Grünfeldt).
„Väike isamaalane.“ (Vikerkaar“ I a. k.).
„Minu kodu“ (Huvitaja)
„Kui väiksel Maksil maja maha põles“ (Huvitaja II).
- H. Isamaalaule.
- J. Ornamente Eesti värvidest. Kaardi visand.

26. töönädal.*Mööda kodumaad.*

- A. Geograafilisi andmeid kodumaast. Maanteed ja raudteed, mis viivad välja Tallinnast; nende jälgimine maakaardil.
Kodumaa tähtsamad linnad. Mis neis iseloomustavat.
Kodumaa ilusamate maakohtade ja linnade vaated globoskoobi abil.
- B. Hüviäratamine kodumaa looduse ja elu vastu.
- D. Iisraeli rahvas satub vangi võõrale maale.
- E. Ülesandeid kodumaa geograafia ja majanduse alalt, näit. „Väike arvaja“ III nr. nr. 54, 55, 57, 58, 106, 107, 108, 110, 111, 114, 116, 117, 118, 119 ülesannete andmeil, või 663, 664, 665, 773—785.
- G. Lug. Huvitaja III geograafilisi palu, näit. „Rakvere“, „Haapsalu“, „Viljandi varemetel“, j. t.
„Pildikene Peipsi rannalt“ (Nurmik II lug.). Postkaartide või piltide liimimine kaustikusse ja nende varustamine iseloomustavate allkirjadega või paarilauseliste seletustega.
- H. „Kodust lahkudes“. Isamaalaule.
- J. Kaardi täiendamine. *)
Mäng „Reis Eestis“.

*) Kaart on mõeldud lihtsa visandina paksul hallil pakkimispaaberil sinise-punase ja musta pliiatsiga.

27. töönal.

Harjumaa.

- A. Kui kaugelt tuleb inimesi Tallinna turule? Kuhu viivad Tallinnast omnibuseliinid? Missuguseid kohti õpilased ise on näinud Harjumaal? Tuttavate kohtade märkimine omal kaardil, samuti Harjumaa piiride märkimine.

Maakonnast ja vallast.

Ilusamaid ja tähtsamaid kohti Harjumaal (Paunküla, Irumägi, Vaskjala sild, Loksa, Jägala, Mahtara, Anija j. m.).

- B. Ühtlane eelmise nädalaga.
D. Vana Seaduse lugude ja kümne käsu kordamine.
E. Eelmise nädala ülesannete jätkamine.

III kontrolltöö arvutamisoskuses:

a)	815—95	b)	8000 : 100	2400 : 400
	978+99		140×100	170×300
	834+275		205×100	6400 : 800
	1463—97		40100 : 100	120×600

d)	12000	30000	7345	9286
	— 8496	— 7625	+....	+....
			10000	16000

e)	4215	2674	g)	2538 : 3;
	× 3	× 5	h)	5054 : 7;

- i) $\frac{1}{2} - \frac{1}{4}$; $\frac{1}{3} + \frac{1}{6}$; $36,5 + 0,5$; $38,2 - 1$.

$\frac{3}{4}m = 0, \dots m = \dots dm = \dots sm.$

$0,2dm = \dots m = \dots sm.$

$1,25kg = \dots g.$

- G. Eelmise nädala töö jätkamine.
„Paldiski“ (Huv. III.)
„Vaskjala silla piiga“.
Üksikuid palu Vilbergi „Harjumaast“.
H. „Eestimaa, mu isamaa“.
J. Eelmise nädala töö jätkamine.

28. töönal.

Meie kool.

- A. Nimetus. Alluvus. Kroonika. Praegune korraldus ja kodukord. Plaan silma järgi. Klassi plaan m^2 -tes. Naaberkoolid. Koolide üldkorraldus Tallinnas.
B. Armastus ja üksmeel õpilaste keskel. Kooli au.
D. Jeesuse eluloo kordamine.

„Jeesus õnnistab lapsukesti“.

„Laske lapsukesed minu juurde tulla...“

„Laste Söber“ (Nurmik II lug.).

- E. Ülesandeid koolist. Klassiruum m^3 -tes. Akende, seinte, põranda pind. — Risttahukas, kuup. Ristkülik, ruut.

Õpilaste arv klasside ja vanaduse järgi. Andmeid ülesannete loomiseks kooli aruandest ning eelarvest.

„Väike Arv.“ III nr. 786—794.

- G. „Arno õppimas“. (Nurmik II lug.)

„Arno koolis“ („ „ „)
„Vahetunnis“ („ „ „)

Katkendid „Tuuletallajast“, „Väikesed pildid Eestist“ ja „Süda'st“.

Kollektiivtöö: „Meie kool“.

- H. „Kas tunnend maad...“

- J. Koolimaja joonistamine.

29. töönal.

Ajaviide ja lõbustus.

- A. Laste ajaviide kodus. Raamatud, käsitöö, kodused tööd, aiatöö. Külaskäigud ühes vanematega; külaskäigud kaasõpilaste juurde. Sünnipäev.

Mõistliku ajaviite- ja lõbustuskohtad Tallinnas: liuväljad, spordiväljad, pargid, loomaaed, tsirkus, kontserdid, teater, kinod, raamatukogud, näitused, peod. (Õpikäik kinno või teatrisse).

- B. Õpi omi ajaviiteid valima. Ära alistu teiste mõjudele; õpi ise otsustama, mis sulle kasulik, mis kahjulik.
D. Kolmas käsk. Pühapäev. „Pimeda tervekestegemine“. „Maarja ja Marta“.
E. Kui palju keegi tarvitab raha lõbustusiks? Õpikäigu korraldamine teatrisse ning selle eelarve; hinnalanduse arvutamine %-des.

Kollektiivtöö: kohtade arv „Estoonias“; kohtade hinnad: a) operi, b) näidendi etenduse puhul. „Estoonia“ tulu, kui välja müüdnud „terve maja“, kui 50% (25%) kohtadest.

Muid ülesandeid teatrist, raamatukogudest, (näit. kooli raamatukogust) j. t.

- G. „Vanemuise“ teater. (Huvitaja III). „Estoonia“ teatri- ja kontserdimaja“ (Huvitaja III).

„Kunstniku abi“ (Huvitaja III).
 „Sinu raamatud“ („ „).
 „Hallasoo kooli head raamatud“.
 („Vikerkaar“ I aastakäik).

Oma näidendi kokkuseadmine ja õppimine.

Kirjand: „Pühapäev“ või „Mis mulle tänavu juturaamatuist meeldis“.

H. „Pulmalust“.

J. Kostüüme oma näidendile.

Joonistusi pühapäevast, sünnipäevast v. m. s.

30. töönädal.

Sõidukid.

A. Tartu maanteel liikuvad sõidukid — eraisikute omad, avalikuks tarvitamiseks määratud. Raudteerong (õpikäik jaama), laev, lennuk. Kuidas sõideti vanasti.

B. Viisakus sõidukis; täpsus ja tähelepanelikkus reisil. Sõidukite juhtidest, kelle hoolsusest oleneb teiste inimeste elu. Kuidas talitada õnnestuste puhul?

D. „Halastaja Samaaria mees“.

E. Ülesandeid reisist, Eesti raudteest (näit. V. arv. III nr. 710—724. ajavõitmisest sõidukit tarvitades j. m.).

G. „Mu esimene raudteesõit“ (Huvitaja III). „Tuletõrje“ (Nurmik II). „Majakavaht“ (Huvit. III).

Kaasaütleva käände kordamine lause te kirjutamisel, näit.: „Sõitsime enne autoga ja siis rongiga“.

H. „Kiigu mu paadike...“

J. Sõidukite joonistamine, nende valmistamine mänguasjadena.

Raudteejaam liivakastis.

31. töönädal.

Tallinna sadamas.

A. Kelle vanemad on töös sadamas? Õpikäik sadamasse. Mis sadamas näha? Kaubalaeva laadimine. Mida tuuakse laevaga Tallinnasse, mida viiakse siit välja?

Mõne laeva lähem vaatlemine.

Reisijate laeva tulek või minek. Laevade lipud ja nimed (kust nad päritud?). Purjekad (puulaevad), mootorpaadid j. m. s.

B. Kõnelusi meremeeste elust.

Julgus, otsustamisvõime, eneseohverdamine, loobumine mugavustest.

D. „Jeesus vaigistab maru“.

E. Ülesandeid väljamaa rahast, laevadest, sadamast, näit. „V. arv. III nr. 645, 689, 690, 730, 725.

Tonn.

G. Lug. „Neljaleheline ristikehinalet“ („Lasteleht“).

„Tallinna“ (Huvitaja III).

„Pärnu“ (Huvitaja III).

„Kuidas laevad teretavad“ (Oro-Nurmik „Aabits“).

„Tüürimees“ (Huvitaja III).

Lausete kirjutamine oma vaatluste põhjal harjutades pöördsona mineviku vorme, näit.:

„Meie seisime sillal ja vaatlesime laadimist. Veoautod vedasid kaupa sillale. Tõstekraanad tõstsid rasked kotid laeva. Tüürimees juhatas tööd. Mina nägin esimest korda inglise lippu“.

H. „Meremehe laul“ (Kuhlbars).

J. Lippude valmistamine. Päästerõnga voolimine.

Ankru väljaõmblemine.

32. töönädal.

Tallinna lähel.

A. Laevasõit Piiritale. Väljasõit Kalarrannast. Kalarand ja kalasadam. Kust tuuakse Tallinna kalu? Mis suguseid?

Muljeid meresõidust. Vaade Tallinnale, Piirita ja Viimsi rannale. Saared. Teised laevad. Merelinud. Merepiltide vaatlemine.

B. Kõnelusi meremeeste elust. (Eelmise nädala töö jätkamine).

D. „Peetruse kalapüük“. „Jeesus ja Peetrus järvel“.

E. Ülesandeid meresõidust ja kalapüügist, näit.:

„Kalarannast Piiritale on km. Selle maa sõitsime tunniga. Tunnis sõidab see aurik km, minutis km = m.

Pilet Tallinnast Piiritale maksab 30 senti. Meid sõidab 38 õpilast. Mis maksab meie sõit sinna ja tagasi, kui laevomanik lubab õppureil sõita 40% hinnalandusega?

Kalur tõi ühel hommikul Paljassaare randa 112 kg. silku. Mootorpaadi omanik võtab 1 kg. veost Tallinnasse 2,5 snt. Turul maksab silgu kg. 30 snt. Kui palju teenib kalur sellepäevasest saagist? Kui palju saab ta osta selle eest leivajahu oma perekonnale?"

- G. „Rannarahva vanasõnad ilmadest“ (Nurmik II lug.).
 „Esimene püük“ (Nurmik II l.).
 „Kalastamas“ (Nurmik II l.).
 Naissaare tekkimine“ (Huv. III).
 Katkendeid „Laevapoisi päevilt“ (Parijõgi).
 Kollektiivtöö: „Tallinna laht“.
 Lausete kirjutamine sõnadega nagu: *sõudsin, jõudsin, püüdsin, hoidsin* j. t.
- H. „Kiigu, liigu laevukene“.
- J. Purjeka või auriku joonistamine või lõikamine paberist.
 Tallinna lahe plaan liivakastis ja paberil.

33. töönädal.

Kooliaias kevadel.

- A. Kõnelusi mullapinnast ja taimekasvu tingimustest. Millal õitsevad ühed või teised lilled? Kavatsusi oma klassi peemra korraldamiseks. Seemnete ja istikute valik, vaatlemine, mahapanemine.
- B. Kaunistada oma koduümbrust. Ole järjekindel ravitsedes oma hoolealuseid taimi.
- D. „Töötægijad viinamäel“. „Ärakadunud pojast“.
- E. Peemra plaanitsemine, määrimine, tähistamine. Ülesandeid aiandusest.
- G. „Kevade“ (P. Jakobson).
 „Kevade tulek“ (Nurmik II lug.).
 „Väikesed kevadetægijad“ (Nurmik II lug.).
 „Külvasmas“ (Puusepp II).
 Harjutusi infinitiivi kirjutamises oma lausetes, näit. „Tarvis on maa hästi läbi kaevata, rehaga kohendada, labidaga siluda. Ei tohi seemneid liiga tihedasti külvasmas, siis ei ole taimil pärast ruumi kasvada ja võrsuda“.
- H. „Lillekesed“ (Elken).
- J. Aiatöö.

34. töönädal.

Lasnamägi.

- A. Lasnamäel asuvate laste jutustusi oma kodupaigast. Õpikäik Lasnamäele. Mäekallas. Paemurd. Kivindid. Taimestik kivisel pinnal. Vabrikud. Inimelamud. Tuletornid. Vaade linnale ja merele.
- B. „Kõik ei mahu marjamaale...“ Inimese töö kehval pinnal.
- D. Tähtsündmiste külvajast. Legend „Kivide aamen“.
- E. Ülesandeid paemurrust, Lasnamäest j. m. (Näit.: kui palju kulutab Lasnamäel asuv laps õppeaasta kestes koolitulekuks rohkem aega kui kooli lähedal asuja?) „V. arvaja“ III Nr. 662, 776, 777.
- G. „Põhja Eesti paekallas“. (Huvit. III).
 „Minge üles mägedele“.
 „Tallinn sügis-sumedal päeval“ (J. Liiv).
 Kollektiivtöö „Lasnamäel“.
- H. „Minge üles mägedele...“
- J. Tuletorni joonistamine.
 Aiatööde jätkamine.

35. töönädal.

Ilusamaid maakohti Tallinna ümbruses.)*

- A. Jalutuskäik Nõmmele (Valdekki, Sakku, Veskimäele või Rannamõisa) ning kõnelusi kogutud muljete põhjal.
 Kevadenähtusi.
 Kevadelilled.
 Uute elamute ja tänavate rajamine.
- B. „Mäejutlus.“ — „Võta nüüd Issand. J. dat vägevat Kuningat kiita!“
- D. Aastase töö kordamine.

IV kontrolltöö arvutamisoskuses:

a) 140	b) 400×12	d) 40000+1
×3	320×11	40000-1
-60	7500 : 15	100000+100
: 4	9600 : 24	100000-100
+845		

*) See teema tuleks käsitlusele igal kevadel enne töö lõppu, nii et lapsed oleksid algkooli lõpetades hästi tuttavad kooli lähema ja kaugema ümbrusega.

e)	50010	g)	945	736	807
	—28739		×12	×18	×15
h)	2632 : 8		2430 : 6		
	2772 : 9		2880 : 12		
	3360 : 14				
i)	$\frac{1}{4}+0,5$		$12+0,4+3,26$		
	$\frac{3}{4}-0,75$		$1-0,8+0,01$		
	$\frac{1}{2}-0,2$		$3-1,5+\frac{1}{2}$		
	$3,8+\frac{2}{5}$		$4,5+4,05+45+405$		
	$\frac{1}{3}+\frac{5}{6}$		$\frac{5}{8}-0,25$		

- G. „Kevadel metsas.“ (Nurmik, II lug.)
 „Kuju.“ „ „ „
 „Kevade.“ „ „ „
 „Jalutuskäik Toomesalu metsa.“
 (Nurmik, II lug.)
 „Viimased koolipäevad.“ (Nur-
 mik, II lug.)
 Kirjand: „Kavatsusi tulevaks su-
 veks.“
 H. „Kevadel metsas.“ (Elken).
 J. Aiatööde jätkamine. Raamatukogu
 ja õppevahendite korraldamine koo-
 litöö lõpuks.

Kirjanduse arvustusi.

G. Rügo: „Matemaatika tööraamat keskkoolidele“. Algebra, I kl. kursus. K/Ü. „Loodus“, Tartus 1928. Lhk. 145, hind 2 krooni.

Raamat on oma sisult ülesannete kogu puhtamal kujul. Lehitsedes teost, jääb küsitavaks, mispoolest käesolev algebra ülesannetekogu on rohkem tööraamat kui iga teine, ja mis põhjustab selle erilise rõhutuse kaanel. Raamat ise siin vastust ei anna.

Ülesannetekogu on määratud keskkooli I klassile. Raamatu sisukord ei põhjusta sedagi lauset; vähemalt sel määral mitte, mil määral on meil maksavad normeeritud keskkooli õppekavad. Sisukorrast puuduvad täielikult polünoomide korrutamine ja jagamine, (liitmine ja lahutamine esineb kõige algelisemal kujul); puuduvad summa ja vahe astmed, tehted astmetega, muidugi ka teguriteks lahutamine ja algebraalsed murrud. Selle asemel leiame uudisena aritmeetilise rea (5 lehekülge).

Teose sisuks on ligi 600 tekstülesannet ja umbes 80 puht-arvutuse harjutist.

Kui arvesse võtta veel sedagi asjaolu, et tekstülesanded on sageli kuni 10 rida pikad ja nende küllaltki peidetud lahenduse tulemuseks mingi kõige algelisem algebra tehe või matemaatiline tõde, näiteks „harjutises“ XII esimesed 5—6 ülesannet, või ka „harjutises“ 11, 18, (mis muuseas ka sisult väär), siis on arusaadav, et kogu aine käsitus omab liigagi „veniva“ ja maskeeritud

ilme. Algebraalse arvutamise oskust, seda, võib olla kuiva- ja igavavõitugi puhttehnilist oskust, mille käteõpetamine keskkoolis hädavajalik, käesolev „tööraamat“ küll tarvilisel määral anda ei suuda.

Umbes sellelaadiline katse on juba meie matemaatilises koolikirjanduses olemas, see on D. Rootsmanni „Algebraalne analüüs ülesandis“, mis, nagu teada, võeti tema ilmutisel nii mõneski koolis proovile, kuid hiljem jäeti kõrvale. Peapõhjuseks — „venivus“ aine käsitusel, kuigi seal puht-harjutuse materjali märksa rohkem ja tüsedamat.

Käesoleva „tööraamatu“ kohta oleks veelgi sisulisest küljest öelda.

Peatükis „graafilisi kujutisi“ leidub algebraat õige vähe. Suurem osa ülesandeid seal on kas mõnesuguste statistiliste andmete kogumine tabelisse (näiteks, täringi visetel tulnud silmade arvud, hulknurkade diagonaalide arvud, raudtee pakikandja töötasu, puudunud õpilaste statistika jne.) või ka valmilt antud statistiliste tabelite ümbertöötamine tulpdigrammidesse, (näiteks, õpilaste edasijõudmine aineis, talirukki saak, posti-telegr.-telef. ühenduse statistika, rahvaarvu kasvud, inimene vanaduse ja kaalu statistika jne.).

Sellesarnast tööd tehakse meil palju küll algkoolis, küll teiste vastavate õppeainete tundides keskkooliski (maatähdus, looduslugu ja m.). Pealegi nõuab juba üheainsa sellelaadilise tabeli korralik ümbertöötamine õpilaselt

terve õhtu. Kust võtab ta aega teiste ainete õppimiseks ja millal õpib õieti algebrat?

Peatükis „positiivsed ja negat. arvud“ leiame samuti rea statistilisi ja muid tabeleid ümbertöötamiseks. Peale selle on tehtud üllatavalt keeruliseks suhteliste arvude korrutamise seletus, (v. „harjutis“ XXI, 6, 7.). Seletuse alusea dikteeritakse „kaval“ definitsioon (mitte mingi uus, vaid kogunisti vana ja aegunud), mis määrab korrutise kui uue arvu tuletise korrutatavast nii, nagu korrutaja on tuletatud ühest. Lähtudes sellest, „põhjendatakse“ korrutamine „arvnoole venitamiste“ ja pööramise teel.

Peab ütlema: vaatamata vaevale, see seletus korrutamise tegelikku oskust ei anna. Seda annab *selge ja otsene eeskiri* — kuidas teha, ning tegelikud harjutused, harjutused. Säärast eeskirja raamatus kahjuks ei leidu; ei leidu ka puhtaid, selgeid harjutisi tarvilisel määral.

Ja lõppeks on ju seegi raske ja kunstlik seletus (kui oletada, et mõni 1. klassi õpilane sellest pähklist tuuma leiab) — puudulik, sest murruga korrutamisel ta ei kõlba.

Ka teiste tehete puhul negat. arvudega ei leidu raamatus selget ja otsesest tegevuse eeskirja. Kõik tundub kuidagi veniv ja täie selgusetu.

Peatükis „esimese astme võrrand“ käsitletakse harjutistes täitsa algelisi võrrandeid, mis algkooli alamaist klassist pärit, nagu: $2x=6$, $7x=7$, $\frac{1}{2}x=7$, $x+3x=160$, $x+2=17$, $x+1=21$, $u-2=5$ jne. Tekstülesannetest võrrandi koostamiseks on osa sääraseid, mida keegi tegelikult võrrandiga lahendada ei hakka, sest et ta enne ammu lahendatud on, kui suudetakse koostada võrrand, näiteks ülesandeid 4, 5 — „harjutises“ X.

Leidub teoses ka häid ja huvitavaid ülesandeid, mida võib klassi töö juures kasutada. Osa neist on pärit vanust raamatuid ja üldiselt tuttavad.

Teose paremusena märgime, et keel on raamatul hea, joonised ja trükk samuti. Hind 2 krooni tundub kallis.

P. K.

Raudtee ehk jutt taadist ja eidest, kes seda enne ei olnud näinud.

Kirjutanud Juhani Aho. Illustreerinud Eero Järnefeld. Tõlkinud Gustav Suits. Teine trükk. 1928. a. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus, Tartus. 124 lhk., hind 1 kr. 50 senti.

Juhani Aho'st on viimaseil aastail ilmunud nii palju tõlkeid, et on võimalik saada peaaegu täielik ülevaade sellest soome oleviku-kirjanduse rajajast, kellel kui alussambal tugeb kolmandana Aleksis Kivi' ja Eino Leino' kõrval kogu tänapäeva soome kirjandus ja osalt keelgi. Kuigi on ilmunud rohkesti tõlkeid nimetatud kirjanikust, on siiski nagu andestamatu, et ülalnimetatud raamatu ilmumise puhul on silma hakanud nende ridade kirjutajale ainult üks arvustuslik märkus ja seegi ajakirjas „Eesti Kirjandus“, kuna aga meie ajakirjandus on surnuks vaikinud sellegi teose, nagu saavad sama saatuse osaliseks paljudki muud raamatud, mille mahategemine on millegi pärast ebamugav, ja väärtusi hindavate arvustuste kirjutamine pole kunagi just hästi signinud meie oludes. Arvustuste poolt on kõige paremini see meil kindlustatud, kel on kas hästi palju vaenlasi või jälle sõpru.

Gustav Suitsu nimega ühenduses olevad raamatud on viimasel ajal pidanud leppima enamail juhtumel vaikiva, nähtavasti, heakskiiduga. Kuid kõnealuse raamatu puhul olgu siiski lubatud mõni rida selle tõlke iseloomulisemate joonte märkimiseks.

Nagu eessõnast loeme, on „Raudtee“ eestikeelse tõlke esimene trükk ilmunud juba üle paarikümne aasta tagasi, ja sirvides kaua oma raamatukogus, leiangi lõppeks selle esimese väljaande, et võrrelda neid kaht tõlget, millest üks on valminud keskkooli-õpilase Gustav Suitsu ärklitoakeses ja teine täieliku ümbertöötusena juba Tartu ülikooli professor Gustav Suitsu töökabineti paberossisuitsuses õhkkonnas. Nende ridade kirjutajale olid need kaks tõlget teatud määral suure vahemaa kaks piiriposti, mida ühendavad ja lahutavad väga mitmesugused ja vastandlikud niidid, mis omakorda nagu mingid sise-

antenni lõngad kajastavad meie meeltesse lugematuid mälestusi nii ligidastest ja siiski juba nii kaugest minevikust.

Milline on juba see vahe meie keelises arengus selle võrdlemisi siiski lühikese aja kestel ja milline vahe on selles eesti keele käsitluses nende kahe tõlke võrdleval vaatlusel! Sellest vahemaast saame alles aime, kui võtame oma võrdluse kolmandaks täiendusese-meks kõnealuse tõlke eessõna, millest just tohiks otsida ja leida tänapäeva Gustav Suitsu.

Kõrvutage käesoleva tõlke eessõna ja tõlge ise, hoolimata sellest, et nad kuuluvad eri-aladele: üks Juhani Aho' lihtsate ja kargete meeolude kerge rahvapärasusega liikuva ilukirjandusliku proosa ala, ja teine mõtteküllase kirjandusteadlase väljendusraske, kuid rütmikindlalt voolava lausega teadusliku proosasse kuuluv, lugege lehekülge üht ja kohe selle järel lehekülge teist, mille mõlema eestikeelne sõnastus kuulub ühele ja samale isikule ja siis püüdke oma silme ette manada nende kirjutajat, siis küünite kindlasti nägema Juhani Aho' kui tõlke algupärandi autori klassikalise selgusega palge kõrval ka tema meisterliku tõlkija mitte vähema ulatusega keelevõluri ja ühtlasi ka keeletarga, — selle sõna otsesemas ja kaunimas mõttes, — Gustav Suitsu füüsiliselt väikest, kuid vaimliselt seda suuremat hiiglakuju, mis on meie igapäevsuses jäänud rohkem varju, kui see on kasulik meie kunstile ja kultuurile.

Imestelge ühelt poolt tõlke rahvapärast lihtsust ja samal ajal ka selle iseloomulikku ja iseloomustavat ilmerikkust, painduvust ja rütmi, mis nagu voolab nende lihtsate inimeste näiliselt

tavalisest kõnekeelest, ja siis süvenege kohe kirjandusteadlase Gustav Suitsu mõttetiinesse lausesse, mis otse nagu on murdumas sellesse asetatud mõtete ülikülluse raske koorma all, aga siiski voolab nõtkuvalt oma mehises rütmis. Kes meie kirjanikest on kirjutanud sellist rahvapäraselt lihtsat ja samal ajal stiilikaunist proosat, kui leiata seda käesolevas Juhani Aho' „Raudtee“ tõlkes? Ehk kes meie kirjanikest on kirjutanud ainsagi lehekülge sellist mõttetihedat teaduslikku proosat, kui on seda kõnealuse tõlke sissejuhatus?

Aho' „Raudtee“ on Soomes raamatuks koolis, mille lugemine klassis juhib noorust soome keele ilusse, olles mitte kurnavaks lugemikuks stiilitunde teritamisel, vaid samal ajal ka kunstiliseks naudinguks õpilaskonnale, ja see raamat on vast kõige sobivam meiegi koolinoorsoole ligema sugurahva kirjanduse ja rahvapärasuse tundmaõppimiseks, mis ühtlasi aitaks Gustav Suitsu meisterlikus tõlkes virgutada ja elustada meie nüristunud keele- ja ilu-meeli.

Gustav Suits on osanud tabada Aho' meeolurikast kujutuslaadi ja stiili nii hästi, et meie võime nautida seda tõlget peaaegu nagu originaaligi. Meil on küll olemas Friedebert Tuglas'elt hea tõlge Aho' „Vaiksest merest“, kuid Aho' meeolu ei ole Tuglas siiski osanud eesti sõnastuses väljendada originaali omale täiesti vastavalt. Juba rohkem aholik on J. Aaviku tõlked kogus „Laastud. Kimp esimene“, hoolimata nende mõnestki keeleuenduslikust liialdusest. Seegi kogu peaks olema meile keskkoolides lugemikuks, mille järgi sünniks esimene tutvumine soome kirjandusega.

Bernhard Linde.

Kooli ja õpetajaskonna päevaküsimusi

Õpetajate rahvusvahelistest liitudest

N. Kann.

Eesti Õpetajate Liidu asemikkudekogu koosolekul on juba paar korda juttu tehtud sellest, et Eesti Õpetajate Liit peaks astuma selle või teise õpetajate rahvusvahelise liidu liikmeks. Viimasel Eesti Õpetajate Liidu asemikkudekogu koosolekul refereerisin ma Liidu juhatusel ettepanekul sellest küsimusest ja tegin ettepaneku, mis oli aksepteeritud Liidu juhatusel poolt, astuda *Rahvusvahelisse Õpetajate Liitude Liitu* (la *fédération internationale des associations d'instituteurs*).

Asemikkudekogu lükkas ettepaneku vastuvõtmise küsimuse üheks järgmiseks koosolekuks edasi ja avaldas soovi, et enne rahvusvahelise liitu astumist tuleks tutvustada meie kaasvõitlejaid koolipõllul olemasolevate rahvusvaheliste õpetajate liitudega. „Kasvatuse“ toimetuse lahkel loal olgu sellele küsimusele pühendatud järgnevad read:

Rahvusvahelise õpetajate liidu asutamise mõte võeti 1874. aastal üles Šveitsis — Saint-Imier — õpetajate kongressil ja otsustati põhikiri koostada. Liit aga ei teostunud, kuigi Havres 1885. a. ja Pariisis 1900. a. õpetajate kongressidel uuesti küsimust harutati.

Alles 1905. aastal Belgia Õpetajate Liit pani aluse internatsionaalsele õpetajate liidule. Mõtte algatajaiks ja teostajaiks olid kaks meest: *Rossignol* ja *Cnudde*.

Enne maailmasõja algust oli vanemas *Rahvusvahelises Õpetajate Büros*is, mis asutati Lüttich'is, Belgias, umbes 350.000 liiget.

Bürosse kuulusid järgmiste riikide õpetajad: Austria, Põhja-Ameerika Ühendriigid, Inglismaa, Belgia, Bulgaaria, Saksamaa, Holland, Taani, Hispaania, Luksemburg, Norra, Portugal, Rumeenia, Türgi, Tšehhi, Šveitsi, Rootsi ja Prantsusmaa.

See esimene rahvusvaheline õpetajate liit hävines suure maailmasõja ajal. Küll katsus teda uuesti ellu äratada 1919. a. ülnimetatud härra Cnudde ja teda toetasid selles ka Hollandi ja osa Prantsuse õpetajaist, kuid katse äpardus.

Kuna ülemlnimetatud rahvusvahelisse bürosse kuulusid peaaajalikult rahvakooliõpetajad, olid keskkoolide õpetajad 1912. aastal asutanud ka Belgias ja nimelt Brüssel'is *Keskkooliõpetajate Rahvusvahelise Büroo*. Peale nende kahe liidu olid rooma-katoliku kiriku tegelased ellu kutsunud enne maailmasõda Roomas — *Katolikuusulistele Õpetajate Seltside ja Liitude Rahvusvahelise Büroo*.

Ka viimased kaks liitu ei saanud maailmasõja päevil areneda.

Pärast sõda tekkis enamasti igas riigis tahe luua lähendamise sidemeid teiste riikide ja rahvastega. Suurt hoogu rahvaste lähendamisele ja tutvustamisele andis Rahvasteliit.

I. Am. Ühendriikide kasvatajad ja õpetajad asutasid 1925. a. San-Franzisko kongressil *Üleilmalise Pedagoogiliste Ühingute Liidu* (World Federation of Education Association, ehk lühendatult V. F. E. A.). Temaga on liitunud paljud pedagoogilised ühingud Inglismaalt, Jaapanist, Šoti-, ja Hiinamaalt. Liikmete arv on suurem kui teistel olemasolevatel liitudel. Tema iseärasus seisab selles, et temasse ei kuulu mitte üksnes õpetajad, vaid ka kõik lastekasvatuse põllul töötajad ja kooli ning kasvatuse vastu huvi tundvad isikud. Büroo asukoht on San-Franzisko.

II. Aasta varemalt asutasid Prantsuse õpetajate sündikaadid Pariisis „*Haridustöölise Internatsionaali*“. Sellesse liitu kuuluvad mitme riigi kommunistlikkude õpetajate ühingud. Selle liidu rahvusvaheline nimetus on: „La

Fédération Vernochet“, ehk L'internationale des travailleurs de l'enseignement“. Kõige suurema arvu nim. kommunistlikule õpetajate liidule annab Nõukogude Venemaa oma 600.000 liikmega. Neist ei ole vististi kümmeski osa kommunistid, kuid arvu annab teada Nõukogude Venemaa valitsus.

III. Rahvusvaheliste Kutseühingute Liit kutsus ellu Amsterdumis „Rahvusvahelise Õpetajate Sekretariaadi“ nende õpetajate ühingute liitmiseks, kes kuuluvad rahvusvahelisse liitu. Selle organisatsiooni nimetus on: L'internationale des fonctionnaires et des instituteurs.

Liikmete arv on üsna väike, kuid siiski annavad nad oma ajakirja välja ja nimelt saksakeelset: *Die internationale Gewerkschaftsbewegung*.

IV. Ülemalnimetatud keskkooliõpetajate rahvusvaheline liit kestis ka pärast sõda edasi. Ta nimetus on: *Rahvusvaheline Keskkooliõpetajate Rahvusliikude Liitude Büroo* (Bureau international des fédérations nationales du personnel de l'enseignement). Tema asukoht on Pariisis. Tema esimene kongress pärast sõda peeti Strasburis 1920. aastal. Liiduga on ühinenud enamasti kõikide riikide keskkooliõpetajate ühingu.

Liikmete arv on umbes 50.000.

V. Kestab edasi ka rahvusvaheline rooma-katoliku kirikusse kuuluvate õpetajate liit, mis kutsuti uuesti ellu 1921. aastal.

VI. On avatud veel „*Moodse Kasvatuse Rahvusvaheline Ühing*“. See ei ühenda mitte õpetajate kutseühinguid, vaid kasvatajate pedagoogilisi korporatsioone. Tema liikmeteks on enamasti kõikide maailma riikide kasvatajaid ja õpetajaid. Büroo on Londonis ja tal on mitmes keeles häälekandjaid: 1) The New Era, London. V. C. 1, 11 Tavistock Square; 2) Das Werdende Zeitalter-Deutschland. Dr. Elisabeth Rotten. Kohlgraben bei Wache, Rhön; 3) Pour l'ère nouvelle. Geneve, Chemin Peschier 10, Champet.

On ajakirju veel ungari, itaalia, hispaania, bulgaaria ja teistes keeltes. Väga elujõuline organisatsioon. Olen ühel tema kongressil olnud Itaalia-Sveitsis-Locarnos, kus oli väga roh-

kesti osavõtjaid ja kus harutati mitmesiseid kooliuuendusküsimusi.

Kõige soovitamaks internatsionaalseks õpetajate liiduks minu arvates on „*Õpetajate Liitude Rahvusvaheline Föderatsioon*“ (Fédération internationale des associations d'instituteurs).

Temaga on liitunud:

1. Deutscher Lehrerverein'i õpetajaskond	150.000	liiget.
2. Prantsuse õpetajaskonnast (Syndicat national des instituteurs et institutrices)	78.000	„
3. Inglismaa National Union of Teachers	121.000	„
4. Band van Ned. onderwijzers	6.400	„
5. Ned. onderwijzers Genootschap	5.000	„
6. Bulgaaria Õpetajate Liit	12.000	„
7. Rootsi Õpet. Liit	4.500	„
8. Tšehhoslovakkia Õpet. Liit	26.000	„
9. Läti Rahvakooli Õpet. Liit	3.900	„
10. Leedu Õpet. Liit (umbes)	1.000	„
11. Poola	36.000	„
12. Šveitsi	13.500	„
13. Tšehhoslovakkia sakslased	13.000	„
14. Jugo-Slaavia	13.000	„
15. Tshiili (arv ei ole teada)		

Kokku umbes 500.000 õpet.

See rahvusvaheline õpetajate liit pidas käesoleva aasta kevadel kongressi Berliinis, millest kirjutasin eelmises „Kasvatuse“ numbris.

Liit on konstrueeritud järgmiselt:

I. Liitu juhatab *täidesaatev komitee*, mis koosneb seitsmest liikmest ja nimelt: Inglismaalt 1 liige, Saksamaalt 1, Prantsusmaalt 1, Põhja-Euroopa liitudest 1, Kesk-Euroopast 1, Lõuna-Euroopast 1 ja üldsekretär — 1.

II. *Täidesaatev büroo*. Ta koosneb vähesest arvust saadikuist, kes konverentside vaheaegadel võivad kokku tulla, et edasilükkamatuid päevaküsimusi otsustada.

III. Üldsekretariaat.

Niihästi täidesaatva büroo, kui ka üldsekretariaadi liikmed nimetatakse täidesaatva komitee poolt.

Häälte küsimus on korraldatud järgmiselt:

1000— 5000 liiget	annavad	konver.	1	hääle.
5001—15000	"	"	2	"
15001—30000	"	"	3	"
30001—50000	"	"	4	"
ja 50001 ja rohkem	"	"	5	"

Iga riigi õpetajate liit kannab oma sadikute reisi- ja ülalpidamise kulud kongressidel. Peale selle maksab iga riigi liit aastas 25 dollarit liikmeraha ja kaks dollarit veel iga tuhande liikme pealt liikmemaksu. Liikmerahast ja lisamaksust antakse toetusraha ajakirja väljaandmiseks, mis ilmub kolmes keeles, ja sekretariaadi teisteks kuluks.

Kui nüüd küsida, kas Eesti Õpetajate Liidul tuleb astuda ühe rahvusvahelise õpetajate liidu liikmeks ja nimelt missuguse liidu liikmeks, siis arvan, et tuleb astuda just I. A. J. (La fédération internationale des associations d'instituteurs) liikmeks. Tema liikmeks on astunud juba lätlased, leedulased, poolakad, astuvad vististi ka soomlased.

Kui aga küsitakse, mis kasu on meil sellest, siis vastan, et kasu ja mõte ühte

üleilmalisse õpetajate liitu astuda on umbes samasugune, kui astuda üksikul õpetajal Eesti Õpetajate Liitu kuuluvasse õpetajate ühingusse.

I. A. J. põhikirjast näeme, et kõikide maade õpetajaskonnad ühinevad seks, et teha ühist pedagoogilist tööd ja kindlustada rahu rahvaste koostöö kaudu.

Rahvusvaheliste pedagoogiliste küsimuste seas võivad harutusele tulla järgmised küsimused, niihästi liidu konverentsidel, kui ka tema poolt väljaantavas ajakirjas: õpetajate ainealine ja moraalne seisukord; nende ettevalmistamine; koolide programmid ja töökoormatus; riigi ja kirikute koolide vahetamine; kasvatus ja õpetus koolis ja välispool kooli; lapse isetegevuse äratamine; eksperimentaalne psühholoogia ja pedagoogika jne.

Rahu levitamiseks kui ka üksikute rahvaste lähendamiseks tuleb kokkukõlastada rahvakoolis ajalooline, geograafiline ja moraalne kasvatus; välja anda rahvusvahelist ajakirja lastele, niisama ka rahvusvahelist ajakirja õpetajaile; vahetada õpetajaid ja õpilasi ja teha reise välisriikidesse; toime panna pedagoogilisi nädalaid; õiendada valeandmeid teiste riikide ja rahvaste kohta, vahetada kasvatussteaduslikke ja õpetajate organisatsioonide ajakirju ja väljaandeid jne.

Rahvasteliidu saadikutekogu *).

Septembrikuu on Rahvasteliidu tegevuse peaperiood saadikutekogu koosolekute ja nõukogu vastavate istungite poolest.

Sel aastal saadikutekogu, mis oli 9-as iga-aastane Rahvasteliidu liikmeks olevate riikide esindajate kogumine, koostus seni suurimast delegatsioonide arvust. Iga riik on õigustatud saatma 3 esindajat ühes lisasaadikutega ja ekspertidega. 54-st riigist oli esindatud 50. Saadikutekogu koosseisus oli 6 peaministrit, 16 välisministrit, 6 naist ja palju valitsusliikmeid.

Saadikutekogu presidendiks valiti M. Zahle Taanist. Läbirääkimisele võeti küsimusi, nagu *desarmeerimine, Kel-*

loggi sõjastloobumise pakti tagajärjed rahvuspoliitika abinõuna, vahekohtu otsus, majanduslikud arengud ja vähemusrahvuste kaitse.

Genf saab tähtsamaks aasta-aastalt rahvusvahelise kohtamiskohana. Saadikutekogus, komiteedes või diplomaatilisel kõnedel on suurem osa tõsisemaid päevaküsimusi kaalutlusel, ja vaatamata sellele kas otsekoheseks tagajärjeks on kindel või mitte kindel tegutsemine, jääb järele siiski tähtsate kon-

*) Toimetuse on saanud Rahvasteliidult alljärgneva ülevaate tema tegevuse kohta sooviga seda ajakirjas avaldada, mida siinkohal teeme.

Toim.

taktide väärtus ja mõtete vahetusi. Tähelepanuväärivaim niisugustest kontaktidest oli läbirääkimiste seeria, mille tulemuseks oli kokkulepe kolmes peapunktis Reinimaa evakueerimise ja uuesti kordaseadmise kohta. Need läbirääkimised ei olnud ette nähtud neis saadikutekogu aruandeis, aga saadikutekogu muretses kokkutulemise kohta eest, ja iga edaspidine seesugune samm (nagu Locarno lepingud ja Kelloggi pakt) mõjutab rahvusvahelise koostöö üldist edu ja seepärast on tal lähedane kandepind Liidu kui terviku arenguga. Huvitavamaid peapunkte oli Hispaania tagasiastumine Liidu liikmeks ja tema valimine vabale kohale nõukogus. Nõukogus on 14 liiget, kelledest 5 on püsivad ja 9 — valitavad saadikutekogu poolt 3-ks aastaks. Igal aastal on seal 3 tagasiastuvat liiget, ja sel istungjärjul Hispaania, Persia ja Venetsuela valiti Hiina, Hollandi ja Kolumbia poolt vabanenud kohtadele. Teine tähtis vabale kohale valimine oli Rahvusvahelise Õiguse Alalise Kohtus, millest lahkus Ameerika kohtunik Mr. J. Bassett Moore. Riikidevaheliste tülide lahendamiseks asutati Rahvasteliidu poolt 1921. a. eelnimetatud kohus, mille kohtunikud valitakse nõukogu ja saadikutekogu ühisel hääletamisel, ja samal teel ka Mr. Moore'i järeltulija Mr. Charles V. Evans Hughes, kes oli endine Ameerika Ühendriikide riigisekretär.

Uute liiduhoonete asukoha küsimus lahendati lõplikult, ja lõplikul kujul vastuvõetud eelarve ulatub 71,621 naelsterlingini Liidu, Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni ja Rahvusvahelise Õiguse Alalise Kohtu heaks. See on jaotatud 54 Liidu liikmeks oleva riigi vahel.

Saadikutekogu suurim tähelepanu koondus sõjavarustuse vähendamisele ja piiramisele, ühenduses vahekohtu otsusega ja julgeolekuga. Sõjavarustusest oli tähtsaid ja keerulisi harutamisi nii poliitilise kui tehnilise iseloomuga. Mis puutub tegelikesse sammesse, siis arvamised läksid lahku desarmeerimiskonverentsi ja ettevalmistuskomisjoni järgmise koosoleku päeva kindlaksmääramisel. Oldi nõus, et käesolevad kaitsetingimused lubavad praegusel ajal lõpptulemusena üldist vähen-

damis- ja piiramislepingut ja tunnistati ka tähtsaks ja soovitavaks, et valitsustevahelised läbirääkimised, mis peetud peamiselt ettevalmist.-komisjoni seni töötakistavate raskuste kõrvaldamisest, peaksid jätkuma. Vaidlus põhjenes päevade kindlaksmääramise kasul või otstarbekusel. Viimaks oldi nõus rõhutama mitmete riikidevaheliste lahkuminekute kiiret lahendamist ja jätta ühendusepidamine nende valitsustega ettevalm.-komisjoni presidendile, kes võiks saada teateid läbirääkimiste edust ja võiks kutsuda kokku komisjoni käesoleva aasta lõpul või igal juhtumil 1929. a. alul. Ühelt poolt võeti arvesse, et konverentsi päeva ei ole kasulik teha kindlaks enne olemasolevate lahkkelide lahendamist, ja et konverentsi kokkutsumine niisugusel viisil oleks seadustaandvale kogule õnnetuseks. Teiselt poolt harutati, et juhtumil, kui läbirääkimised ebaõnnestuvad, siis desarmeerim.-konverents võiks otsustada ise iga veel otsustamata jäänud küsimust. Saadikutekogu võttis seisukoha, et anda mitte kindlat kuupäeva üldkonverentsile, ja et ettevalmist.-komisjon võiks teatada pärast oma kokkutulekut nõukogule konverentsi võimalustest ja kuupäevast, mil võiks pidada teda. Saksa ja Ungari saadikud hoidusid kõrvale saadikutekogu resolutsiooni hääletamisest, põhjusel, et see ei sisaldavat ühtki töötust desarm.-konverentsi kokkutsumise suhtes, ehk küll Saksa esindaja avaldas lootust, et järgmine ettevalmist.-komisjoni koosolek viib selle resultaadini.

Paralleelselt nende vaidlustega saadikutekogul oli enne seda seeria eeskujulikke kollektiivseid ja vastastikuseid kompakte rahvusvaheliste tülide rahu-likuks lahendamiseks, mis oli esitatud liidu kaitsekomitee aastase töö tulemusena. Saadikutekogu ühendas 3 neist kollektiivseist eeskujulikest kompaktidest. See kompakt koostub 3 osast, mille I osa põhimõtteks on lõplik lepitamiskava, II — seadusandlike tülide vahekohtu otsus või kohtulik käik ja III — sunduslik vahekohtu otsus kõigi veel teisel viisil lahendamata vaidluste kohta. Riigid võivad kirjutada alla sellele nii-nim. general-aktile, kas osana või tervikuna, tagasihoidlikult või

ilma, nii et tema tarvituselevõtmine oleks võimalik mitmesuguste riikide tingimustes. Lisaks pandi mitmele riigile ette võtta kaalumisele hulk eraldi vastastikuseid lepinguid ja mõned eeskujulikud lepingud puutumatus ja vastastikuse abiandmise kohta.

Hispaania, Ungari ja Kreeka teatasid saadikutekogu koosoleku ajal oma poolehoidu rahvusvahelise õiguse alalise kohtu seaduses valimistingimustele, millega allakirjutajad riigid vastastikku tunnistavad heaks selle kohtu sundliku otsuse, ja saadikutekogu küsis teistelt riikidelt, kes ei olnud veel tunnustanud neid tingimusi, kaaluda tunnustamisvõimalust, et sealjuures olla nii tagasihoidlik, kui määrab volituste ulatus. Liidu ökonoomilise organisatsiooni töö tagajärjed vaadati läbi põhjalikult viimasel möödunud aastal rahvusvahelise ökonoomilise konverentsist saadik. Töö üldprogrammis oli lähema tuleviku jaoks söe- ja suhkruprobleemide uurimine, kusjuures organisatsioon palutakse võtta vastu teateid kõigist segiaetud huvidest niihästi valmistajalt, tarvitajalt, töölisilt kui maadelt. Rõhutati ka lepitamisvajadust nii kaugele kui võimalik põllumajanduse ja tööstuse huvides ja õiglast tähelepanu seisukorrale mais, mis on peamiselt põllumajanduslikud, või mis on tööstusliku arengu algastmel. Teiste üldjoonte seas, millel kavatseti kontsentreerida tööd, on: 1) kaubanduspoliitika doktriini püstitamine ja kollektiivlepingute ettevalmistamine, et kergendada mõõdukamate tollirežiimide abil teatud produktide edasisaatmist, mis on erilise tähtsusega ja mida võib sel viisil eriliselt kohelda, 2) veterinaärpolitsei määruste silmaspidamine, nii et seesugused korraldused oleksid vabad varjatud protektsionismi kahtlustest, ja 3) teatud suhete tundmaõppimine rahvusvahelistesse tööstuslikkudesse kokkulepetesse.

Finantsalal saadikutekogu tervitas Liidu rahanduskomiteed ja Bulgaaria valitsust niisuguste korralduste puhul, mis võimaldavad anda välja valitsusel lähemal ajal 5 milj. naelsterlingilist laenu finantsolude parandamiseks, ja

saadikutekogu nägi rahulolemisega asundamiskavas, milleks Liidu laen oli tehtud, et 90% pagulasist tahavad saada maad selle aasta lõpul. Saadeti ter vitusi kreeka pagulaste asundamiskomisjonile, kes teatas, et peaaegu kõik pagulased on paigal ja tegutsevad produktiivse tööga või kauplemisega.

Mitmed otsused võeti vastu ühendusabinõude, mandaatide, vähemusrahvuste, tervishoiulis, sotsiaalseis ja teisis küsimusis. Muuseas nad sisaldasid ka otsuse kutsuda kokku esimene konverents rahvusvahelise seaduse kodifitseerimiseks kas 1929. a. või 1930. a. alul; püstitada põhijoonis järelekuulamiskomisjon kauges idas valmistatava oopiumi kohta; seada sisse alkoholismi küsimuse uurimine; seada Armeenia pagulaste asundamistöo Erivani Vabariigis Liidu kaitse alla; kutsuda transiitorganisatsiooni teedeotsimisele, et määrata kindlaks rahvusvahelist kokkulepet selleks, et kindlustada pika erapooletu traadita telegrafiline jaotamist mitmesuguste maade vahel segamiste vähendamiseks kauge traadita telegraafi jaamus; juhatada mandaatide komisjonile üldise järelepärimise sisseseadmist isikutega käitlemise kohta, kes kuuluvad mandeeritud territooriumeile Liidu liikmeks olevates riikides, ja produktide ning kaupade kohta, mis tulevad neist territooriumeist, samuti ka jätkata ökonoomilise ühtluse tarviduste uurimist mandeeritud territooriumeis jne.

Nõukogus tuli harutusele hulk mitmesuguseid küsimusi. Tähtsaim neist oli kaks poliitilist probleemi, nimelt suhted Poola ja Leedu vahel, ning Rumeenias elavate ungari optantide asi. Läbirääkimisil ja resolutsioones neis kahes punktis nõukogu andis uue tõuke mõlema käesoleva riigi otseses läbikäimises. Vastuseks nõudmisele Costa Rica'st, nõukogu skitseeris dokumendi, mis määrab ära Rahvasteliidu lepingu 21-se artikli tähenduse ja ulatuse, mis riivab Monroe doktriini. Võttes vastu selle teate, Costa Rica teatas nõukogule, et ta alub kongressile Liidu liikme tagasiastumise küsimuses.

Välismaalt.

Läti noorsoo kaitsmine sopakirjanduse eest.

P. Grabinsky.

Kõikide maade pedagoogid on ammust ajast saadik pead murdnud küsimuse üle — kuidas kaitsta noorsugu igasuguste kahtlaste raamatute eest. Teame ju väga hästi, et lihtne lugemise keeld ei aita siin midagi, sest „keelatud vili“ on ikka magusam. Ning mida saladuslikum või lubavam pealkiri, seda enam joostakse tormi säärasele raamatule.

Harilik surelik peab noorsoole kahjulikuks ainult erootilise sisuga raamatuid. Laiemalt võttes tuleb aga kahjulikkudeks tunnistada ka igasuguseid seiklusromaane, magu „Pinkertonid“, „Leichtveissid“ j. t., mis avaldavad noortele poistele sageli süüremat mõju, kui kino trikk-filmid.

Kuidas võidelda sellise pahe vastu? On ainult paar väljapääsuteed: kas sisse seada tsensuur ning selle abil hoopis ära keelata „sopakirjanduse“ produtseerimine, või piirata valmistrikitud raamatute levitamist vastava seadusega.

Viimase tee on valinud ka meie naaber — Läti. Seal võeti vastu 1927. a. kevadel vastav sundmäärus, mis peab kaitsma noorsugu igasuguste halbade raamatute eest. Kuna meil, Eestis, niisugune määrus veel puudub, siis pakuks vist ka meile teatavat huvi tutvumine sellega.

Määrus koosneb 8 paragrahvist ning on avaldatud üldiseks teadmiseks „Läti Riigi Teatajas“ („Valdības Vestnesis“) nr. 92 — 1927. a.

Selle määruse põhjal seatakse kokku vastava komisjoni poolt kahjuliku kirjanduse nimestikud. Nimestikku võetud raamatuid pole lubatud:

1) levitada rändkaupmeeste kaasabil;

2) avalikult välja panna või pakuda raamatukauplustes, kioskites, avalikkudes kohtades, ärruumides jne. ning avalikult välja panna vaateakendel või teistes tänava poolt nähtavates kohtades;

3) levitada kuulutiste või mõnel teissugusel tellimiste kogumise teel;

4) välja laenata maksu eest või ka maksuta isikuile alla 18 a.;

5) pidada koolide- ning noorsooraamatukogudes.

Märkus: perioodiliselt ilmuvaid poliitilisi väljaandeid ei või võtta sellesse nimestikku.

Kui ühe aasta jooksul mõnest perioodiliselt ilmuvast ajakirjast, raamatute seeriast jne. on 2 numbrit paigutatud kahjulikkude raamatute nimestikku, siis võetakse ühtlasi nimestikku ka kõik järgnevad numbrid 3—12 kuu jooksul komisjoni äranägemise järgi.

Komisjon ise koosneb järgmistest isikutest: esimees, kes nimetatakse haridusministri poolt, abiesimees — nimetatakse siseministri poolt, ning 6 asjatundjat — kunstnikkude, kirjanikkude, raamatukaupmeeste, laste- ja noorsookaitse ühingu, õpetajate ning vabahariduse organisatsioonide poolt — igühelt üks esindaja.

Organisatsioonid valivad esindajad 3-ks aastaks.

Komisjoni koosolekud on otsusevõimelised, kui on koos vähemalt 5 liiget, nende seas esimees või tema abi. Et mõnd raamatut nimekirja võtta, selleks on tarvis vähemalt $\frac{2}{3}$ koosolejate häältest.

Komisjoni otsused kinnitab haridusminister ning kuulutab välja 3-me päeva jooksul Läti Riigi Teatajas.

Kahe nädala jooksul peale välja kuulutamist on raamatu autoril või kirjastajal õigus esineda protestiga raamatu „sopakirjanduslikuks“ tunnistamise vastu. Sel puhul otsustab asja 3-liikmeline komitee, mille esimees on määratud haridusministri poolt, ning liikmed — sise- ja kohtuministri poolt.

Komitee nõuab komisjonilt motiveeritud seletust. Otsuseid tehakse lihthäälteenamusega. Enne lõplikku hääletamist kuulab komitee ära komisjoni asjatundja arvamise, kusjuures aga seletusi võib anda liige, kelle kaasabil tehtud eelmine komisjoni otsus.

Määruse vastu eksijaile on ette nähtud karistused kuni vastava raamatu konfiskeerimiseni.

Haridusministrile on jäetud õigus anda täiendavaid juhtnööre selle määruse piirides, kokkuleppel siseministriga.

Niisugune on määrus. Kas temast aga suurt kasu on tegelikus elus, seda on raske öelda.

Kahjulikkude raamatute nimestikud ilmuvad peale ametliku Läti Riigi Teataja ka mitmes ajakirjas, näit. Kriitilis-bibliograafilises ajakirjas „Latvju Gramata“. Seega peaksid kõik asjast huvitatud isikud olema informeeritud neist raamatuist, mille levitamine piiratud. Tegelikult näeme aga teist pilti.

Viibides käesoleval suvel Liibavis, oli mul juhus tähele panna, kuidas pea-

tänaval asuvas raamatukaupluses oli eriti nähtavale kohale vaateaknal paigutatud venekeelne raamat („Любовные утѣхи Екатерины Великой“), mis ometi on võetud kahjulikkude raamatute nimekirja. Kuid keegi ei pööranud sellele asjaolule tähelepanu — ei politsei ega mõni teine ametnik! Üks Läti parlamendi liige, kellega rääkisin pärastpoole selle üle, tähendas, et alkoholi reklameerimine on ka keelatud, kuid ometi näeme igalpool vastavates kohtades pudeleid aknal!

Usume siiski, et kui vastavad järelevalve asutised täidaksid korralikumalt omi kohuseid, siis ikka kasu saab eelpoolnimetatud määrusest. Võiks ka meil, Eestis, asuda niisuguse seaduse väljatöötamisele. Ehk võtab mõni vanem haridustegelane pikemalt sõna selle kohta.

Õpetajate ettevalmistus Venes.

Õpetajate ettevalmistusküsimusele on Nõukogude Venemaal viimasel ajal erilist tähelepanu pühendatud. Eriti võiks öelda seda kõrgemate koolide õpetajate kutselise ettevalmistustöö kohta. On nähtud ette kindel hariduslik spetsiaallettevalmistus õpetajakutsel.

Viimaseks „ettevalmistusstaadiumiks“ on n. n. kõrgem pedagoogiline kursus. Kursusele võetakse vastu kodanikke, kel on kõrgem üldharidus, kaheaastane pedagoogiline praktika ja peale selle „tunnistatud vastuvõetavaks kursusele ja kutsetööle.“ Kursusel on käsitlusel erialadena: pedagoogika, pedaloogia, eelkooliaja meetoodika, kooliaja meetoodika, finants- ja rehendusõpetus, transportteadus, keemia, üld- ja eramajapidamine, tehnoloogia, kaubandusteadus, elektrotehnika, ehitusteadus, aiandus, metsandus ja karjandus.

Iga kursusslane võib nimetatud spetsiaalaaineist kolm kui eriainet valida. Mõningail juhtumel võib neid aineid ühel isikul olla ka neli, kuid tingimata „hingesuguluses.“

Teise liigi kõrgemaid pedagoogilisi õpetajate ettevalmistusasutisi moodustavad kaugemale ulatavama sihiga n. n. kommunistlikud parteikoolid. Kõrgem aste selles tüübis on „kommunistliku kasvatus akadeemia“ Moskvas. Siin ettevalmistatud õpetajad saavad erilise poliitilise tegutsemisala.

Rohkesti leidub kõrgemaid õpetajate ettevalmistusasutisi — institute, mis valmistavad õpetajaid teise astme koolidele, tööliskoolidele jne. Instituutides on alljärgnevad eriainete käsitlemis- ja spetsialiseerimisosakonnad.

1. Organiseerimis- ja meetodiõpetus rahvakooli õpetusele.
2. Organiseerimis- ja meetodiõpetus tööliskoolide esimesele astmele.
3. Õpetajad poliitilise selgitustöö tegemiseks (kõrgemas kvaliteedis).
4. Kurtummade õpetus.
5. Õpetajad sotsiaalpoliitiliste varade selgitustööks.
6. Õpetajad ebanormaalseile lastele.
7. Pedaloogid.
8. Füüsika ja matemaatika õpetajad kõrgemais kooles.
9. Loodusteaduse õpet. kõrgem. kooles.
10. Sotsioloogia õpet. kõrgem. kooles.
11. Mitmesuguste rahvaste keelte ja kirjanduse õpetajad vähemusrahv. kooles.
12. Võõrkeelte õpet. kõrgemais kooles.
13. Spetsiaalaainete õpet. tehnilisil kooles.

Vastandina harilikule üheksaastmelistele (-klassilistele) õpetajateseminaridele, mis ei anna mingit kõrgemat kooliharidust, on õpetus siin korraldatud nii, et 60% tundidest kuu-

lub spetsiaalainele, 15% sotsiaalpoliitilis-teaduslikule alale (mille alla kuulub ka sotsiaalpoliitiline ökonomia ja internatsionaalne sotsiaalpoliitika ajalugu) ja ülejäänud osa pedagoogilisele teadusele. Tundide arv on 36 t. nädalas.

Maamajanduslikes õpetajateseminarides pühendatakse erilist tähelepanu praktilisele alale ja sellepärast töötatakse mitmesuguseis töökodades, vabrikuis, maamajandamise katsepaigus. Samuti on samade asutiste juures katsekoolid.

Kõrgema õpetajate ettevalmistusasutise lõpetaja omandab vastava spetsiaalaine õpetuskomisjoni katse järgi diplomi.

Inglismaa.

Viimaseil aastail Inglismaa õpetajad on erilist tähelepanu pööranud tervishoiuliste olude parandamisele laste hulgas. Käesoleva aasta oktoobris korraldati järjekorraline „tervishoiunädal“, mis hästi organiseeritult õnnestus. Sel puhul pole huvitusega ühe Londoni hügieeniku märkus: Inglismaal tehakse zooloogiaaedades — ahvide ja teiste loomade kasvatuspaigus — tervishoiulises hoolitsemises (hea õhk, päikene jne.) enam kui sadadele ja tuhandele õpilasele koolimajus.“

Edu on eriti märgatav eeskooliealiste laste hulgas. Nende surevus on 25-e aasta jooksul langenud $\frac{1}{7}$ -st — $\frac{1}{14}$ -ni. Tuleb tähele panna, et kliimalised olud Inglismaal on mitmeti halvemad kui mujal Euroopas (niiskus, udu, suits jne.).

Erilist tähelepanu kingitakse Inglismaa koolides spordile ja võimlemisele. Spordiplat-side ehitamine leiab üldist tähelepanu ja läbiviimist.

Rumeenia.

Kuidas mõnel pool asju aetakse, selle illustreerimiseks võiks olla viimased Rumeenia „sügislahingud“ ülikoolide juures. Tänavuse eksamite tagajärjed olid eriti kurvad. Umbes $\frac{2}{3}$ teadusehimiilisest noorpõlvest pidi eksamite ohvriks langema. Kogu selle asja juures on omapärane eksamitekorraldus ise.

Matemaatikas anti õpilastele näiteks teema (ülesanne), mille matemaatika professor ise alles kolme päeva jooksul suutis lahendada!

Või jälle niisugused „pärlid“ küsimustena vaestele kandidaatidele: Milliseid saapaid kandis Stefan Suur? Mis päev on tähtsaim rumeenlastele? Missugune prantsuse revolutsioonitegelane oli sigade kasvataja? jne. jne.

Kas sääraseid küsimused saavad olla õigeks mõõdupuuks, kas kandidaat ülikoolile vastuvõetav või mitte, lubab kahelda.

Austria.

Kuidas sügavad parteilised vahekorrad mõnikord avaldavad ebasoovitavat mõju üldises hariduskorraldustöös, seda võiks iseloomutada nähtused Austria tööliskeskkoolide küsimuse ümber. Austrias on võetud vastu seadus, mis puudutab tööliskeskkoolide ellukutsumist ja korraldamist. Nimetatud seadus on kahtlemata tähelepanu vääriv saavutis hariduskorraldustöös, kuna see võimaldab hariduskolde — keskkooli kättesaadavamaks muutmist tööliiskonnale.

Viinis on ju pikemat aega teoksil tööliskeskkooli ellukutsumine. Keskkool pidi avatama sügisel. Kuid nagu selgub, pole seda suudetud teha. Paremal juhul võimaldub see järgneval semestril.

Ja põhjus?

Viini koolivalitsuse juht Glöckel ja haridusminister Schmitz on parteilises vastolus. Glöckel — kui sotsiaaldemokraat — näeks arusaadavalt tööliiskooli sotsiaaldemokraatlikuvaimu sisseviimist ja selle ilmavaateliste õpetajate ametisse kutsumist. Selle vastu aga kirikumeelne Schmitz tahab kristlik-sotsiaalsel-usulist kasvatust koolis esiplaanile tõsta.

Nii kestuvad intriigid.

Ameerika Ühendriigid.

Ameerika Ühendriikide haridusministeeriumi statistikaameti juht dr. E. Phillipps oma seletuses ajakirjandusele on muuseas tähendanud, et Ühendriigid on haridusalale enam tähelepanu pühendanud ja kulutanud kui ühelegi teisele alale. A. 1925. oli 1.021.000 õpetajat töö umbes 30 miljoni õpilasega. Haridusministeeriumi väljaminekud olid umbes 3 miljardit dollarit.

1927. aastal oli õpet. koosseisus umbes 2% tõusu, mis tingitud uute võimlemisõpetajate rohkest ametisse paigutamisest (spetsiaal-ettevalmistusega). Kulud on tõusnud umbes $\frac{1}{4}$ miljardi dollari võrra. 30-est miljonist õpilasest on 25 mil. algkoolis, 4,5 mil. keskkoolis, 1 m. ülikoolis ja ülejäänud nõrgaandeliste ja igasugu tööstuskoolis.

Türgi.

15. oktoobriks pidi ladina kirjaga kooliraamatud üldiselt tarvitusele võetama. Et

kiire uuendus tehniliselt vast raskendatud oleks, riigitrükikoda võttis osa töid endale.

Oktoobri ajal lõppesid kursused õpetajatele ja professoreile, kes võõrkeelseis ja vähemusrahvuste koolis õpetavad, mis olid ettevalmistuseks uue õpetusviisiga tutvumiseks.

Palestiina.

Viimaste statistiliste andmete järgi oli Palestiinas a. 1927. 315 riigikooli 20.079 õpilasega. Nende huigas 17.594 muhameedlast, 2.151 kristlast, 389 druuslast jne. Peale selle oli 520 erakooli 46.841 õpilasega. Neist 27.017 juuti, 13.414 kristlast, 6.343 muhameedlast jne.

Tšehhoslovakkia.

Senatis võeti esimesel lugemisel vastu seadus abikoolide (-klasside) kohta, mille järgi korraldatakse vaimliselt kängujäänud lastele koolide asutamist ja ülalpidamist. Lõplikult jõutakse seadus vastu võtta aga alles vast mõne aja pärast. Ja ometi on see küsimus päevakorral ju 1919. a. saadik. Asi on seda tõsisem, et juba ametliku statistika järgi selliste laste arv on 18.000, kuna tõelikult arvatakse see märksa suurem — umb. 24.000 — olevat.

Norra.

Norra statistika keskamet avaldas hiljuti ülevaate ulakate ja kõlblalt langenud laste kohta 1925/26. a. jooksul. Neid oli 1925. a. 1.815, 1926. a. 1.875. 25% juures oli nähtuste põhjustavaks teguriks vanemate alkoholi tarvitamine.

Hollandi.

Rahulolematuse uue õpetajate palgaseaduse eelnõuga.

Hollandi valitsuse poolt moodustatud vastav komisjon on esitanud uue eelnõu ametnikkude palkade reguleerimise suhtes, millise eelnõuga ka valitsus on ühinenud. Muudatus võrreldes vana seadusega on tunduv ja palgalusid halvendav, nii et see on kutsunud laialdase meelepaha õpetajaskonnas esile.

Eelnõu järgi ulatub õpetajate palk 1.350 guldinast kuni 2.700 guldinani aastas (22 aastane praktika!). Halvenenud on palgad valjaliste õpetajate suhtes, kelle palgakasv piiratud.

Taani.

Taani algkoolis seati ülesse hiljuti automaadid, kuhu õpilased heategevusandeid*) — raha — lasevad. Et laste heategevust ergutada ja et tavalist korjanduse maiku ning „kuivust“ eemaldada, saab iga laps, kes automaati raha visanud, sellest mingi raamatukese või õpetliku pildikese. Automaatidel on omadus, et iga annetuse suurus üksikult jääb õpilasele teadmatuks ja nii kehvemad õpilased, kes äärmiselt väikesi andeid suudavad anda, kaasõpilaste poolt „kontrollimata“ jäävad, s. o. neil ei tarvitse häbeneneda ega saa tekkida mingeid suurustamise-, etteheite- jne. juhusid omavahel.

Rootsi

sai uute parlamendivalimiste järgi ka uue valitsuse. Muutus sündis ka haridusministeeriumis. Liberaalse haridusministri Almqvist'i asemele astus konservatistide juht Claes Lindskog. Endisele haridusministrile, kes oli ka koolireformide suhtes heatahtlik, suhtus õpetajaskond heade lootustega. Eriti loodeti talt liberaalide partei programmilise „rahvakooli kui põhikooli“ teostamist ja õpetajate palgaolude parandamist. Need kavatsused leidsid aga ka rohket vastuseisu, nii et olukord ei kujunenud nii, nagu vast oleks soovitud. Uus minister — 58 aastane end. Lundi ülikooli ladina keele professor — on tuntud koolireformi vastasena. Üldiselt aga arvatakse siiski, et vaevalt erilist tagasikiskuvat tooni hariduspoliitikas tuleb, kuna parempoolsete erakondade poliitiline kandepind ja tugi pole eriti kindel suuremate muudatuste läbi viimiseks.

Lastevanemate nädal Leipzgis.

Leipzigis Õpetajate Selts korraldas 12—17. novembril suurejoonelise lastevanemate nädala, millest võttis osa üle 6.000 ema ja isa. „Nädalal“ harutati eriti kooli tervishoiulist külge ja tuld otsusele, et seda tähtsat küsimust lahendada tuleb tihedas kontaktis kasvatajate ja lastevanematega.

Leiti, et laste füüsilise ja vaimlise tervise säilitamiseks on koolide juures hädatarvilikud kooliaiad, mänguplatsid, päevakodud tervislikkude seadlustega jne.

*) heategevus: lastekaitse, pühadekoloniid, jõuluringid jne.

Suur rahvusvaheline õpetajate kongress.

25. juulist 4. augustini 1929. korraldatakse peamiselt San-Franzisko Õpetajate-Internatsionaali poolt — Genfis suur õpetajate kongress, mis töötab kujuneda õige suureks, kuna kuuldavasti sellest võtvat osa üksi ameeriklasi juba tervelt 6.000 kasvatajat. Kongressi esialgne kava sisaldab 14 teemat: Lastevanemate ja õpetajate organiseerimine; tervislik-kasvatus; rahvusvaheline koostöötamine; raskesti kasvatatavad lapsed; maaelu ja maakool; väikelaste kasvatus; kasvatus, ajakirjandus ja „avalik arvamine“ jne.

Kongressist osa võtta soovijaid registree-rib: Bureau International d'Education, 4 rue Charles Bonnet, Genf.

Maailma konverents kasvatusu uendamiseks.

„Ilmaliit kasvatusu uendamiseks“, kes tuttavaks saanud oma konverentside kaudu Heidelbergis ja Locarnos, korraldab 8.—21. augustil 1929. Helsingöris (Taanis) rahvusvahelise konverentsi. Peateemana on nähtud ette: „Uus psühholoogia ja õppekava“.

Õpetajad peavad olema suurimad variseerid.

Viini töölisajakiri kirjutab:

„Variseerlik situatsioon, milles õpetajad on sunnitud olema maksvate vaadete pärast, võtab veetlevuse sellelt ideeliselt ja kaunilt elukutselt. Kujuteldagu olukorda, kui usuõpetaja käsusõna põhjal ütleb, et ei pea tapma, et peab armastama oma ligimest ja ka vaenlast rohkem kui iseennast, aga sõja puhul peab käskima paluda hukatust ja needmist vaenlasile! Kuid ärgem rääkigem üksi usust, mis niikuini on täis vasturääkivust, ja mitmetimõistmist. Me räägime rahuaatest kui kauneimast nähtest ja ütleme, et omagi riigi politika on sihitud rahu poole. Kuid samal ajal ei saa ju me vaikida, kuidas kõikjal, ka meil, suurima innuga valmistatakse tapavahendeid ja sõjaline ettevalmistus osutab erakordset hoogu ja leidlikkust. Ja kuigi me neist ei räägi, saavad õpilased seda ikkagi teada, kuna ju relvastume neidki!

Variseerlikkust on kõikjal palju. Aga valusaim on, et just õpetaja peab olema neist suurim, enamasti vastu oma tahtmist!“

Torm lõhkus koolimaja.

Hiljutiste suurte tormide ajal Madalmail langes ühe Belgia koolimaja ülemine kord sisse. Õnneks oli seal juba koolitöö lõppenud, mispärast katastroofi otseseid ohvreid polnud. Küll aga said paljud õpilased, kes olid alumisel korral, vigastada sisselangemisest tekkinud paanikas.

Ameerika haridusnädal.

Möödunud kuul peeti Ameerikas haridusnädalat. Sel puhul kavatseti, et iga ühisus, riik ja rahvas töötaks välja haridusliku programmi, kusjuures ei tohiks jätta tähelepanuta koolide parimat teenet, eriti sel juhtumil, kui koolid on ligemal rahvale. Nii oli haridusnädala peasihiks rahva tutvustamine koolide tegevusega, nende ideaalidega, saavutistega ja vajadustega. Rõhutati väga koolide tähtsust laste kui ühiskonna kasvatamises tervele elule tervise, väärtusliku koduse liikmeskonna, õppimisvaimu, truu kodanikuõiguse, kutselise ja ökonoomilise tegutsemise, vabaaja mõistliku kasutamise ja eetilise karakteri suhtes, sest maailma tsivilisatsiooni tulevik oleneb laste haridusest, millele peaks koondatama tähelepanu. Ainult kõige selle meelepidamisel arvati võimalikuks jõuda rahva heakäekäigu nii materjaalsele kui vaimilisele haripunktile, mille saavutamiseks kavatseti järgmist: riigi-, linna- ja provintsi-peakooli ametnikud algaksid ettevõttega, kuna selle täielik edu oleks õpetajate ja vanemate kooperatiivpüüetest. Väga soovitavaks peeti ka komiteid plaanide moodustamisel.

Ameerika haridusnädala esimesel päeval, s. o. *tervishoiupäeval* toonitati tervishoiu tähtsust isiku ja ühiskonna terveolemise alusena, kusjuures esmalt kool peab aitama kaasa tõuparanemisele. Tervishoiu edendamiseks soovitati vastavate koosolekute ja näituste korraldamist, kontakti pidamist arstidega, tervishoiul. teadete muretsemist ajalehile jne.

Kodu- ja koolipäeval rõhutati kodu tähtsust edenemistsentrumina tsivilisatsioonile: ja kodu paneb aluse lapse teadmusile (üldmõttes), mida kool peab arendama ja kaunistama. Seepärast peeti tähtsaks lähemat koostööd kodu ja kooli vahel, misjuures ei jätetud nimetamata kodu-elu parandamist kooli kaudu.

Kooliga-tutvumispäeval kõneldi koolist kui tähtsast faktorist lapse-elus intelligentismi arendamisel. Nimetati, et kooliga-tutvumist kergendaksid kõned mitmesuguseist kooliellu puutuvast asjust kui ka vanemate kontakt koolijuhatusoga ja õpetajatega.

Kooli võimaluspäeva kõneaineks oli see seik, et indiviidi ja rahva edu, mille aluseks on töö, oleneb iga töölise erilise talendi nähtavaletoomisest, kusjuures töölise väärilikkuse hindamine on relatiivselt uus idee. Nii — rahva õnn või edu oleneb kohase kutse valikust ja kutsekoolide õpetusest.

Kodanikuõigusepäeval räägiti, et kool kasvatab lastest häid kodanikke, eemaldades vaenu ja levitades vastastikust sümpaatiat, lugupidamist ja arusaamist. Tõendati ka, et kõlblus- ja kodanikukohustustunne areneb paralleelselt iluarmastusega, mida peaks kasvatatama noorsoole koolis.

Ühiskonnapäeva programmis juhiti tähelepanu koolide väärtusele ühiskonnaelu parandamisel, ja ühenduses seega noorsoo mõistlikule vabaaja kasutamisele. Ühiskonna parandamiseks nähti suurt jõudu vanem. ja õpet. rahvuskongressil.

Rehvade rahupäev, mille suhtes haridusnädal eriti tähtis, nõudis patriotismi ja kodanikuõiguse õpetamist. Seega tunti tarvidust tulevikusõja eemaldamiseks, mida Ameerika leegioni liikmed väga pooldasid. Elu parimaks meetodiks peeti koostööd, mille kasvatamine võivat saada alguse ainult noorsoos koolide kaudu.

Saksakeelset pedagoogilist kirjandust

Pestalozzi 100. surmapäeva puhul on ilmunud kümned raamatud. Neist paremini toimetatuks peetakse Zürichi keskraamatukogu väljaannet „Pestalozzi und seine Zeit im Bilde“. Raamat sisaldab 60 lehekülge teksti ja 165 pilditahvlit, neist 16 värvilist. Hind 23 Saksa marka (u. 23 kr.). Dr. Kurt Riedel avaldas raamatu „Pestalozzi's Bildungslehre

in ihrer Entwicklung“. Sinn, Grundsätze, Mittel und Methode. (Dresdenis 1928. V + 303 lehek. hind 7,50 S. mrk.).

Hermann Kutleri teos „Plato und wir“ (311 lehek., 8,20 S. mrk.) käsitleb huvitavalt antiikseid eetilisi-idealisi seisukohti võrrelduna tänapäevastega. Teine äsjailmunud raamat Platost on Julius Stenzeli „Plato als Erzieher“, 12-nes köide seeriast „Große Erzieher“ (337 lhk., 12 S. mrk.).

Väga põhjalikuks ja huvitavaks uurimuseks peetakse prof. Dr. Leser-Erlangen'i teost „Das pädagogische Problem in der Geistesgeschichte der Neuzeit“ (651 lhk., 30 S. mrk.).

Koolitervishoiu alal on saksa keeles viimase ajal ilmunud palju kirjandust. Nime-tame siin Charlottenburgi kooliarst Dr. Poelchan'i raamatut „Gesundheitspflege und Krankheiten des Schulkindes“ (151 lhk.) ja Dr. Erich Stern'i põhjalikku kirjutist „Gesundheitliche Erziehung“ (118 lhk., 3,90 S. mrk.).

William Stern: „Psychologie der frühen Kindheit“. 5-es ümbertöötatud trükk. 552 lhk. + 11 pilditahvlit, 10,80 S. mrk.).

Porf. E. Spranger: „Kultur und Erziehung“. 4-as trükk (360 lhk., 7,60 S. mrk.).

Prof. Dr.C. H. Stratz: „Der Körper des Kindes und seine Pflege“. 11-nes parandatud trükk (398 lhk., 25 S. mrk.).

Hermann Sudermann †.

21. nov. suri Berliinis 71 aasta vanuses tuntud saksa kirjanik Hermann Sudermann. Surm tuli kirjanikku seitsme nädala eest tabanud halvatus tagajärjel, millele lõppeks lisanes raskekujuline kopsupõletik.

Organisatsioonide teateid ja kroonika.

Eesti Õpetajate Liidu juhatuse koosolek

peeti 9. dets. k. a. Tallinnas. Kõige pealt kuulati ära sekretariaadi aruanne viimase aja tegevusest.

Toimkondade tegevuskavad kinnitati kõik esitatud kujul.

Alg- ja täienduskooli toimikond kavatses jälgida algkoolide seaduse muutmise ja õpetajate teenistuse ning palgaseaduse eelnõude käiku, selgitada õpetajate üleproduktiooni ja täienduskoolide õppekavade küsimusi ja valvel olla kõigi algkoolilise puutuvate küsimuste päevakorrale kerkimisel.

Kesk- ja kutsekoolide toimikonna tegevuskavas on keskkooli õpetajate kongressi korraldamine, keskkoolide õppekavade küsimus ja võõrkeeled keskkoolis, keskkooli õpetajate täienduskursused ja palgaküsimus.

Edasiharimistoimikonna tegevuskavas on keskkooli kursuste korraldamise jätkamine, edasiharimiskursuste, ekskursioonijaamade ja pedagoogiliste nädalate korraldamine. Eriti kavatsetakse korraldada põhjalikum pedagoogiline nädal Tallinnas, kuhu tahetakse kutsuda ka välismaalt paremaid lektoreid. Ses mõttes on astutud Läti Õpetajate Liiduga kon-

takti, et ühiselt tegutsedes kulused kokku hoida. Üldõpetuse kursus kavatsetakse korraldada Tartus.

Ekskursioonitoimkonna algatusel kavatsetakse korraldada suurem ekskursioon Vene-maale.

Karskuskasvatustoimkonna ettepanekul kinnitatakse õpetajate karskuspäeva kava ja sellega ühenduses olevad kavatsused.

Majandus- ja organiseerimistoimkonna tegevuskavade kinnitamine lükatakse edasi, sest et nimetatud toimkonnad pole veel oma tegevuskavasid jõudnud välja töötada.

„Noorusmaa“

edaspidise väljaandmise küsimus tekitas pikemaid läbirääkimisi. Kultuurkapitali nõukogu on soovitanud teid ja võimalusi otsida, kuidas ajakiri end ise ära tasuks. Kahjuks Eestis pole seni ükski noorsoo ajakiri end tasuda suutnud, ja Liidu juhatus ei leia kultuurkapitali nõukogu soovist hoolimata teid ja võimalusi, et „Noorusmaa“ end tasuks, nagu seda kolmeaastane kogemus ajakirja väljaandmisel ilmselt tõendab, sellepärast otsustati raske südamega, kuid täielikus üksmeeles „Noorusmaa“ väljaandmine senisel kujul perioodiliselt ilmuvate numbrite näol 1. jaan. 1929. a. lõpetada ja samme astuda noorsoo kirjavara rikastamiseks mitteperioodiliste väljaannetega (raamatud, almanakid, albumid, koguteosed jne.).

Õpetajate tähtsamat

teise aastakäigu toimetajaks otsustati paluda J. Rummo; tähtsamat välja jagada käesoleva aasta eeskujul maksuta kõigile õpetajale pehmes kalinkorkõites ja maaliitudelt ning ühingutelt paluda kõite ja saatekulude katteks toetust 25 s. iga raamatu pealt; neile aga, kes toetust ei luba, anda raamat kõitmatult.

Õpetajate ühispanga

liikmeks astumine otsustati jaatavalt ja tehti sekretariaadile ülesandeks omandada 3 osatähte.

Ühtlasi selgitati ka Tallinna Õpetajate Seltsi liikmemaksu ebakorrapärase tasumise küsimust ja otsustati nimetatud seltsilt nõuda Liidu asemikkudekogu otsuse täitmist.

Lõppeks vahetati mõtteid õpetajate

teenistusseaduse

asjus, mille kallal Liidu esimees E. Martinson käesoleval ajal hamini ülesandel töötab. Arvati, et praegune Riigikogu vaevalt küll jõuab seda suurt seaduseelnõu läbi harutada ja vastu võtta. Tõenäoliselt peeti, et ta harutusele tuleb alles uues Riigikogus.

Haridusministeeriumi lähem töökava.

Uus haridusminister L. Johanson on ajakirjandusele andnud järgmise kokkuvõtte oma kavatsusist ja tähtsamaist tõist haridusministeeriumis.

Algkoolile,

kui haridustöö alusmüürile, tuleb juhtida peatähelepanu. Töö tuleb koondada siin uutele maksmapandud õppekavadele. Õpetajate ettevalmistust tuleb täiendada kursuste abil ning seminaride töö kohandada uutele nõuetele.

Kuueaastane koolikohustus, mis peab üldiselt hakkama maksma 1. jaan. 1930. a., ootab energilist tööd ja ettevalmistust koolimajade ehitamise ja ümberkorraldamise alal. Samuti kergib esile kehvemate õpilaste toetamine suuremal määral.

Keskkoollidele

tulevad anda õppekavad. Koolivõrk ise vajab korraldamist ülesseatud põhimõtete alusel, kuid ilma murdmiseta, mis koolitööle ainult kahju võiks sünnitada. Õppetöö kutsekoolides nõuab avaramaid tingimusi ja varustust. Nõrgalt varustatud kutsekool ei suuda kasvandikke hästi ette valmistada, mis omakorda nõrgendab usaldust kutsekoolide vastu.

Uute koolide avamine

raskelt kasvatatavate laste jaoks on tarviline, et vähegi normaalsemalt reguleerida sundusliku algkooli tegevust.

Tehnikakeskkooli loomine algab.

Sellekohase seadusega on päevakorrale kerkinud tehnikakeskkooli loomine ja kõrgema tehnilise hariduse andmise ümberkorraldamine.

Laenu üliõpilastele.

On kavatsus asutada üliõpilastele laenufond, kust puudustkannatavad üliõpilased saaksid toetuslaenu, alates juba esimesest semestrist. Laenu tuleks võimaldada 5—6 aasta jooksul. Laen tasutakse pärast ülikoolist lahkumist 10 aasta jooksul progressiivselt vastavate osadena ühes protsentidega.

Teaduslikkudes seltsides jätkuvad riigi toetusel põhjanevad uurimistööd ja kirjastamised. Kultuurkapitali abil tahetakse toetada ja soodustada välishariduse tööd kapitali uuendusega — rahvamajade võrgu loomisega.

Välishariduse alal on vaja juhtivat kätt ilmutada koolist lahkuva noorsoo edasiharimisel, sest noorsugu — eriti aga meil — lahkuv koolist ajal, mil ta iseloom kujunemata.

Edasi peab haridusministeerium tarvilikuks rahvaraamatukogude sisulise külje tõstmist ja üldse raamatukogude töö elustamist.

Noorsoo kirjavara vajab esijoones rikastamist ja Õpetajate Liidu töö sel alal kindlamat toetust. Arendamist ja toetamist nõuab ka rahvaulikoolide võrk.

Õpetajate õiguslik seisukord selgitatakse.

Õpetajate teenistusseadus puudub, seega on täpsamalt määramata õpetajate õiguslik seisukord. Osalt lahendab ministeerium, koolivalitsused ja kohus vastavaid küsimusi riigiteenistuse seaduse alusel, osalt mitmesuguste eriseaduste ja balti eraseaduse alusel; selles olukorras on õpetajate õiguslik seisukord selgusetu. Teenistusseaduse väljatöötamisele on asutud; tööd tuleb võimaluse piires kiirustada.

Koolimaid ei kasutatavat otstarbekohaselt.

Avalikkude algkoolide seaduse põhjal on õpetajate maaga varustamise otstarbel antud omavalitsustele riigi maatagavarast:

Harjumaal	— 83 kohta	1064	tiinu
Virumaal	— 97	1102	„
Järvemaal	— 77	1372	„
Läänemaal	— 108	1256	„
Viljandimaal	— 106	1467	„
Pärnumaal	— 128	2353	„
Tartumaal	— 176	2632	„
Võrumaal	— 82	1034	„
Saaremaal	— 72	878	„
Valgamaal	— 37	454	„

Riigikogu maakomisjonis juhiti hiljuti tähelepanu sellele, et koolide maid ei kasutatavat küllalt otstarbekohaselt. Õpetajail ei olevat aega koolitöö kõrval maad harida ja sellepärast rentivat õpetajad väga tihti omi kohti edasi. See ei ole lubatav. Sellepärast tulevat nende maade küsimus ja kasutamine revideerimisele võtta.

Palk viidagu koju kätte.

Tartu maavalitsuse haridusosakond on juhtinud ringkirjaliselt valla- ja alevivalitsuste tähelepanu asjaolule, et on ette tulnud nähtusi, kus õpetajaile ei viida palka kooli kätte ja nad ise sellele vallamajja järele peavad käima. See aga takistab koolitööd.

Koolivalitsus juhib selles asjas tähelepanu õpetajate palgaseaduse par. 33-le, millest selgub, et õpetajate palgad makstakse välja hiljemalt iga kuu viimaseks päevaks, väljamaksmine sünnib kooliülapidaja kaudu ja palga saatmise kuludis kooli asupaika maha ei arvata. Seega on kohustavaks tehtud kooli ülal-

pidavale asutisele palkade kooli asupaika toimetamine ja hiljemalt viimaseks kuupäevaks väljamaksmine. Sellest tuleb nii õpetajail kui ka vallavalitsustel kinni pidada.

Täienduskoolide õpetajate ühing asutatud.

Täienduskoolide õpetajad on hiljuti asutanud ühingu, mille eesmärgiks otstarbekohane ja meie oludele vastavate täienduskooli tüüpide organiseerimine, nende õppekavade väljatöötamine, õpetajate vastastikune informeerimine töötütingimustest, oludest ja võimalustest.

Ühing on ülemaaline. Juhatuse aadress: Tartu, Savi 4., hr. Roska.

E. Õ. L. karskusekretär

Priidu Kochtitskyl on hamini poolt lubatud korraldada kõigis haridusministeeriumile alluvais kooles karskustunde, kõneõhtuid, läbirääkimisi ja muud karskuskasvatustööd tingimusel, et see ei takistaks korralikku koolitööd.

Karskusekretär on karraldanud juba väljasõite Harju, Järva ja Tartumaale Kose, Ambla, Puhja, Rannu ja Nõo kihelkondade koolidesse. Töö tulemustega ja õpetajate huviga karskuskasvatustöö vastu on ta jäänud igal pool rahule.

Ülikooli uueks rektoriks

valiti 22. nov. k. a. usuteaduse prof. *Johann Köpp*, kes seni oli prorektoriks. Uueks prorektoriks valiti endine rektor prof. dr. med. *Heinrich Koppel*.

Seadused ja määrused hariduse alal.

Novembrikuu lõpul ilmus Riigitrükikoja kirjastusel kohtuministeeriumi nõuniku J. Kaivi ja haridusministeeriumi peasekretäri A. Kurvitsa poolt toimetatud käsiraamat „Seadused ja määrused hariduse alal“, millesse koondatud kõik Vabariigi kestvuselt rahvahariduse kohta antud seadused ja määrused ühes muudatustega kuni 10. nov. 1928. a. ja hariduse alasse puutuvad põhimõtteliku tähtsusega Riigikohtu seletused ning hamini ringkirjad.

Raamat on varustatud süstemaatilise sisukorraga ja tähestikulise sisujuhiga, mis tema käsitamist hõlbustavad.

Riigikoolivalitsus omalt poolt soovitav selle raamatu muretsemist koolidele, omavalitsuseasutistele ja raamatukogudele. Raa-

mat on müügil Riigitrükikojas ja suuremais raamatukauplusis. Hind 350 senti.

„Looduse“ romaanivõistlus.

K. o.-ü. „Loodus“ on välja kuulutanud eesti algupäraste romaanide võistluse 1929. ja 1930. aastaks. Tööde vastuvõtmise viimaseks tähtpäevaks on 1. sept. vastavalt kummalgi aastal. Segased ja räpased käsikirjad jäetakse läbi vaatamata. Auhindadeks makstakse 200.000 senti: 100.000 senti esimeseks, 60.000 s. teiseks ja 40.000 senti kolmandaks auhinna.

Näitejuhtide kursuse

korraldab Eesti Haridusliit Tallinnas 28. det. kuni 5. jaanuarini. Kursuse kava on järgmine:

1. Näitleja lavalooming — pr. H. Gleser — „Estoonia“ näitleja.
2. Ilulugemine ja kõnetehnika — hr. K. Otto — „Draamastuudio“ näitleja.
3. Miimika ja žest — hr. H. Kompus — „Estoonia“ teatri direktor.
4. Näojumestamine — hr. V. Toffer — „Estoonia“ teatri jumestaja.
5. Mängukava.
6. Suur- ja väikelavade sisseseaded — hr.

A. Tuurand — „Estoonia“ teatri dekoraator.

7. Näitejuhatatus:

a) A. Adsoni „Toomapäev“,

b) Chr. Dickens „Kilk koldel“ — hr. P. Sepp, „Estoonia“ teatri näitejuht.

Kursuse üldjuhatajaks on Haridusliidu teatrinõunik, „Estoonia“ näitejuht hr. P. Sepp.

Kursusest võivad võtta osa Haridusliidu liikmete ja haridusliikude organisatsioonide näitejuhid ja nende näiteseltskondade juhtivad tegelased.

Osavõtjaid palutakse enne kursust tutvuda A. Adsoni draamaga „Toomapäev“.

Kursusest osavõtjaille korraldatakse ühiskorter, mille kasutajail tuleb omalt poolt kaasa võtta voodipesu ja tekk.

Ühiskorteri soovist tuleb Liidule ette teatada.

Samuti on Liidu poolt „Estoonia“ teatri juhatausega läbirääkimistesse astunud kursustelastele soodsama tingimusil teatrietendustel käimise võimaldamiseks.

Osavõtte maks kursusest on 5 krooni.

Kursusest osa võtta soovijaid palutakse sellest teatada E. Haridusliidule, Tallinna, Rataskaevu 22., telef. 6-52.

Kursuse algus 28. det. s. a. E. Haridusliidu ruumes, Tallinnas, Rataskaevu 22.

Ametlikke teateid ja määrusi.

Alkoholsete jookide müügikeelu otsustamiseks korraldatavate kohalikkude rahvahääletamiste määrus.

Avaldatud Riigi Teatajas 4. XII. 28. a. nr. 98. Alus: Piirituse ja alkoholsete jookide müügi seaduse par. 13 (R. T. nr. 50 — 1927. a.).

1. Alkoholsete jookide müügikeelu valla-, alevi-, maa- või linnaomavalitsuste piirkonnas võib otsustada kohalikul rahvahääletamisel, kui seda nõuab vähemalt 10% vastava omavalitsuse volikogu valijate nimekirja sisse kantud hääleõiguslikest kodanikkudest ja kui seda ei ole otsustanud seaduses ettenähtud korras vastav volikogu (piirituse ja alkoholsete jookide müügi seaduse par. 12). Keeలుotsus astub jõusse 1. jaanuarist, kui sellest kuni 1. juulini eelmisel aastal teatatud aktiivsi peavalitsusele.

2. Alkoholsete jookide kohaliku müügikeelu rahvahääletamiseks iga omavalitsus

moodustab oma administratiivpiirides ühe hääletamisringkonna, mis hääle äraandmiseks jagatakse jaoskondadeks.

3. Hääletamisjaoskondadeks loetakse samad jaoskonnad, mille järgi toimetatakse Riigikogu valimisi.

4. Rahvahääletamist toimetavad kohalikud ringkonna-komiteed ja jaoskonna-komisjonid.

5. Ringkonna-komitee koosneb: juhatajast, kelleks linnas — linnapea või tema abi, alevis — alevivanem või tema abi, vallas — vallavanem või tema abi ja 3-st liimest vastava omavalitsuse volikogu valikul.

6. Jaoskonna-komisjonid koosnevad: linnas — linnavolikogude, alevis — alevikogude ja vallas — vallavolikogude poolt valitud juhatajast, sekretärist ja kahest liikmest.

7. Ringkonna- ja jaoskonna-komisjonide koosolekud on otsusevõimelised, kui on koos

vähemalt 3 liiget, nende hulgas juhataja või tema abi.

8. Ringkonna-komitee ülesandeks on:

- 1) rahvahääletamise nõudmise vastuvõtmine, selle seaduslikkuse üle otsustamine, rahvahääletamise väljakuulutamine ja selle üldise käigu järele valvamine ning selle hõlbustamiseks ja kiirendamiseks vastavate abinõude tarvitusele võtmine;
- 2) selle järele valvamine, et par. 18. ettenähtud hääleõiguslike kodanikkude nimekirjad oleksid korras;
- 3) hääletamise ümbrikude, sedelite — protokollide plankide jne. edasitoetamise korraldus jaoskonna-komisjonidele;
- 5) rahvahääletamise tagajärgede kokkuvõtmine ja hääletamismaterjalide edasitoetamine siseministrile.

9. Jaoskonna-komisjoni ülesandeks on:

- 1) jaoskonna piirides rahvahääletamisel antud häälte arvu kokkuvõtmine ja
- 2) hääletamismaterjalide edasiandmine ringkonna-komiteele.

10. Rahvahääletamise nõudmine kohalikuks alkoholsete jookide müügikeeluks teatava omavalitsuse piirides antakse kirjalikult vastavale ringkonna-komiteele.

11. Ringkonna-komiteele antavale rahvahääletamise nõudmisele peab alla kirjutatud olema vähemalt 10% vastava omavalitsuse volikogu valijate nimekirja sisse kantud hääleõiguslike kodanikkudest.

12. Hääleõiguslik kodanik, kes rahvahääletamise nõudmise nõudmisega ühineb, peab seda oma allkirjaga kinnitama. Allkirja juures olgu tähendatud allkirjutaja vanus ja elukoht.

13. Eelmises paragrahvis nõutavad allkirjad tõestatakse linna-, alevi- ja vallavalitsuste poolt sealsamas vastava omavalitsuse volikogu valimiseks peetavate nimekirjade järgi.

14. On allkirjad antud mitme nõudmise eksemplari peal, siis peab nõudmise tekst olema kõigil eksemplaridel täpsalt ühesugune.

15. Vastab rahvahääletamise nõudmine seaduses ettenähtud tingimustele, kuulutab vastav ringkonna-komitee välja rahvahääletamise alkoholsete jookide müügikeelu otsustamiseks vastava omavalitsuse piirkonnas.

16. Rahvahääletamist toimetatakse ringkonna-komitee poolt kindlaksmääratud ajal kahe päeva jooksul, mille esimeseks päevaks on pühapäev.

17. Hääletamispäevad, -tunnid, -koha ja

-ruumid annab ringkonna-komitee avalikult teada hiljemalt 40 päeva enne esimest hääletamispäeva.

18. Rahvahääletamise teostamiseks tarvitatakse Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise toimetamiseks peetavaid ja kohalikkude omavalitsuste volikogude valimise läbiviimiseks täiendatud ja parandatud hääleõiguslike kodanikkude nimekirju. Nimekirjade leiduvate puuduste kohta kaebuste esitamine ja läbivaatamine sünnib Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduses ettenähtud korras.

19. Eelmises paragrahvis ettenähtud nimekirjad peavad olema vastava omavalitsuse ruumides välja pandud üldiseks järelevaatamiseks hiljemalt ühes hääletamispäeva teadandmisega.

20. Iga hääleõiguslik kodanik, kel õigus olla nimekirjas, kuid kes jäänud nimekirja võtmata, on õigustatud nõudma, et ta nimekirja võetaks Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise toimetamise seaduses ettenähtud korras.

21. Hääletamisedelid, hääletamisümbrikud, nimelised tunnistused, protokollide blanketid jne. valmistatakse vastava omavalitsuse kulul ja korraldusel ja saadetakse ringkonna-komitee või jaoskonna-komisjoni poolt igale hääleõiguslikule kodanikule hiljemalt viis päeva enne hääletamise esimest päeva kätte. Hääletamisedelid ja -ümbrikud tembeldatakse vastava omavalitsuse templiga.

22. Rahvahääletamine sünnib käesolevas määruses ettenähtud muudatustega, Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduses rahvahääletamiste kohta käivates määrustes ettenähtud korra järgi (par. 57 ja teised).

23. Kohalik alkoholimüügi keeld loetakse rahvahääletamisel vastuvõetuks, kui ta poolt on sellest hääletamisest osavõtjate enamus ja see enamus moodustab vähemalt poole nende hääleõiguslike arvust, kes võtsid osa viimastest kohaliku omavalitsuse volikogu valimistest.

24. Pärast rahvahääletamise toimetamise lõppu lõpetavad hääletamisasutised oma tegevuse ja kogu hääletamismaterjal saadetakse kahe päeva jooksul siseministrile.

Leiab siseminister esitatud hääletamismaterjalide põhjal, et rahvahääletamine on toimetatud seaduslikult ja teatava omavalitsuse piirkonnas kohalik alkoholsete jookide müügikeeld otsustatud jaatavalt, teatab tema sellest aktsiisi peavalitsusele piirituse ja alkoholsete

jookide müügi seaduse par. 12 kohaselt toimetamiseks.

25. Kohaliku alkoholi müügikeelu rahva-hääletamisega seotud kulud kannab vastav omavalitsus.

26. Pärast käesoleva määruse kuulutamist Riigi Teatajas omavalitsuste volikogud valivad ajaviitmata määruses ettenähtud rahva-hääletamist toimetajate asutiste liikmed.

Kogude taimede rahvapärasteid nimesid!

Taimede ilm on vallanud alati inimesi. Ühed taimed on arstirohuks, vähendades valu ja vaeva, teised pakuvad silmale ilu ja värvide vaheldust. Sellepärast andis inimene neile kõigile nimed, et ta võiks kõnelda oma-sugustega ühest või teisest tema tähelepanu äratanud taimest. Rohkem-esinevail taimil on igal pool nimetus, mis vahest küll läheb täiesti lahku oma naabrikehelkonna nimest, sest seal võis vaadata eelmisele taimele teist seisukohast.

Neid rahvapärasteid taimede nimesid on tarvis koguda, et selgitada nime tekkimislugu. On soovitatav, et eestikeelsele nimetusele lisataks juurde vastav ladina-, saksa- või venekeelne nimi, või jälle kuivatatud taim.

Nõndanimetatud teaduslik nimestik on meil juba olemas („Kodumaa taimed“ Tartus 1928), kuid taimenimedega on seotud palju asjaolusid, mis laseksid valgust heita endisse tarvitamise ja vaatekohtadele, mille mõjul antud taimele nimi. Ka on kavatsus välja anda edaspidi Eesti taimestiku nimestik, kus oleksid tähendatud kõik rahvasuus tuntud nimed.

Sellepärast palun kõiki asjast huvitatuid ja rahvakeelsete nimede tundjaid taimenimetusi mulle saata järgmisel aadressil: Tartu, Kastani tän. 89. G. Vilberg. Taimede määramise juures võib muu seas abiks olla käsiraamat: G. Vilberg, Eesti taimestik koolidele, Tartus 1925.

Üleskutse C. R. Jakobsoni mälestuste kogumiseks.

C. R. Jakobsoni nimelise „Põllumehe Kapitali“ valitsemise seltsil on asutamisel C. R. Jakobsoni kirjatööde ja tema elu ja tegevust puudutava kirjanduse ja muude mälestuste kogud.

Sellele kogule palub seltsi juhatus kõiki, kellel olemas C. R. Jakobsoni kirju, tema toimetatud raamatuid („Uus aabitsa raamat“, Koolilugemisraamat I, II ja III, „Helled“, „Geograafia“ I, II ja III, „Teadus ja seadus põllule“, „Arthur ja Anna, „Saksa keele õperraamat“, „Kolm isamaa kõnet“ ja tema toi-

metatud „Sakala“ aastakäike või üksikuid numbreid, temasse puutuvaid kirjutisi, märkusi, ülevõtteid, asju või isiklikke mälestusi, mis seni kirja panemata — neid palub selts selle kogu jaoks saata ja kinkida või jälle teatada, kust neid leida võib ja osta saab.

Saadetised palutakse aadressida C. R. Jakobsoni nimelise „Põllumehe Kapitali“ valitsemise seltsile, Tallinna, Pikk 40. pstk. 1-66.

C. R. Jakobsoni nimelise „Põllumehe Kapitali“ valitsemise seltsi juhatus.

Uusi raamatuid.

Valik ajaloolisi oskussõnu. Ajaloo õppekorralduse toimkonna toimetised nr. 1. Tartus 1928. Hind 40 s. Pealadu K/ü. „Loodus“ Tartus, Vana t. 1.

Taie. Eesti kunsti ajakiri. nr. 3. — 1928. a.

Adelbert von Chamisso. Peeter Šlemili kummatine lugu. Tõlkinud M. Laarman. Illustreerinud F. Kask. Noorusmaa jutukirjastik nr. 12. Eesti Õpetajate Liidu kirjastus, Tallinnas, 1928. Hind 50 s.

Gustav Laja. Miks olen karske? Miks olen karskusorganisatsiooni liige? Eesti Karskusliidu kirjastus, 1928. a. Hind 40 s.

Jack London. Lõunamere jutud. L. U. B. nr. 43. K. ü. „Loodus“, Tartus, 1928. Hind 25 s.

Bernhard Shaw. Südamemurdumise maja. L. U. B. nr. 44. K. ü. „Loodus“, Tartus, 1928. a. Hind 25 s.

Jaroslav Hašek. Vahva sõduri Švejki seiklused ilmasõja kestel. XI. Kuulsus-

rikas pealetung. L. U. B. nr. 46. K. ü. „Loodus“, Tartus, 1928. a. Hind 25 s.

Jaroslav Hašek. Vahva sõduri Švejki seiklused ilmasõja kestel. XII. Kuulsusrikka rünnaku arendamine. K. ü. „Loodus“, Tartus, 1928. a. Hind 25 s.

Rudyard Kipling. India jutud. L. U. B. nr. 34. K.-ü. „Loodus“, Tartus 1928. Hind 25 s.

E. Seton-Thompson. Tänavatruubaduur. L. U. B. nr. 35. K.-ü. „Loodus“, Tartus 1928. a. Hind 25 s.

Selma Lagerlöf. Soosauniku tütar. L. U. B. nr. 47. K. ü. „Loodus“, Tartus, 1928. aastal Hind 25 s.

The Bahá'í World. 1926—1928. Bahá'í Publishing Committee. P. O. Box 348, Grand Central Station. New York City, U. S. A. 1928.

Ilja Ehrenburg. Viis piipu. L. U. B. nr. 49. K. ü. „Loodus“, Tartus, 1928. a. Hind 25 senti.

Jaroslav Hašek. Vahva sõduri Švejki seiklused ilmasõja kestel. Kuulsusrikka rünnaku arendamine. L. U. B. nr.

50. K. ü. „Loodus“, Tartus, 1928. a. Hind 25 senti.

Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse 1927. a. tegevuse ülevaade. Ü. E. N. Ü. keskjuhatuses väljaanne nr. 5. 1928. a.

Gerhard Rügo. Matemaatika tööraamat keskkoolidele. Algebra. 2. klassi kursus. K. o.-ü. „Loodus“, Tartus, 1928. a. Hind 140 s.

Upton Sinclair. Tööstusetus. L. U. B. nr. 48. K. ü. „Loodus“, Tartus, 1928. aasta Hind 25 s.

Jaroslav Hašek. Vahva sõduri Švejki seiklused ilmasõja kestel. XIV. Kuulsusrikka rünnaku arendamine. L. U. B. nr. 51. K. o.-ü. „Loodus“, Tartus, 1928. a. Hind 25 s.

Tartu linna õhtune ühisgümnaasium 1918—1928. Tartus, 6. dets. 1928. a.

Voldemar Vaga. Tartu ülikooli arhitektid. Akadeemilise kirjandusühingu toimetused. Tartus, 1928. a. Hind 125 s.

Kkü. „Töökooli“ kirjastusel ilmub 1929. a. jaanuaris

E. MARTINSONI

„Kirjandust koolile II“

Raamat on „Kirjandust koolile I“ jätk ja on kooskõlas algkooli uute õppekavadega. Hind brosheeritult 75 senti, köidetult 1 kr.

Pealadu: Kkü. „Töökool“, Tallinna, Rataskaevu 22.
Tel. 32-14.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinna, Rataskaevu tän. 22. tel. 14-63.

Väljaandja: Eesti Õpetajate Liit. Vastutav toimetaja Ernst Martinson.

„KASVATUSE“ 1928. a. SISU.

A. Üldsisulised kirjatööd.		Nr.	Lhk.		Nr.	Lhk.
<i>Mag. Al. Elango:</i> Esimene rahvuspedagoogiline organisatsioon Eestis	1	1	<i>E. Markus:</i> Kirjandusliku allika arutus eesti koolis	3	139	
<i>M. Raud:</i> Kodu ja tema mineviku tundmaõppimine	2	67	<i>A. Remmel:</i> Hüstamise õpetus koolis	3	142	
<i>Vuorinen:</i> Mõtteid soomlaste ja eestlaste lähendamisest	2	68	<i>Prof. H. Mutschmann:</i> Uute keelte õpetamise eesmärk ja meetodid	3	144	
<i>Mag. Al. Elango:</i> Õpilaste omavalitsuse pedagoogika ajaloos	2	70	<i>Prof. H. Mutschmann:</i> Inglise ja ameerika keele uurimise tähtsusest	3	146	
<i>L. K.:</i> Õppeainete meeldivus algkoolis	2	86	<i>Westberg:</i> Võõrkeelte õpetamise praktikast	4	187	
<i>J. Käis:</i> Õpilaste hindamisest	3	129	<i>Mag. K. Mölder:</i> Kuidas tuleks kasutada taimekogusid taime-teaduse õpetaimisel	5	241	
<i>Mag. Al. Elango:</i> Õpilaste omavalitsuse kaasaegsed vormid ja teostus	4	177	<i>A. Kõiv:</i> Kirjutamine algkoolis	5	245	
<i>A. Ploompuu:</i> Mida nõutakse meie õpetajalt	4	183	<i>A. Ö.:</i> Mõtteid emakeele õppekorraldusest Eestis	5	251	
<i>E. Rungi:</i> Mõnest väärnähtusest meie koolielus	4	205	<i>E. Lübek:</i> Kogemusi esperanto õpetamise alalt	7	375	
<i>Joh. Käis:</i> Kooliuuendusest „Daltoni-kava“ alusel	5	225	<i>E. Nurm:</i> Arvustavaid märkusi 1927—28. õppeaasta algkoolide „Emakeele testi“, sisu ja keele kohta	8	394	
<i>Mag. Al. Elango:</i> Kas ja mil määral on õpilaste omavalitsus õigustatud?	5	235	D. Kirjanduse arvustusi.			
<i>Mag. Al. Elango:</i> Jalamatkamine kasvatuseturina	5	248	<i>J. Kents:</i> Tartu	1	10	
<i>K.:</i> Õpikäikude puhul	5	249	<i>E. Martinson:</i> J. Oro ja M. Nurmiku Aabits	2	75	
<i>Dr. A. Audova:</i> Rahvuslik kasvatus ja üleilmaline rahu aade	6	289	<i>E. Martinson:</i> V. Tammani Huvitaja I	2	77	
<i>K. Dekens:</i> Koolipoliitika ideaalid	6	299	<i>E. Martinson:</i> M. Kampmanni Eesti lugemik I	2	78	
<i>A. Tohv:</i> Kohaliku koolivalitsuse areng ja tuleviku väljavaated	6	307	<i>J. Väinaste:</i> J. Ainelo Näiteid ja harjutusi	3	148	
<i>A. E.:</i> Prof. dr. Peeter Pöld (50-a. sünnipäeva p.)	6	317	<i>J. Väinaste:</i> Tõnis Kibbari Eesti k. õpet. konspekt	4	190	
<i>Hans Roos:</i> Kõlbluse õppetund	7	337	<i>J. K.:</i> „Geographie Estlands“, H. Winkler ja L. Hueck	4	192	
<i>E. Valdas:</i> Meie noorsoo sõjalisest kasvatuses	7	341	<i>E. Valdas:</i> J. Kents-J. Rumma Välisilmajaod	5	253	
<i>M. Kotkas:</i> Mõtteid kasvatuses ja hariduses	7	343	<i>E. Martinson:</i> V. Tammani Huvitaja II	7	363	
<i>J. Väinaste:</i> Kasvatuses meie keskkoolides	7	348	<i>J. Väinaste:</i> A. Ploompuu Lauseõpetus koolidele	9	463	
<i>P. Bokovneff:</i> Leo Tolstoi — mõtetark	7	354	<i>J. Väinaste:</i> E. Muugi Lühike eesti k. õpetus I	9	464	
<i>J. Kaarma:</i> Kooli õppeaiad	7	358	<i>A. Elango:</i> Noorsooliikumisest ja noorsootööst	9	466	
<i>A. Behrsing:</i> Brošüür-kirjandid	7	362	<i>P. K.:</i> G. Rägo Matemaatika tööraamat	10	507	
<i>Joh. Käis:</i> Kõlblusõpetus algkoolis	8	385	<i>B. Linde:</i> J. Aho Raudtee	10	508	
	9	434	E. Kirjanduse ülevaade.			
<i>Mag. Edgar Oissar:</i> Tartu algkoolide lõpetajate kutseosovid	8	399	<i>Ed. Hubel:</i> A. Jakobsoni Väeste patuste alev	1	48	
<i>E. Martinson:</i> Kümme aastat tööd haridusministeeriumis (F. V. Mikkelsaarel)	9	433	„ Reed Morni Andekas parasiit	1	48	
<i>A. Behrsing:</i> Kasvatuslikud pisi-asjad	9	457	„ Betti Alveri Tuulearmuke	1	49	
<i>N. Kann:</i> Õpetajate rahvusvahelistest liitudest	10	510	„ Mart Raua Videvikust väravalgeni Lühem ülevaade E. Krusteni Kanarbikust, J. Lapi Noorusel, R. Sirge Võorast võimust, E. Oja Veski Liisist ja M. Mõtslase Mu kodust	2	116	
<i>A. Johanson:</i> Töökava algkooli III õppeaastal	10	495	„ „Looduse“ Universaal-Biblioteek	5	273	
<i>A. Veiderman:</i> Moodne koolimaja Lapse hoolekandest	10	481				
<i>J. Aumann:</i> Ühiskondlise kasvatuses tähtsus isiku arenemises	10	486				
	10	489				
B. Üksikuid aineid käsitlevad kirjatööd.						
<i>E. Kevend:</i> Kuidas ei tohi lugeda	1	7				
<i>J. Parinbak:</i> Vene-Liivi sõja ja Liivi päranduse jagamise käsitlemine	1	13				

G. Õpetaja kutseõiguslikud küsimused.

	Nr.	Lhk.
<i>J. Püskar:</i> Õpetaja kutseõiguslikest päevaküsimusist	1	18
Aval. õppeasutiste ja õigustega erakoolide õppejõudude tasude seadus	3	153
<i>J. Rummo:</i> Rahvaesindus õpetajate tööd hindamas	3	158
<i>J. Rummo:</i> Rahvaesindus õpetajate tööd hindamas	4	194
<i>J. Rummo:</i> Rahvaesindus õpetajate tööd hindamas	5	253
<i>J. R-o:</i> Grimpeli „Tööliste Kiire“ „maa hääl“	3	161
<i>A. S.:</i> Õiguslikke küsimusi	3	167
<i>H. Reiman:</i> Algkooliõpetajate kandidaatide üleproduktsoonist	4	199
<i>A. S.:</i> Ebakohti algkooliõpetajate valimisel	7	366
Õpetajate palgaseaduse uus eelnõu	8	411

H. Ajakirjanduse ülevaade.

<i>E. Martinson:</i> Ajakirjand. ülevaade	1	22
„ „ „	2	88
„ „ „	3	163
„ „ „	4	207
„ „ „	5	262
„ „ „	7	367

I. Välismaalt.

Lühemaid teateid	1	50
„ „	2	117
„ „	3	169
„ „	4	212
<i>J. Port:</i> Berliini loodusteaduslike kudest asutistest	5	264
<i>P. Bokovneff:</i> Muljeid Berliini koolidest	5	269
Lühemaid teateid	5	272
„ „	6	336
<i>A. Veiderman:</i> Kolmandast soome-ugri kultuurkongressist	8	416
Lühemaid teateid	8	421
<i>N. Kann:</i> Berliini rahvakooliõpetajate kongress	9	440
<i>J. Port:</i> Saksamaa ja Helveetsia kooliaiad	9	445
Lühemaid teateid	9	470
Rahvasteliidu saadikutekogu	10	512
<i>Grabinsky:</i> Läti noorsoo kaitsmine sopakirjanduse vastu	10	515
Lühemaid teateid	10	516

J. Organisatsioonide teateid ja kroonika.

<i>E. Martinson:</i> III eesti keele õpetajate kongress	1	33
<i>E. Hansen:</i> Rakvere seminar 15-aastane	1	52
Organisats.-nide teateid ja kroonika	1	55
I võõrkeelte õpetajate kongress	2	97
Teine Eesti hariduskongress	2	110
„ „ „	4	210
Organisats.-nide teateid ja kroonika	2	118
Mitmesuguseid teateid	2	124
Teateid esperanto alalt	2	125
Organisats.-nide teateid ja kroonika	3	171
„ „ „	4	216
„ „ „	5	278
<i>A. P.:</i> Tartu Õpetajate seminar 100-aastane	5	282
Eesti Keskkoolide Juhatajate Ühingu üldkoosolek	6	320

	Nr.	Lhk.
Baltiriikide õpetajate II kongress	6	325
Organisats.-nide teateid ja kroonika	6	331
„ „ „	7	377
<i>V. O.:</i> V. Peet 25 aastat koolipõllul	8	419
Organisats.-nide teateid ja kroonika	8	423
„ „ „	9	470
„ „ „	10	520

K. Karskus.

Lühemaid teateid	1	61
„ „	2	123
„ „	4	223
„ „	6	333
<i>A. Ploompuu:</i> Kas kool võib jääda erapooletuks karskusküsimuses	8	408
<i>A. Ploompuu:</i> Kas kool võib jääda erapooletuks karskusküsimuses	9	458
Lühemaid teateid	9	477

L. Ametlikud teated ja määrused.

Hamini korraldus õppetöö vaheeaegade kohta	1	62
Vanade õpetajate toetuse seadus	1	63
Hamini korraldus õppetöö vaheeaegade muutmise kohta	4	223
Koolimajade ehitusfondi seadus	5	284
Oskusainete õpetajate tasunormid	5	285
Tingimused Austria koolide külastamiseks	5	285
Algkoolide tunnikava	6	335
Hamini määrus kooliõpilaste ja alaealiste avalikkudest ettekangetest osavõtmise kohta	6	336
Mis vahe on kooliaastal ja õppeaastal (riigikoolivalitsuse seletus)	7	382
Tallinna pedagoogiumi seadus	7	383
Õpetajate uus palgaseaduse eelnõu	7	383
Koolimajade ehitusfondi määrus	9	475
Kes on koolile vastava kutsega isik? (hamini seletus)	9	476
Ametlikke teateid ja määrusi	10	523

M. Mitmesugust.

Oskussõnu	1	64
Uusi raamatuid	1	64
Kirjandust	2	126
Tõtt ja nalja	2	126
Oskussõnu	2	127
Uusi raamatuid	2	128
Oskussõnu	3	176
Uusi raamatuid	3	176
Kes saavad vähem palka? (ankeet)	4	224
Uusi raamatuid	4	224
<i>J. Kents:</i> Keskkoolide maateaduse õppekavadest	5	274
Raamatuid õpetajaile	5	286
Saksakeelset pedagoogilist kirjandust	5	287
Oskussõnu	5	287
Uusi raamatuid	5	288
„ „	7	384
<i>Õpetaja:</i> Raamatuturu terroriseerimine	8	421
Oskussõnu	8	431
Uusi raamatuid	8	432
Raamatuturu terroriseerimine	9	469
Oskussõnu	9	479
Uusi raamatuid	10	525

Eesti Õpetajate Liidu häälekandja

(ainus Eesti kasvatusteaduslik ajakiri)

„KASVATUS“

ilmub 1929. aastal endisel kujul:

Sisult tahab „KASVATUS“ ka 1929. aastal panna pearõhku pedagoogiliste, metoodiliste ja tegelikkude koolielu küsimuste lahendamisele, kuid ühtlasi ka suuremal määral käsitleda õpetaja kutsehuvilisi, eriti õiguslikke küsimusi.

„KASVATUS“e“ kaasandena kirjastab toimetus ühe põhjaneva metoodilise teose, mille „Kasvatuse aastatellijad saavad ilma erilise lisatasuta.

„KASVATUS“e“ kaastöolisteks on meie kui ka mitmed välismaade silmapaistvamad koolimehed ja haridustegelased.

Ilmumise tihedus: kord kuus, peale juuni- ja juulikuu, mil „Kasvatus“ ei ilmu.

Tellimishind: aastas 5 kr., poolaastas 2 kr. 50 snt.
üksiknumber 75 snt.

Endisi aastakäike on veel saada.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised. Üksikud numbrid saadaval paremais raamatukaupluses.

Toimetuse ja talituse aadress:

Tallinna, Rataskaevu tän. nr. 22. — Kõnetraat 14-63.

Üheski koolis ja avalikus raamatukogus ei tohi puududa Eesti Õpetajate Liidu hääd noorsoo raamatud.

NOORUSMAA JUTUKIRJASTIK.

Nr. 1.	<i>Ch. Dickens:</i> Kiik koldel	Hind 100 s.
Nr. 2.	<i>Jack London:</i> Põlev laev	„ 25 „
Nr. 3.	<i>K. Hänninen:</i> Jäämere kangelane	„ 100 „
Nr. 4.	<i>J. Parijõgi:</i> Laevapoisi päevilt	„ 100 „
Nr. 5.	<i>A. Conan Doyle:</i> Kuidas brigader tap- pis rebase	„ 25 „
Nr. 6.	<i>A. Conan Doyle:</i> Kuidas brigader pääs- tis sõjaväe	„ 25 „
Nr. 7.	<i>A. Conan Doyle:</i> Kuidas brigader val- lutas Saragossa	„ 25 „
Nr. 8.	<i>A. Conan Doyle:</i> Lugu üheksast preisi ratsaväelasest	„ 25 „
Nr. 9.	<i>A. Conan Doyle:</i> Brigaderi viimne seiklus	„ 25 „
Nr. 10.	<i>Anna Brigader:</i> Pöialpoiss	„ 50 „
Nr. 11.	<i>Jack London:</i> Pagan Otoo	„ 25 „
Nr. 12.	<i>A. Chamisso:</i> Peeter Šlemiil	„ 50 „

NOORUSMAA ELULOOKIRJASTIK.

Nr. 1.	<i>M. Laurman:</i> Tizian	Hind 25 s.
Nr. 2.	<i>M. Laurman:</i> Rembrandt	„ 25 „
Nr. 3.	<i>E. Martinson:</i> Beethoven	„ 50 „

Noorusmaa endisi aastakäike

on veel saada ja nende hind on (kerges köites):

1926. aastakäik	I pool	1 kr.
	II „	2 „
1927. aastakäik	I „	2 „
	II „	2 „
1928. aastakäik	2 kr. 50 s.

**Noorusmaa aastakäigud pakuvad rikka-
likku materjali kõlblusõpetuse tundideks.**

LADU: Tallinna, Rataskaevu 22, Telef. 14-63.